Ազգ
Azg

23 ՅՈՒԼԻՍ 2005 ՇԱԲԱԹ 136 (3302)

Թուրքիայում հանգստանալ չի՞ կարելի

Տուրիստական երկու տարբեր գործակալություններից երեկ տեղեկացանք, որ Հայաստանի պետական պաշտոնյաներից շատերը, փոխնախարարի, վարչության պետի եւ համարժեք այլ պաշտոնով, վերջին օրերին հետ են վերադարձրել Անթալիայում եւ Թուրքիայի ծովափնյա այլ հանգստավայրերում նախապես իրենց պատվիրած ուղեգրերն ու օդանավերի տոմսերը:

Գործակալություններում չկարողացան բացատրել այս երեւույթի պատճառները, սակայն, ենթադրաբար, անվտանգության գործոնը դեր կարող է ունենալ այս պարագայում: Նկատի ունենալով ուղեգրերից հրաժարվողների թիվը, ենթադրվում է, որ այս կապակցությամբ այդ պաշտոնյաները համապատասխան ցուցումներ են ստացել կառավարությունից:

Վենետիկը ողջունել է Հայաստանի սահմանադրական բարեփոխումների նախագիծը

«Լավ է, բայց օրենքներում էլ բարելավումներ պիտի անել»

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

Նախընթաց օրը ուշ երեկոյան վերջապես սահմանադրական բարեփոխումների նախագծի վերաբերյալ Վենետիկի հանձնաժողովի եզրակացության նախագիծը հասավ մեր քաղաքական գործիչներին: Երեկ ԱԺ եվրոինտեգրման հանձնաժողովի նախագահ Տիգրան Թորոսյանը ներկայացրեց դրա վերաբերյալ իր դիտարկումները:

«Սահմանադրական փոփոխությունների վերանայված նախագիծը Վենետիկի հանձնաժողովի մեկնաբանած նախորդ նախագծերի համեմատ անառարկելի բարեփոխում է: Հանձնաժողովի կարծիքով դրա երկրորդ ընթերցմամբ ընդունումը եւ հետո այդ տեքստի հիման վրա հաջող սահմանադրական հանրաքվեն լավ հիմք կլինեն մարդու իրավունքների հարգման, ժողովրդավարության եւ օրենքի գերակայության ոլորտներում ՀՀ սահմանադրության համապատասխանությունը եվրոպական չափանիշներին ապահովելու համար եւ ճանապարհ կհարթեն եվրոպական հետագա ինտեգրացիայի համար»:

Ամբողջության մեջ եզրակացության ոգին ու էությունը բարիդրացիական է: Ողջունելով, որ իրենց առաջարկած այս կամ այն փոփոխությանն անպայման արձագանքել են Հայաստանի իշխանությունները, վենետիկցիները, այնուամենայնիվ, հասկացնում են, թե լավ է, բայց էլի լավացրեք:

Տես էջ 2

«Հարությունյանը փորձել է ոչ թե պայթեցնել Բուշին, այլ հարվածել Սաակաշվիլու համբավին»

Վրաստանի նախագահը հայտարարել է, որ 27-ամյա Վլադիմիր Հարությունյանը փորձել է ոչ թե պայթեցնել երկու նախագահներին, այլ հարվածել Վրաստանի հեղինակությանը եւ միջազգային համբավին: Վրացական հեռուստաալիքները երեկ են հեռարձակել տեսաժապավենն, որում Հարությունյանն իրեն մեղավոր է ճանաչում մայիսի 10-ին Թբիլիսիում ԱՄՆ նախագահ Ջորջ Բուշի դեմ մահափորձ կատարելու մեջ: «Ես եմ նետել այդ նռնակը Բուշի վրա: Գնացեք, ավելի լավ ծառայեք նրան, նա միգուցե ձեզ մեդալ տա», ասել է 27-ամյա վիրահայը:

Վրաստանի գլխավոր դատախազ Զուրաբ Ադեիշվիլին իր հայ գործընկեր Աղվան Հովսեփյանի հետ Թբիլիսիում կայացած հանդիպումից հետո ասել է. «Կասկածյալը Վրաստանի քաղաքացի է, միջադեպը տեղի է ունեցել Վրաստանում, եւ, բնականաբար, դա ոչ մի առնչություն չունի Հայաստանի հետ: Բոլոր տեղեկություններն ու ապացույցները մենք առայժմ փնտրում ենք Վրաստանում: Դրանք հենց այստեղ են»:

Իր հերթին ՀՀ պաշտպանության նախարարության խոսնակ Սեյրան Շահսուվարյանը «Ազատություն» ռադիոկայանին տված հարցազրույցում հերքել է արտասահմանյան որոշ լրատվամիջոցներով տարածված տեղեկությունը, թե Բուշի եւ Սաակաշվիլու ուղղությամբ նետված նռնակը հայաստանյան արտադրության է եղել: Շահսուվարյանն ասել է, որ նռնակը չէր կարող լինել հայաստանյան արտադրության, քանի որ «ներկայումս» Հայաստանում նռնակներ չեն արտադրվում:

Անդրանիկ Մարգարյանը մեկնում է Ջավախք

Հայաստանի վարչապետը հուլիսի 24-ին աշխատանքային այցով մեկնելու է Վրաստանի Սամցխե-Ջավախքի երկրամաս: Վրաստանի վարչապետ Զուրաբ Նողայդելին իր հայ գործընկերոջը կընդունի հայ-վրացական սահմանագլխին՝ Նինոծմինդայում: Վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանը կայցելի շրջանային կենտրոններ Նինոծմինդա եւ Ախալքալաք, Վարձիայի վանական համալիր, Գանձա, որտեղ ծնվել է Վահան Տերյանը, ինչպես նաեւ հայկական Սամսար գյուղ, որտեղ վերջերս տեղի էր ունեցել ընդհարում տեղացիների եւ ժամանած վրաց հոգեւորականության ու ուսանողների միջեւ: Հայաստանի վարչապետը հուլիսի 25-ին կմեկնի Թբիլիսի, որտեղ նախատեսված է նրա հանդիպումը Միխայիլ Սաակաշվիլու հետ:

ՀԱՄԻՐՔ

Ալիեւ. «Ադրբեջանից Ղարաբաղի անջատման հարցը չի կարող քննարկվել»

Ադրբեջանի նախագահը, ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի, հայտարարել է, որ երբե՛ք ոչ այսօր, ոչ էլ 100 տարի հետո Ադրբեջանից Ղարաբաղի անջատման հարցը չի կարող քննարկվել: Իլհամ Ալիեւը կառավարության խորհրդակցության ժամանակ ասել է, որ «ադրբեջանական հողերի օկուպացիան չի կարող հավերժ լինել, եւ դրա վերջը մոտ է»: Ըստ Ադրբեջանի նախագահի, երբ հայերը կհեռանան օկուպացված տարածքներից, այնտեղ կվերադառնան ադրբեջանցի բնակիչները, դրանից հետո կարող է որոշվել Ղարաբաղի կարգավիճակը: «ԼՂ-ին կարող է տրվել աշխարհում գոյություն ունեցող ինքնավարության ամենաբարձր աստիճանն Ադրբեջանի կազմում», ասել է Ալիեւը:

Էրդողան. «ԼՂ հարցում Թուրքիայի եւ Ռուսաստանի դիրքորոշումները համընկնում են»

Ռուսաստանի նախագահի հետ Սոչիում հանդիպումից հետո Անկարա վերադարձած Թուրքիայի վարչապետը հայտարարել է, որ Թուրքիայի եւ Ռուսաստանի դիրքորոշումները ղարաբաղյան ու կիպրական հակամարտության հարցերում համընկնում են: Բաքվի «525 գազեթը» մեջբերում է Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանի խոսքերը. «Կարեւոր նշանակություն ունի Անկարայի ու Մոսկվայի դիրքորոշումների մերձեցումը Հյուսիսային Կիպրոսի միջազգային մեկուսացման շուտափույթ վերացման եւ տարածաշրջանային կայունության ու անվտանգությանը սպառնացող հակամարտությունների, այդ թվում ԼՂ հիմնախնդրի կարգավորման հարցերում»:

Թուրքիայի ռազմական օգնությունն Ադրբեջանին կազմել է 170 մլն դոլար

Ընդհանուր առմամբ անցնող տարիներին Թուրքիան Ադրբեջանին տրամադրել է 170 մլն դոլարի ռազմական օգնություն: Այս մասին, ըստ «Նովոստի» գործակալության, ասել է Թուրքիայի պաշտպանության նախարար Վեջդի Գյոնուլը Ադրբեջանի արտգործնախարար Էլմար Մամեդյարովի հետ հանդիպման ժամանակ: Թուրքիայի պաշտպանական գերատեսչության ղեկավարը 2-օրյա այցի ընթացքում հանդիպել է նաեւ նախագահ Իլհամ Ալիեւի, ինչպես նաեւ ադրբեջանցի իր գործընկեր Սաֆար Աբիեւի հետ:

Ջրհեղեղ Նախիջեւանում

Նախիջեւանում ջրհեղեղի զոհ է դարձել 1 քաղաքացի, եւս 10-ը ստացել են վնասվածքներ, հաղորդում է «Ռեգնումը»: Ջրհեղեղն ավերել է ավելի քան 30 տուն, եւս 100 ընտանիքներ կորցրել են տանիքը:

Ռուսաստանում ԱՄՆ նոր դեսպանն է Ուիլյամ Բյորնսը

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 22 ՀՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ուիլյամ Բյորնսը նշանակվել է Ռուսաստանում ԱՄՆ-ի նոր դեսպան: Մինչ այդ նա զբաղեցնում էր Մերձավոր Արեւելքի երկրների գծով պետքարտուղարի տեղակալի պաշտոնը: Նախկինում Բյորնսը արդեն աշխատել է ԱՄՆ-ի մոսկովյան դեսպանությունում որպես քաղաքական հարցերի գծով սպա, հաղորդում է «Ազատություն» ռադիոկայանը: Նա գլխավորել է նաեւ Հորդանանի ամերիկյան դիվանագիտական առաքելությունը, գիտի ռուսերեն, ֆրանսերեն, արաբերեն: Բյորնսի թեկնածությունը պետք է հաստատի Սենատը, որից հետո միայն նա Մոսկվայի ամերիկյան դիվանագիտական առաքելության ղեկավարի պաշտոնում կփոխարինի Ալեքսանդր Վերշբոուին:

Ադրբեջանի ԱԳՆ-ն ուսումնասիրում է հունական եւ ղարաբաղյան ընկերությունների համագործակցության հարցը

Ադրբեջանի եւ չճանաչված Հյուսիսային Կիպրոսի մերձեցմանն ի պատասխան Հունաստանը ձեռնամուխ է եղել Լեռնային Ղարաբաղի չճանաչված վարչակազմի հետ կապերի հաստատմանը, այս մասին հաղորդել է թուրքական «Միլլիեթը»: Նշվում է, որ հունական «Ինտրակոմ» ընկերությունը հայկական «Վիվա սելի» հետ կնքել է համաձայնագիր, համաձայն որի հունական ընկերությունը, Երեւանից բացի, այս տարվա հոկտեմբերին արդեն Լեռնային Ղարաբաղում բացելու է իր գրասենյակը: Ադրբեջանի պաշտոնական ներկայացուցիչ Թահիր Թաղիզադեն, ըստ «Ռեգնումի», ասել է, որ Ադրբեջանի եւ Հյուսիսային Կիպրոսի (Թուրքիայի կողմից զավթված-Ծ. Խ.) միջեւ օդային հաղորդակցություն հաստատելու նախաձեռնությունը մասնավոր բնույթ է կրում եւ որեւէ ձեւով չի առնչվում պաշտոնական Բաքվի քաղաքականությանը: Թաղիզադեն հերքել է հաղորդագրությունները, համաձայն որոնց Կիպրոսի թուրքական հատվածի անձնագրերն օրինական են Ադրբեջանում:

Հիշեցնենք, որ արդեն հուլիսի 29-ից Ադրբեջանի եւ Կիպրոսի զավթված հատվածի միջեւ նախատեսված է բացել օդային չվերթեր: Նախօրեին ԼՂՀ արտգործնախարար Արման Մելիքյանը մամուլի ասուլիսում հայտնել է, որ Կիպրոսի կամ Հունաստանի իշխանությունները Լեռնային Ղարաբաղի հետ օդային հաղորդակցություն հաստատելու մասին բանակցություններ չեն վարել: «Եթե նման առաջարկ լինի, մենք կողջունենք», ասել էր Մելիքյանը:

ՌԱՕ ԵԷՍ-ի ներկայացուցիչը խորհուրդ տվեց սպասել Հայաստանի էլեկտրական ցանցերն իր կողմից գնելուն

Իսկ առայժմ ընկերությունը դրանք վարձակալել է 99 տարով

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

99 տարով «Միդլենդ ռիսորսըզից» վարձակալության վերցնելով Հայաստանի էլեկտրացանցերը, ՌԱՕ ԵԷՍ-ը չի խախտել Հայաստանի օրենքները, առուվաճառքի պայմանագիրը եւ լիցենզիան: Այս մասին երեկ հրավիրած մամուլի ասուլիս ժամանակ, պատասխանելով **«Ազգի»** հարցին, իր դիրքորոշումը վերահաստատեց ՌԱՕ ԵԷՍ-ի դուստր ընկերության «Ինտերէներգոյի» փոխտնօրեն **Միխայիլ Պանտրովը**: Նա հայտնեց, որ այդ պայմանագրի պատճենը Հայաստանի կառավարությանը չի տրվել, քանի որ, նախ նման դիմում չի եղել եւ երկրորդ, պարտադիր չէ, որ երկու տնտեսվարող սուբյեկտների միջեւ կնքվող պայմանագրի մասին տեղեկացվի նաեւ կառավարությունը:

«Ինտերէներգոյի» փոխտնօրենը նշեց, որ օտարման գործարքի դեպքում Հայաստանի կառավարությունն անպայման կտեղեկացվի: «Ե՞րբ կլինի դա» հարցին ընկերության փոխտնօրենը խորհուրդ տվեց սպասել, դրանով իսկ պարզ դարձնելով, որ ՌԱՕ ԵԷՍ-ն ընտրել է «Հայաստանի էլեկտրացանցեր» ընկերությունը ձեռք բերելու, փաստորեն, շրջանցիկ տարբերակը:

Տես էջ 3

«Կոնգրեսում» փնտրում էին Հայաստանի տեղը Եվրոպայում

«Հայաստանի համար չկա ավելի կարեւոր ազգային խնդիր, քան ժողովրդավար-իրավական պետություն դառնալը»

Որտե՞ղ է գտնվում եվրոպական ուղին ընտրած Հայաստանը: Այս հարցի պատասխանը գտնելու նպատակով երեկ «Կոնգրես» հյուրանոցում ՀՀ ԱԳՆ-ն, «Ֆրիդրիխ Էբերտ» հիմնադրամը եւ Հումանիտար հետազոտությունների հայկական կենտրոնը (ՀՀՀԿ) կազմակերպել էին «Հայաստանը եվրոպայի ճանապարհին» համատեղ միջոցառումը, որի ընթացքում տեղի ունեցավ նաեւ «Հայաստանը եվրոպայի ճանապարհին» գրքի շնորհանդեսը:

Եվրոպական ինտեգրման հարցերով ԱԺ հանձնաժողովի նախագահ **Տիգրան Թորոսյանն** իր ելույթում նկատեց, որ Հայաստանը շարունակում է մնալ անցումային շրջանում, սակայն առանց լուրջ բարեփոխումների, այդ թվում սահմանադրական փոփոխությունների Հայաստանի հետագա ժողովրդավարական ընթացքը կարող է կասկածի տակ դրվել: Թորոսյանի կարծիքով՝ Հայաստանի համար եվրոպական ինտեգրացիան պետք է դառնա անշրջելի, ինչը կարեւոր է եւ հանրապետության ներքին կյանքի, եւ Լեռնային Ղարաբաղի հարցում: «Մենք Եվրոպայի մի մասն ենք, բայց չպետք է լինենք (Եվրոպայի) եզրայինը: Այսօր պետք են կտրուկ արմատական քայլեր», ասաց Թորոսյանը:

Առեւտրի եւ տնտեսական զարգացման փոխնախարար **Տիգրան Դավթյանը** շեշտեց վերջին տարիների Հայաստանի տնտեսական երկնիշ թվով աճը, որ 1,5 տարի առաջ մեկ շնչին ընկնող տարեկան եկամուտը 800 դոլար էր, այսօր արդեն 1200 է, եւ Հայաստանը ԵՄ-ի անդամության թեկնածու Բուլղարիայից այս ցուցանիշներով ընդամենը 30-40 տոկոսով է հետ մնում: «Մենք եվրոպական երկիր ենք, ԵԽ-ի անդամ: Մեկ տարի առաջ ստացանք եվրոպական հարեւանության կարգավիճակ: Մենք պետք է ենթարկվենք եվրոպական խաղի կանոններին, որոնք խիստ են», ասաց Դավթյանը՝ ընդգծելով, որ Հայաստանի ամենամեծ առեւտրային գործընկերը ԵՄ-ն է՝ 40 տոկոս. «Մենք պետք է ձգտենք եվրոպական նվազագույն մակարդակի»:

Եթե Տիգրան Թորոսյանի եւ Տիգրան Դավթյանի զեկուցումներում առավել ընդգծվում էր լավատեսությունը, ապա «Առավոտ» օրաթերթի գլխավոր խմբագիր **Արամ Աբրահամյանը** եւ ԱԺ պատգամավոր **Շավարշ Քոչարյանն** առավել հանգամանորեն անդրադարձան Հայաստանում ժողովրդավարական արժեքների հարգման, ավելի ճիշտ՝ ոտնահարման խնդիրներին: Աբրահամյանի կարծիքով՝ դեպի Եվրոպա շարժվելու կամ չշարժվելու համար անհրաժեշտ է պատասխանել մեկ գլխավոր հարցի՝ ինչո՞վ ենք մենք շարժվում մեր պետության ու հասարակության ներսում՝ շահերո՞վ, թե՞ արժեքներով:

«Երբ մենք առաջնորդվում ենք արժեքներով, ուրեմն վերջ, մենք պիտի ինտեգրվենք Իրանին, գուցե Կուբային կամ Հս. Կորեային, որովհետեւ արժեքներով առաջնորդվելը շատ գեղեցիկ է հնչում, բայց գործնականում՝ ՀՀ պայմաններում նշանակում է, որ կան խմբեր, խմբերի ղեկավարներ եւ ներկայացուցիչներ, ովքեր տիրապետում են այդ արժեքների նվիրական գիտելիքներին, եւ նրանց ասածներով պետք է շարժվի հասարակությունը», ասաց Աբրահամյանը եւ կարծիք հայտնեց, որ եվրոպային մոտենալու համար պետք է շարժվել շահերով: «Բայց ինչպե՞ս համադրել բոլորի շահերը: Իհարկե՝ պայմանավորվածություններով: Իսկ ո՞րն է պայմանավորվելու մեխանիզմը: Բնականաբար՝ երկխոսությունը»:

«Առավոտի» գլխավոր խմբագիրը շեշտադրեց երկխոսությունը ԶԼՄ-ներում. «Մամուլն ինքնին մենախոսական է: Հեռուստաընկերությունների մոտեցումը եւս մենախոսական է, բայց ոչ թե հեռուստադիտողների, այլ նախագահի ապարատի պահանջով»: Աբրահամյանի կարծիքով՝ ընդհանուր առմամբ մենախոսական է մեր մշակույթը, քանի որ Հայաստանի բնակիչներն օրինապահ չեն, երկրորդ՝ հասարակության կառուցվածքը մենատիրական-ֆեոդալական է՝ կայսերական թեքումով:

Շավարշ Քոչարյանը կարեւորեց երկու հարց. որտե՞ղ է Հայաստանը, ո՞րն է առաջնայինը՝ ազգայի՞նը, թե՞ եվրոպականը: «Հայաստանի համար չկա ավելի կարեւոր ազգային խնդիր, քան ժողովրդավար իրավական պետություն դառնալը», ընդգծեց նա: Պատգամավորը կասկածի տակ դրեց Հայաստանի եվրոպական ինտեգրման անշրջելիությունը: Նախկին խորհրդային հանրապետություններից բալթյան երեք երկրները արդեն ԵՄ անդամ են, մինչդեռ երեք այլ երկրներ՝ Թուրքմենստանը, Ուզբեկստանը եւ Բելառուսը նախընտրել են ավտորիտարիզմը: Քոչարյանի կարծիքով, բալթյան երկրներին ամենամոտ կանգնածը կոմունիստական Մոլդովան է, ապա Ուկրաինան եւ Վրաստանը: Միջինասիական երեք երկրները՝ Տաջիկստանը, Ղազախստանը եւ Կիրգիզիան ավելի մոտ են ավտորիտար համակարգին, իսկ Ռուսաստանը, Հայաստանն ու Ադրբեջանը (որն ավելի մոտ է ավտորիտարիզմին) միջանկյալ դիրք են գրավում եվրոպական ժողովրդավարության եւ ասիական ավտորիտարիզմի միջեւ:

PHOTOLURE

Երեկվա քննարկումն, անշուշտ, օգտակար էր: Սակայն պետք է նկատել, որ եթե իրոք Հայաստանի համար ընդունելին եվրոպական արժեքային համակարգն է, իսկ եվրոինտեգրումն՝ անշրջելի, ապա նախ եւ առաջ մեր երկրում չպետք է կեղծվեն ընտրությունները, չոտնահարվեն մարդու իրավունքները, իշխի օրենքը, այլ ոչ թե Քոչարյանի եւ նրա կամակատարների կամքը: Ու քանի դեռ Հայաստանում ոտնահարվում են եվրոպական այս երեք հիմնարար արժեքները, մեր երկրի ապագան, արժեքային համակարգը, ներքին եւ արտաքին քաղաքականությունը որոշելու են ոչ թե սեմինարները եւ հրատարակվող գրքերը, այլ կեղծիքներով իշխանության եկածները:

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Վենետիկը ողջունել է Հայաստանի սահմանադրական...

1-ին էջից

Ակնարկը վերաբերում է հատկապես ԶԼՄ-ների ազատությանը՝ մի մոռացենք, որ օրենքներում էլ պետք է փոփոխություններ անել: Հեռուստատեսության եւ ռադիոյի ազգային հանձնաժողովի անդամների նշանակման նոր ձեւը, որ Վենետիկի պահանջով ներկայացրել են Հայաստանի իշխանությունները, հետեւյալն է՝ հանձնաժողովի անդամների կեսին պիտի նշանակի ԱԺ-ն (բայց նրանք կուսակցականներ չպետք է լինեն), մյուս կեսին՝ հանրապետության նախագահը: Ողջունելով այս սրբագրումը, այնուամենայնիվ, Վենետիկը խնդրահարույց է համարում մեկ այլ դրույթ՝ հեռուստատեսության եւ ռադիոյի խորհրդի բոլոր անդամների նշանակումը հանրապետության նախագահի կողմից: Բայց եթե նախագահի այդ լիազորությունը պահպանվի, ապա, ըստ Վենետիկի դիտողության, գոնե այդ անդամների նշանակման գործընթացը պիտի լինի բաց ու թափանցիկ:

Հանձնաժողովն առաջարկում է կառավարության կառուցվածքը եւս ամրագրել օրենքով: Տիգրան Թորոսյանը նշեց, որ այս դիտողությանն անպայման լրացուցիչ արձագանք կլինի: Հանձնաժողովի նախատեսած դիտողության համաձայն, նոր նախագծում նախագահի անձեռնմխելիությունը վերանում է (եթե ինչ-ինչ հանցավոր արարքներ է թույլ տվել) նրա պաշտոնավարման ժամկետը լրանալուց հետո:

Եզրակացությունն առանձին կետով անդրադառնում է կառավարության նիստերի ղեկավարմանը: Կարեւորվում է նախագծի այն դրույթը, որ նախագահն այսուհետեւ կարող է նախագահել եւ հրավիրել կառավարության նիստերը միայն արտաքին քաղաքականության, պաշտպանության եւ ազգային անվտանգության հարցերով:

Դատական համակարգի փոփոխությունները եւս հավանության են արժանացել: Դրանք կյանքի կոչվելու դեպքում լիովին պետք է փոփոխվի նաեւ այս ասպարեզին վերաբերող օրենսդրական դաշտը: Վենետիկն առաջարկում է դա եւս իրականացնել Եվրոխորհրդի մասնակցությամբ եւ դարձյալ փորձաքննությունների ճանապարհով:

Վենետիկը ողջունել է նաեւ տեղական ինքնակառավարմանը վերաբերող փոփոխությունները՝ մասնավորեցնելով հատկապես Երեւանի քաղաքապետի ընտրության խնդիրը: Սահմանադրության նախագծում արդեն իսկ նշվում է, որ Երեւանը համայնք է, այսինքն քաղաքապետն էլ ընտրովի պիտի լինի: Ընդ որում, նշվում է, որ տեղական ինքնակառավարման մասին եվրոպական խարտիան չի բացառում նաեւ համայնքի ղեկավարի անուղղակի ընտրություններ:

Վենետիկի հանձնաժողովի եզրակացությունը հաստատման է ներկայացվել Վենետիկի հաջորդ լիագումար նիստին, որ կայանալու է հոկտեմբերին:

«Սահմանադրական փոփոխությունների քննարկումներին չմասնակցելով ընդդիմությունը քաղաքական ինքնասպանություն կգործի»

Վենետիկի հանձնաժողովի եզրակացության երկրորդ կետով հանձնարարվում է, որ «վերջնական տեքստի քննարկումները Հայաստանի ընդդիմադիր ուժերի եւ քաղաքացիական հասարակության հետ պետք է անցկացվեն բաց ու թափանցիկ», եւ ամենակարեւորը՝ «ամենալայն քաղաքական կոնսենսուս պետք է գտնել»:

Հնարավո՞ր է ընդդիմության եւ իշխանությունների համագործակցություն, եթե ընդդիմությունն իբրեւ համագործակցության նախապայման առաջարկում է պատժել նախորդ ընտրությունների ընտրակեղծիքների հեղինակներին:

Ընդդիմության մի հատվածի այս պահանջին ու տրամաբանությանը վճռականորեն համաձայն չէ **Տիգրան Թորոսյանը**: «Ընտրախախտումների պատճառները վերացնելու համար նախ անհրաժեշտ է իրականացնել այն փոփոխությունները, որոնք առաջարկվում են սահմանադրական բարեփոխումների նախագծով: Ողջ աշխարհում հստակեցումներ են գնում, թե որ երկիրն է գնում դեպի ժողովրդավարություն, որը՝ ավտորիտարիզմ: Եվ արմատական փոփոխությունների իրականացման համար Հայաստանը կարճ ժամանակ ունի, ընդամենը 2-3 տարի:

Ավելին, որոշ ժամանակ անց, կարծում եմ, մենք լսելու ենք՝ զգուշացնեմ, դռները փակվում են: Մենք պետք է հասցնենք մինչեւ դռները փակվելը, որպեսզի դռան հետեւում չմնանք»:

Տիգրան Թորոսյանի գնահատմամբ, եթե ընդդիմությունը չմասնակցի երկրի թիվ 1 քաղաքական խնդրի լուծումներին, դա նրա համար քաղաքական ինքնասպանություն կլինի: Եվ անհասկանալի՝ եւ ներսի, եւ դրսի համար:

Կ. Դ.

Իրանահայերը ճանաչելի կդառնան նաեւ իրենց պահպանած եւ ստեղծած ձեռագրերով

Նոր Ջուղայի հայկական գաղթօջախի հիմնադրման 400-ամյակի կապակցությամբ Մատենադարանի ֆոնդերից հանված 49 ձեռագրեր՝ ավետարաններ, Աստվածաշնչի օրինակներ, ծիսական գրքեր, մաշտոցներ, պատարագամատույցներ, թարգմանություններ եւ այլն, ներկայացված են այնտեղ երեկվանից բացված ցուցահանդեսում: Ձեռագրերը հարուստ տեղեկություններ են հաղորդում եւ ամբողջական գաղափար տալիս բռնագաղթված հայերի, եւ հատկապես Նոր Ջուղայի հայ գաղութի պատմության եւ մշակութային կյանքի մասին: «Բռնագաղթի ճանապարհին մեծ զոհեր ու կորուստներ կրած հայերի նկատմամբ Շահ Աբբասը հետագայում բարյացակամ վերաբերմունք է ցուցաբերել: Նրանց հողեր է հատկացրել Նոր Ջուղան կառուցելու, արհեստներն ու առեւտուրը զարգացնելու համար: Այս գաղթօջախը յուրահատուկ է եղել նաեւ այն բանով, որ հայերը նպաստել են ոչ միայն առեւտրային կապերի զարգացմանը, այլեւ կարեւոր դեր խաղացել դիվանագիտության եւ մշակույթի ոլորտում», «Ազգի» հետ զրուցելիս ասաց Մատենադարանի ցուցասրահի վարիչ **Աիդա Չարխչյանը**:

Շահ Աբբասի բռնագաղթի ժամանակ հայերն իրենց հետ Իրան են տարել բազմաթիվ ձեռագրեր, հետագայում ստեղծել են նորերը, որոնք հիմնականում պահպանված են Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնի ձեռագրատանը, Մատենադարանում, Իրանի Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկիչ վանքի թանգարանում:

Ամերիկահայ մշակույթի հիմնադրամի «Փերիա» մշակութային կենտրոնը 2003 թվականի օգոստոսից սկսել է միջոցառումների ծրագիր, որի նպատակը շահաբասյան բռնագաղթի հետեւանքով Իրանում ձեւավորված Նոր Ջուղայի գաղութի 400-ամյա պատմությունն ու մշակութային արժեքները աշխարհին ներկայացնելն է:

Իրանական աղբյուրների համաձայն, Իրան տեղափոխված առաջին հայերը եղել են ճարտարապետներ, նրանք մ.թ.ա. 6-րդ դարում բնակեցվել են ներկայիս Շիրազ քաղաքում՝ Դարեհ Ա-ի ժամանակ Աքեմենյան դինաստիայի մայրաքաղաքներ Շուշի եւ Պերսեպոլիսի պալատները կառուցելու նպատակով: Էսմայիլ Ռային «Իրանցի հայերը» գրքում կան նաեւ վկայություններ, որ այդ շրջանում Իրան տեղափոխված հայերը հիմնականում կայսրության բանակում ծառայող զինվորականներ են եղել: Հետագայում, ըստ հայ պատմիչների, հայերի թիվն ավելացել է առաջին բռնագաղթերի հետեւանքով, որ տեղի են ունեցել Սասանյան թագավորներ Արտաշիր Պապականի եւ Շապուհ Բ-ի օրոք: Ուշագրավ է, որ հայկական աղբյուրների համաձայն բռնագաղթել է 100 հազար մարդ, իսկ ըստ պարսկական աղբյուրների՝ 113 հազար հայ ընտանիք: 7-րդ դարի սկզբին, երբ արաբներից պարտություն կրած Իրանը մահմեդականություն է ընդունել, հարկադրված մահմեդական են դարձել նաեւ հայերը եւ ձուլվել իրանցիներին: Հետագա դարերին Իրանում կրկին բազմամարդ հայկական համայնք է ձեւավորվել: 1603 թվականին Վանի, Մանազկերտի, Ալաշկերտի, Էրզրումի, Բայազետի, Խնուսի վրա հարձակված Շահ Աբբասը Իրան է տեղափոխել 60 հազար հայերի: Մեկ տարի անց ավելի մեծ թվով հայեր են բռնագաղթել Նախիջեւանից, Երեւանից եւ Արցախից, ողջ Արեւելյան Հայաստանից: Մոտ 27 հազար ընտանիքների Շահ Աբբասը տեղափոխել է Գիլան եւ Մազանդարան նահանգներ, սակայն նրանց մեծ մասը չի դիմացել կլիմայի կտրուկ փոփոխությանը եւ մահացել է: Տարբեր տվյալներով, բռնագաղթվածների թիվը 500 հազարից ավելի է եղել: Ինչպես արդեն նշեցինք, Շահ Աբբասը համակրանքով է վերաբերվել բռնագաղթված հայերին, սակայն նրա հաջորդները կտրուկ փոխել են իրենց վերաբերմունքը հայերի նկատմամբ, ճնշել եւ հալածել նրանց, երբեմն բռնի ուժով մահմեդականացրել: 1736 թվականից ի վեր հայերի վիճակը բարելավվել է, նրանք զբաղեցրել են պետական եւ զինվորական բարձր պաշտոններ, կարեւոր դերակատարում ունեցել երկրի զարգացման համար:

«Մինչեւ 2010 թվականը տարբեր երկրներում կներկայացնենք Նոր Ջուղայի հայկական գաղութի 400-ամյա պատմությունն ու մշակույթը: Ցավոք, դրա մասին թե՛ Հայաստանում, թե՛ այլ երկրներում քչերն են տեղյակ, մինչդեռ հենց այդ մասունքների շնորհիվ է իրանահայությունը պահպանել եւ շարունակում է պահպանել իր ազգային դիմագիծը», ասաց «Փերիա» մշակութային կենտրոնի նախագահ **Մասիս Բաղդասարյանը**:

ՌՈՒԶԱՆ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԳ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետութեան 47
Ֆաքս 374 1 562863
e-mail: azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ /հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ /հեռ 529221
Լրագրողների սենեակ /հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայութիւն /հեռ 582483
Շուրջօրյա լրահավաք ծառայություն /հեռ 529353
Համակարգչային շարուածքը «Ազգ»-ի թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԱՄՆ Կոնգրեսը նոր բանաձեւ է ընդունում Ադրբեջանի վերաբերյալ

Հայաստանում ԱՄՆ դեսպանը հստակ ուղերձներ է փոխանցում գործող իշխանություններին

«Ազգը» երեկվա համարում գրել էր, որ Մ. Նահանգների Ներկայացուցիչների պալատի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովը հուլիսի 18-ին ընդունել է բանաձեւ, որում Բաքվի իշխանություններին կոչ է արվում նոյեմբերի 6-ին երկրում անցկացնել ազատ եւ արդար խորհրդարանական ընտրություններ: Երկու օր անց՝ հուլիսի 20-ին Կոնգրեսն ընդունել է նոր բանաձեւ, որին կողմ են քվեարկել 416 կոնգրեսականներ, դեմ՝ 1-ը: Այս բանաձեւի նախաբանում ընդգծվում է, որ 2003 թ. նախագահական ընտրությունները չեն համապատասխանել միջազգային չափանիշներին:

Ներկայացուցիչների պալատն Ադրբեջանի կառավարությանը հորդորում է ընտրություններին երաշխավորել ընդդիմադիր կուսակցությունների լիարժեք մասնակցությունը, ներառյալ ընդդիմադիր կուսակցությունների ներկայացուցիչների, ովքեր (վերջին շրջանում) ենթարկվել են ձերբակալությունների»: Փաստաթղթում միջազգային հանրությանը եւ ոչ կառավարական կազմակերպություններին կոչ է արվում ապահովել բավարար քանակությամբ դիտորդների մասնակցությունը:

Ադրբեջանում հայտնի անկախ քաղաքական փորձագետ Զարդուշտ Ալիզադեն «Էխո» թերթում նկատում է. «Բանաձեւն ապացուցում է, որ ԱՄՆ-ն անկեղծորեն շահագրգռված է ողջ աշխարհում, մասնավորապես Ադրբեջանում ժողովրդավարության զարգացմամբ»: Ալիզադեն հիշեցնում է, որ Ադրբեջանի յուրաքանչյուր ընտրությունից առաջ ԱՄՆ նախագահը, հայտնի կոնգրեսականները, ԵԱՀԿ-ն, ԵՄ-ն, ԵԽ-ն եւ տարբեր միջազգային կազմակերպություններ ցանկություն են հայտնում, որ ադրբեջանական ընտրություններն անցնեն թափանցիկ եւ համապատասխանեն եվրոպական չափանիշներին:

«Բայց դա հնարավոր չէ, որովհետեւ Ադրբեջանում չկա եւ չի եղել ժողովրդավարական ընտրությունների ավանդույթ: Ժողովրդավարությունն Ադրբեջանում այնքան չի զարգացել, որպեսզի հնարավոր լինեին արդար ընտրություններ: Մեր երկրում իշխանության ամեն մի փոփոխություն ուղեկցվում է ֆիզիկական ոչնչացումով, ձերբակալություններով, օրինակները՝ Վեզիրով, Մութալիբով, Էլչիբեյ: Եվ ոչ ոք երաշխիքներ չի տա, որ եթե իշխանության գան այսօրվա «ճակատայինները», նրանք չեն կրկնելու նախկին հերոսությունները: Այսօր իշխանությունը պատկանում է ոչ թե ժողովրդին, ինչպես դա պետք է լինի ժողովրդավարության դեպքում, այլ (Ալիեւների) ընտանիքին եւ կլանին», ասել է Ալիզադեն:

Բաքվի «Զերկալո» նշում է, որ Վաշինգտոնում Ադրբեջանի դեսպան Հաֆիզ Փաշաեւը փորձել է խոչընդոտել բանաձեւի ընդունմանը, սակայն դա նրան չի հաջողվել: Թերթը հիշեցնում է, որ 2003 թ. հոկտեմբերի նախագահական ընտրությունից հետո Սպիտակ տունը խիստ քննադատության է ենթարկվել հենց ԱՄՆ-ում: Մասնավորապես Բուշին քննադատելու պատճառ է դարձել այն հանգամանքը, որ ամերիկյան վարչակազմն Ադրբեջանում ժողովրդավարական արժեքները զոհաբերել է Մ. Նահանգների աշխարհաքաղաքական շահերին:

«Այսօր իրավիճակը բոլորովին այլ է: Նախ՝ Բուշը վերընտրվել է, եւ որպես օրենք պահպանողական հանրապետականները նախագահության երկրորդ ժամկետում դառնում են ավելի ժողովրդավար: Երկրորդ՝ Վրաստանի, Ուկրաինայի եւ Կիրգիզիայի հաջողություններից հետո ԱՄՆ նախագահը հայտարարել է «խաչակրաց արշավանք» այն երկրների դեմ, որոնք չեն դավանում կամ մասամբ են դավանում արեւմտյան աշխարհի արժեքները: Երրորդ՝ Բուշի վարչակազմում վիճակը փոխվել է, այսինքն՝ պետքարտուղարությունում կադրային փոփոխությունները հօգուտ Բաքվի չեն: Պետքարտուղարությունը գլխավորում է Կոնդոլիզա Ռայսը՝ համոզված հակակոմունիստ եւ ժողովրդավարական շարժումների կողմնակից այնտեղ, որտեղ թույլ են տալիս պայմանները: Բացի այդ, պետքարտուղարությունից հեռացել է Ռիչարդ Արմիթեյջը՝ նախկին պետքարտուղարի առաջին տեղակալը, պաշտոնական Բաքվի ընկերը», գրում է «Զերկալոն»:

Ակնհայտորեն նոյեմբերյան ընտրությունները մոտենալուն զուգընթաց Ադրբեջանում ամերիկյան ճնշումներն ավելի են ուժեղանում: Հավանական է, որ նույն փորձությունը սպասվի նաեւ Հայաստանին: Մի քանի օր առաջ Հայաստանում ԱՄՆ դեսպան Ջոն Էվանսը «Մեդիամաքսին» տված հարցազրույցում հայտարարեց, որ 2007 թ. խորհրդարանական եւ 2008 թ. նախագահական ընտրությունների արդյունքները կեղծելու յուրաքանչյուր փորձ լուրջ խնդիրներ կառաջացնի:

«Մ. Նահանգները գտնում է, որ 2007 եւ 2008 թթ. ընտրությունները պետք է լինեն ազատ եւ արդար, պետք է այդպես ընկալվեն ինչպես հայ ընտրողները, այնպես էլ միջազգային դիտորդները: Իրականում դա պարզ ճշմարտություն է. ժողովրդավարական երկրներում նոր առաջնորդներին ընտրում են քվեատուփի միջոցով: Այս տարածաշրջանում որոշ այլ ընտրությունների դասը պետք է չափազանց պարզ եւ հստակ լինի ամեն մեկի համար, ով գայթակղություն կունենա կեղծելու ընտրությունների արդյունքները. մարդիկ հիմար չեն, կհայտնաբերեն դա, ինչը կառաջացնի մեծ խնդիր՝ հղի ահռելի ռիսկերով», ասել է Էվանսը:

Դեսպանը նաեւ նկատել էր, որ ամեն մի երկրում ժողովրդավարությունը պետք է զարգանա իր պատմությանը, մշակույթին եւ առկա հանգամանքներին համապատասխան, եւ «ամուր ու անսասան ժողովրդավարական Հայաստանը կարող է փարոս դառնալ այս տարածաշրջանում նրանց համար, ովքեր փորձում են ժողովրդավարություն հաստատել իրենց երկրներում»: «Մենք չունենք ֆավորիտներ թեկնածուների շարքում եւ աշխատելու ենք այն առաջնորդի հետ, որը իշխանության կգա ազատ ու արդար ընտրությունների ճանապարհով», ասել է դեսպան Էվանսը:

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Ռայսը շրջագայություն է սկսել Իսրայելում եւ Պաղեստինում

ԱՄՆ պետքարտուղար Կոնդոլիզա Ռայսը երկօրյա այցով երեկ մեկնել է Իսրայել եւ Պաղեստին, որպեսզի նպաստի իսրայելցիների եւ պաղեստինցիների փոխհրաձգությունների դադարեցմանը: Վերջինս անհրաժեշտ է օգոստոս-սեպտեմբերին Գազայից իսրայելական զորքի եւ բնակավայրերի դուրսբերման ծրագրի հաջող իրականացման համար:

ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ գործակալության տվյալներով, Ռայսը մտադիր է նաեւ օժանդակել դուրսբերման ընթացքում Իսրայելի եւ Պաղեստինյան ինքնավարության ջանքերի համակարգմանը:

Իսրայելի Նեթանիա քաղաքում հուլիսի 12-ին տեղի ունեցած ահաբեկչությունից հետո Վաշինգտոնում պաշտոնական կարգով Ռայսին Մերձավոր Արեւելք գործուղելու որոշում ընդունվեց: Այս տարի սա նրա 3-րդ մերձավորարեւելյան ուղեւորությունն է:

Երեկ Ռայսը հանդիպել է իր հրեա պաշտոնակից Սիլվան Շալոմի եւ վարչապետ Արիել Շարոնի հետ: Այսօր Ռայսը Ռամալլայում կհանդիպի Պաղեստինի ղեկավարության հետ:

«Կուտոր» գործակալության տվյալներով, նա պաղեստինցի ղեկավարից կպահանջի առավել վճռական պայքար ծավալել ահաբեկչության դեմ:

Հաղորդվում է նաեւ, որ այցի շրջանակներում քննարկվում է տարանջատման ծրագրի շրջանակներում Իսրայելին հավելյալ 2,1 մլրդ դոլար հատկացնելու իսրայելական կողմի խնդրանքը: Երեկ Ռայսը անակնկալ այց կատարեց Բեյրութ, որտեղ տեսակցություն ունեցավ երկրի նախագահի ու վարչապետի հետ, այցելեց Ռաֆիկ Հարիրիի շիրիմին:

Բաղդադում առեւանգվել են ալժիրցի դիվանագետներ

Իրաքի մայրաքաղաքում հինգշաբթի օրն առեւանգվել են ալժիրցի երկու դիվանագետներ: Առեւանգիչները նրանց վրա են հարձակվել քաղաքի արեւմուտքում գտնվող ռեստորաններից մեկի մուտքի մոտ: Ալժիրի դեսպանության ներկայացուցիչները BBC-ի թղթակցի հետ կայացած զրույցում հաստատել են երկու դիվանագետների առեւանգման փաստը: Ականատեսների խոսքերով, առեւանգիչները ռեստորանին մոտեցել են երկու ավտոմեքենայով:

Հուլիսի սկզբներին **«Ազգը»** գրեց Իրաքում Եգիպտոսի դեսպան Իհաբ Շերիֆի առեւանգման մասին: Իրաքցի զինյալները նրան մեղադրեցին ամերիկացիների հետ գործակցելու մեջ եւ մահապատժի ենթարկեցին: Անցյալ տարվա հուլիսին առեւանգվել էր եգիպտացի մեկ ուրիշ դիվանագետ:

Վերջերս Իրաքում դիվանագետների առեւանգումները սովորական երեւույթ են դարձել: Իհաբ Շերիֆի առեւանգումից երկու օր անց զինյալները հարձակվեցին Պակիստանի պաշտոնական ներկայացուցչի ավտոմեքենաների շարասյան վրա, ինչպես նաեւ վիրավորեցին Բահրեյնի մի բարձրաստիճան դիվանագետի:

Մեկնաբանների կարծիքով, իրաքցի զինյալները դիվանագետներին թիրախ են դարձնում, որպեսզի խանգարեն միջազգային ընկերակցության կողմից Իրաքի նոր կառավարության ճանաչմանը:

Պ. Ք.

Կոնգրեսը երկարաձգեց «Հայրենասիրական ակտի» գործողության ժամկետը

ԱՄՆ Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատը երկարաձգել է 2001 թ. սեպտեմբերի 11-ի ահաբեկչություններից հետո ընդունված «Հայրենասիրական ակտ» հակաահաբեկչական օրենքի գործողության ժամկետը: «Ասոշիեյթեդ պրես» գործակալությունը հաղորդում է, որ ավելի քան 9 ժամ տեւած բանավեճերից հետո կոնգրեսականները 10 տարով երկարաձգել են ակտի 16 դրույթներից երկուսի գործողության ժամկետը:

Այդ երկու դրույթները հատուկ ծառայություններին իրավունք են տալիս գաղտնալսելու հեռախոսազրույցները եւ ծանոթանալու էլեկտրոնային նամակագրությանը: Թույլատրվում է նաեւ ծանոթանալ ԱՄՆ քաղաքացիների անհատական տվյալներին, մասնավորապես բժշկական եւ գրադարանային փաստաթղթերին: Համապատասխան միջոցառումների օգտին քվեարկել են 214 հանրապետականներ եւ 43 դեմոկրատներ:

Նախագահ Ջորջ Բուշը հավանություն է տվել քվեարկության արդյունքներին: Կոնգրեսականների դիրքորոշման վրա մասնավորապես ազդեցին Լոնդոնում հուլիսի 7-ին եւ 21-ին տեղի ունեցած պայթյունները:

Ի դեպ, հուլիսի 21-ին, ինչպես **«Ազգն»** արդեն գրել է, պայթել են միայն պայթուցիչներ: Չնայած դրան, Վաշինգտոնի մետրոյում խստացվել են անվտանգության միջոցները. կասկածելի ուղեւորները ենթարկվում են զննության:

Կոնգրեսականը պատասխանում է Գյուլին. «Այո, ես ֆանատիկոս եմ»

Ինչպես տեղեկացրել էինք 2 օր առաջ, Թուրքիայի արտգործնախարար Աբդուլլահ Գյուլը խստորեն հակազդել էր Հանրապետական կուսակցության պատգամավոր Թոմ Տանկրեդոյի «եթե մահմեդականները շարունակեն իրենց հարձակումները, ապա մենք էլ կռմբակոծենք Մեքքան» հայտարարությանը: Գյուլը Տանկրեդոյին անվանել էր «սադրիչ, պատասխանատվությունից զուրկ եւ ֆանատիկոս»:

Այդ մասին հուլիսի 20-ի համարում տեղեկացրել էր թուրքական «Ռադիկալը»: Հուլիսի 21-ին «Զաման» թերթն էլ տեղեկացնում է Աբդուլլահ Գյուլին հանրապետական Թոմ Տանկրեդոյի պատասխանի մասին: Վերջինս պատասխանել է «Դենվեր փոստի» միջոցով եւ ասել. «եթե խոսքը վերաբերում է ԱՄՆ-ի անվտանգությանը, ապա ես, այո, ֆանատիկոս եմ»:

Ի դեպ, Տանկրեդոյին, բացի Թուրքիայի արտգործնախարարից եւ իսլամական աշխարհից, դատապարտել են նաեւ ԱՄՆ պետքարտուղարությունն ու Դեմոկրատական կուսակցությունից նախագահի թեկնածու Հովարդ Դինը:

Հ. Չ.

Լոնդոնի մետրոյում գնդակահարվել է մի ենթադրյալ ահաբեկիչ

Երեկ Լոնդոնի մետրոյի Սթոքուել կայարանում թերեւս կանխվել է ահաբեկչության հերթական փորձը: Ոստիկաններից մեկը հինգ կրակոցով գնդակահարել է ենթադրյալ մահապարտ ահաբեկչին: Ականատեսների վկայակոչելով, «Սքայնյուզ» հեռուստաընկերությունը հաղորդում է, որ ասիացու արտաքինով մորուքավոր կասկածյալը փորձել է մտնել մետրոյի վագոն, բայց նրան հետապնդող ոստիկանները հասել են հետեւից, ուղեւորներին շտապ դուրս բերել, ապա ոստիկաններից մեկը գնդակահարել է սայթաքելուց գետնին ընկած անձնավորությանը: Ոստիկանները վստահ են եղել, որ նա պատրաստվում էր գործի դնել պայթուցիկ սարք:

«Ռոյթեր» գործակալության նախնական տվյալներով, սպանվածը նախորդ օրը Լոնդոնի մետրոյի 3 կայարաններում եւ ավտոբուսներից մեկում պայթեցման անհաջող փորձեր կատարած ահաբեկիչներից մեկն է:

Գերմանիայում կանցկացվեն արտահերթ խորհրդարանական ընտրություններ

Գերմանիայի նախագահ Հորստ Քյոլերը որոշել է արձակել խորհրդարանի ստորին պալատը՝ Բունդեսթագը, որպեսզի երկրում անցկացվեն արտահերթ խորհրդարանական ընտրություններ: Այդ մասին նախագահը գերմանացիներին տեղեկացրել է հատուկ հեռուստաելույթում:

Այսպիսով, նախագահը համաձայնել է սեպտեմբերի 18-ին վաղաժամկետ խորհրդարանական ընտրություններ անցկացնելու կանցլեր Գերհարդ Շրյոդերի ծրագրին: Կանցլերն իր մտադրությունը հրապարակել էր մայիսի 22-ին՝ շրջանային ընտրություններում իր Սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության կրած անհաջողությունից հետո:

«Ազգը» մասնավորապես գրեց, որ խորհրդարանում Շրյոդերն ինքն է առաջարկել անվստահություն հայտնել կառավարող Սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցությանը:

Հուլիսի 1-ին Բունդեսթագն անվստահություն հայտնեց կառավարությանը, որի ղեկավարը չէր թաքցրել վաղաժամկետ ընտրությունների անցկացման միջոցով իր տնտեսական բարեփոխումների ծրագիրն առաջ մղելու մտադրությունը: Նման ընտրություններ հնարավոր է անցկացնել Բունդեսթագի արձակման դեպքում, սակայն երկրի սահմանադրությունը չի ենթադրում խորհրդարանի ինքնալուծարում: Ուստի անհրաժեշտ դարձավ Գերմանիայի նախագահի միջամտությունը:

«Ռոյթեր» գործակալությունը նշում է, որ Գերմանիայում խորհրդարանական արտահերթ ընտրությունները տեղի են ունենալու սահմանադրությամբ նախատեսված ժամկետից մեկ տարի շուտ: Գերհարդ Շրյոդերն արդեն հայտարարել է, որ արտահերթ ընտրություններում առաջադրելու է իր թեկնածությունը:

Պ. Ք.

Մաղաքիա Օրմանյանը հասարակական, քաղաքական գործիչ էր, հրապարակախոս, պատմաբան, բանասեր, Կ. Պոլսի հայոց պատրիարք (1896-1907 թթ.), Իտալիայում ուսանելու տարիներին եղել է կաթոլիկ, իսկ ավելի ուշ դարձի եկել եւ 1877-ին հրաժարվել է կաթոլիկությունից, որոշել է իրեն նվիրել հայ եկեղեցուն, հայ ժողովրդի լուսավորությանը: Նա տիրապետել է բազմաթիվ լեզուների (իտալերեն, ֆրանսերեն, հունարեն, լատիներեն, արաբերեն, թուրքերեն), եղել է Հռոմի աստվածաբանական ակադեմիայի անդամ: 1879 թ. օծվել է Հայ առաքելական եկեղեցու վարդապետ: Ս. Էջմիածնի Գեւորգյան ճեմարանում դասավանդել է աստվածաբանություն: Նրա դավանաբանական գրքերը հարուստ նյութեր են պարունակում հայ ժողովրդի քաղաքական-մշակութային պատմության վերաբերյալ: Նա հանդիպել է Ջուզեպե Գարիբալդիին եւ նրա հետ քննարկել է հայ եւ իտալացի ժողովուրդների ազատագրական պայքարի հարցեր:

Ամուսնուս՝ լուսահոգի Գրիգոր Քեշիշյանի արխիվային նյութերին ծանոթանալիս, երջանիկ պատահականությամբ նկատեցի մեծ մտավորական Վահրամ Փափազյանի երկու էսսե-հուշագրությունները՝ «Քեռին» եւ «Մաղաքիա Օրմանյան» վերնագրերով: «Քեռին» արդեն տպագրվել է այս տարվա «Գրական թերթի» հուլիսի 8-ի թիվ 26-ում: Ինձ խորապես հուզեց մեր մեծ դերասանի սքանչելի լեզուն, նրա լայն մտածողությունը, հումորի չտեսնված զգացողությունն ու հայրենասիրությունը:

Կարդացեք տեսանող Փափազյանին, վստահ եմ, որ կհարստանաք:

ԱՆԺԻԿ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶՅԱՆ

Մաղաքիա Օրմանյան

Վենետիկում էի: Այդ թաց քաղաքի ձմեռվա օրերից մեկն էր: Այն միգամած ու լղոզուն օրերից մեկը, երբ այդ ջրային հանրապետության մայրաքաղաքը՝ Ադրիականի թագուհին, պլլվում է հոգնած մարմնից անհագուրդ ոչրոտու խոնավ շոյանքով՝ երկար ժամանակից ի վեր գործածված եւ չլվացված սպիտակեղենի նման:

Ինձ նման արեւասենչ մի խումբ աշակերտների հետ Մուրադյան ճեմարանի կամարակապ բակում, զբոսանքի էինք միջօրեին, որը շատ էր նման լալկան իրիկնամուտի:

Հանկարծ աղմուկ բարձրացավ: Ասորական սեւ մորուքներով պատկառելի մխիթարյաններ եւ նույն ժամին դպրոցում գտնվող այցելու ուսուցիչներ, որոնք արդեն անմորուք, շտապ իջան սանդուղքներից դեպի մուտքի դարպասը, որի նեղլիկ քարափի առաջ նոր էր կանգ առել ոսկեցուլ գոնդոլը, որի ծիրանի բարձերի վրայից փորձում էր բարձրանալ դեպի քարափ ծիրանասքեմ պատկառելի մի ծերուկ՝ ոսկեծոփ ու ծիրանի գոտիներով զարդարված գոնդոլավորների օգնությամբ:

Կարդինալ Ռամպոլլան էր այդ, Վենետիկի էքս հանրապետության պատրիարքը, միեւնույն ժամանակ վատիկանյան կոնգլավի(1) մշտնջենական անդամը վետոյի իրավունքով, եւ, այս բոլորից զատ, Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանյանի՝ Տաճկաստանի հայության պատրիարքի դպրոցական ընկերն ու մտերիմ բարեկամը այն երջանիկ տարիներին, երբ Օրմանյան սրբազանը աբեղա էր դեռեւս Վատիկանի Սանտա-պրոպականդա ընծայարանում... երբ Պետրոս առաքյալի բանալիները բռնում էր, լավ չեմ հիշում, Պիոսներից քանիերորդը:

Էքս հանրապետություն ասացի, եւ թող չզարմացնի այդ իմ ընթերցողին:

Երբ Մածինիի, մանավանդ Գարիբալդիի ջանքերի շնորհիվ Իտալիան միացավ ու թագավորություն դարձավ Սավոյա տան գայիսոնի տակ, Վենետիկի հազարամյա հանրապետությունը կանգնեց մի անսպասելի դիլեմայի առաջ. մնալ Հաբսբուրգների կայսրության մշտնջենական մի գավա՞ռը, կամ, հակառակ լեզվական տարբերության, ինչպես եւ փառահեղ պատմական անցյալի, իր ցեղակից իտալացիների հետ օրգանական մի մասը դառնալ այն գեղեցիկ մուճակին, որով Հարավային Եվրոպան մինչեւ աքացի է զարկել Հյուսիսային Աֆրիկեի ճակատին... Մուճակին, մի խոսքով, որի «իտալական թագավորություն» քաղաքական հորջորջմին ամենից ավելի սատարեց իր վերջին դոժը՝ Մանենը:

Մանենը, սակայն, այնքան քաղաքական հեռատեսություն ունեցավ, որ պահպանեց նախկին հանրապետության հաշվին իր ավելի քան հազարամյա պատրիարքությունը, որով ազատեց դոժերի տիրապետության սահմաններում եկեղեցական կալվածներն ու վանքապատկան հարստությունները Վատիկանի յուրիդիկական եւ կրոնական իրավասությունից:

Ահա թե ինչու Վենետիկն այսօր, անհամար քաղաքներից մեկը Իտալիո թագավորության, առանձին ու ավտոքեֆալ (2) պատրիարքություն ունի, երբ ամբողջ կրոնական Իտալիան ենթարկվում է Վատիկանին:

Ուսումնարանի քարաքանդակ հյուրասրահում, ընդունելության արարողությունից հետո, բարձրաստիճան կղերականն իջավ Կասկանդելյանի եւ ուրիշ Մխիթարյանների ընկերակցությամբ դեպի կամարակապ բակը, աշակերտների մոտ, սրբատաշ մարմար սանդուղքներից, որոնց ցուրտ մերկությունը տաքացրել էին ծիրանի գորգով, ժաջան փոքրավորները «եկեղեցու իշխանին», որին եւ պատմությունը մակագրել ու զմռսել էր վաղուց փոշոտված արխիվներում՝ տեղապահ կարդինալ Ռամպոլլա հորջորջումով:

Երբ մոտեցավ մեզ, զվարթ էր կարդինալը: Մխիթարյանները գիտեին հյուրասիրել, եւ նրանց մառանը հայտնի էր Իտալիայում իր թանկարժեք եւ ավելի քան մի քանի տասնյակ տարիների «իմաստությամբ» հորջորջված գինիների հավաքածուով:

Կատակեց. մեկի ականջը քաշեց, մյուսի թշերը սեղմեց... որից քաջալերված՝ սկսեցինք հարցեր տալ կարդինալին:

Գիտեինք, որ Օրմանյանի դասընկերն է եղել, եւ որովհետեւ Պոլսո թերթերից նույն օրը տեղեկացել էինք, թե սուլթան Աբդուլ Համիդը, հայտնի չէ, թե ինչ ծառայությունների համար, իր գահակալության տարեդարձի առթիվ, մեջիդիե շքանշանի առաջին աստիճանով պատվել էր հայոց պատրիարքին, խնդրեցինք կարդինալին՝ հայտնել իր կարծիքը նախկին կաթոլիկ աբբա, հիմա լուսավորչական եկեղեցու արքեպիսկոպոս եւ, իբր վրադիր էլ, Պոլսո պատրիարք Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանյանի մասին:

Մի պտղունց քթախոտ քաշելուց հետո, որի ոսկե տուփի կափարիչը փակելիս իր եկեղեցական աստիճանը շեշտող զմրուխտ մատանին ցուցադրելուց զատ եւ մի պատկառելի փռշտոցով տիրող լռությունը աղմկելով՝ կարդինալը հայտարարեց. «Պատրիարք էֆենդին հեռվից նման է օրանգուտանի... բայց երբ մոտենաս եւ հետը խոսես՝ առաջին բառերից իսկ կհամոզվես, որ Արեւելքի ամենախորամանկ, այլեւ հեռատես քաղաքագետն է նորին սուրբ օծություն Մաղաքիա արքեպիսկոպոսը»:

Ծ, ինչքան ճիշտ էր այդ. լավագույն ծաղրանկարիչը, Կավառնին անգամ, չէր կարող մատիտի երկու հարվածով պարփակել այդքան լայն ու խոր իմաստություն այդքան ծիծաղելի կերպարանքի մեջ:

Բայց ծիծաղելի՞ էր արդյոք պատրիարք էֆենդին. այո, թերեւս, կարճատես աչքերի համար միայն: Որովհետեւ իրոք դժվար էր չորս գծից բաղկացած, որոնք նրա երկու կիսախուփ աչքերը, լայնանիստ քիթը եւ ականջները հասնող բերանի գծերն էին, կլոր, կըս-կլոր, մի բոլորակի մեջ, որ նորին սրբազնության կերպարանքի սահմանագիծն էր... Դժվար էր գտնել, կրկնում եմ, այդքան համով հումորի շեշտ եւ այդքան խորաթափանց մտքի թռիչք, որպիսին բնությունը դեռ չի զետեղել ոչ մի գանգի մեջ:

Թե ինչու էր մեր Սրբազանը կաթոլիկությանը թիկունք դարձրել եւ իր ծավալուն կերպարանքը դեպի Էջմիածին հառել, այդ ինքը գիտեր: Բայց, ենթադրվում էր Բոսֆորի ափում, եւ ենթադրությունը երբեմն ճշմարտություն է(3), որ Սրբազանը այդ թիկնադարձ շարժումը ճիշտ ժամանակին էր ի կատար ածել, երբ Պոլսո լուսավորչական եկեղեցին, հետեւաբար եւ սուլթանական ներքին քաղաքականությունը մեկից ավելի պատճառներ ուներ զգույշ եւ երջահայաց վերաբերմունք ցույց տալ Վատիկանի ոտնձգության՝ կայսրության մեջ ծաղկող քրիստոնյա աղանդների հանդեպ: Ահա թե ինչու սուլթանական քաղաքականությունը շտապել էր ընդունել թիկնադարձ եպիսկոպոսին՝ որպես մոլորյալ ոչխարի դեպի իր ասպնջական փարախը, եւ պատրիարքական գայիսոնով նրան վարձատրել:

Այս արդեն հերիք չէ՞ արդյոք հասկանալու համար, թե ավելի շուտ մի քաղաքական դեմք էր պատրիարք էֆենդին Բոսֆորի ափում, քան միանձնական մի կղերական՝ Լուսավորչի բարեպաշտ հոտում: Եվ իրավացի էր Սրբազանը, որովհետեւ շնորհիվ իր այդ պատրիարքական գայիսոնի, եթե չկարողացավ էլ կասեցնել եւ չեզոքացնել հայ մտավորականության բնաջնջումը Տաճկաստանում, գոնե կարողացավ նա հեռացնել այդ աղետը որքան կարելի էր, մանավանդ որքան ժամանակ որ կարողացավ պահել իր ձեռքերում այդ փրկարար գայիսոնը:

Եվ, անհաշտ թշնամիներ ունեցավ նա այդ գործի մեջ:

Ազգային ազատագրական շարժումը, որ ծնունդ էր առել Բոսֆորի ափերում, եւ տարածվել մինչեւ Անատոլիի խորքերը, անգլուխ եւ անժամանակ մի երեւույթ էր, որի առաջնորդող ու խրախուսողները անհեռատես ու անճարակ մարդիկ էին, դժբախտաբար, անընդունակ ըմբռնելու ոչ ժամանակը, ոչ շրջապատը, եւ այդ գեղեցիկ շարժումը, որն անպայման փրկարար արշալույս կլիներ, եթե տեղին ու ժամանակին լիներ, շնորհիվ մի խումբ համբակների՝ կործանարար վերջալույս եղավ մեծագույն եւ լուսավորյալ մի հատվածի համար մեր ազգի, որի կորուստը ոչ ժամանակը մխիթարեց, ոչ էլ մնացորդների ցանկությունը դարմանեց:

Եվ բանը հասավ այնտեղ, որ չեմ հիշում, թե որ եկեղեցում եւ ինչ արարողության միջոցին, ինչ-որ հակամարտ կուսակցություն անհաջող մահափորձ կատարեց Օրմանյանի վրա(4), որի անմիջական չարաբաստիկ հետեւանքը եղավ այն, որ սուլթանի քաղաքական ոստիկանությունը ժամանակին վերահասու եղավ արդեն խմորվող այդ ազատագրական շարժման՝ դեռեւ նրա սաղմնային վիճակում՝ պահելով նրան իր դեղին աչքերի տեսադաշտի վրա, հանգեցնելու համար նրա ծնունդը ահավոր վիժումի:

Եվ այդ դեռ ոչինչ. այդ մոլորյալ գնդակը, որ քերելով Սրբազանի ուսը՝ մեխվեց խորանի պատին, ոչ միայն կրկնապատկեց ժողովրդի սերը դեպի Օրմանյանը, այլեւ սուլթանական բարյացակամությունը շեշտեց իր անվերապահ վստահությունը էրմենիների վեքիլ(5) պատրիարք էֆենդիի անձին մի երկրորդ պատվոնշանով, որին անմիջական արձագանքեցին ավստրիական կայսր Ֆրանց Իոսեֆի, Պոլսո դեսպան կոմս Զոնենտալի այցելությունը Սրբազանին՝ հանդերձ մի այլ պատվոնշանով, եւ Ֆրանսիական Հանրապետության նախագահ Լուբեի ցավակցական հեռագիրը՝ Պատվո Լեգեոնի խաչով:

Կարծեմ ցարական Ռուսաստանն էլ իր կարգին, գուցե ետ չմնալու համար արեւմտյան վեհապետներից, հեռատես առատաձեռնությամբ Աննայի կամ Վլադիմիրի նման մի բանով հարստացրեց Սրբազանի քաղաքական ցուցափեղկը:

Եսայան վարժարանի աշակերտ էի ես այն ժամանակ: Աղմուկը մեծ եղավ Պոլսում: Մայրս երեկոյան պատմում էր, թե բաղնիսում բարձրաստիճան թուրք հանըմներ զարմացած վիրավորանքով պատմել էին այդ դեպքը երկու սապոնաջրի արանքում, երբ թնջուք մազերը սանրելիս չարանենգ հումորով հարց էին տվել ներկա կիսամերկ ու բաց հայ հանըմներին, թե՝ «Ալլահ, եղա՞ծ բան է, որ էրմենի ֆիդայիները, էրմենիների պատրիք էֆենդիին վրա դաբանչա(6) են պարպել...»:

Եվ երբ այդ դեպքից մի շաբաթ անց, զատկի տոների առթիվ, թե մրցանակաբաշխության, լավ չեմ հիշում, Նորին օծություն Տեր, Տեր Մաղաքիան այցելեց մեզ՝ աշակերտներիս, Եսայան վարժարանում, կարծես կրկնակի փարթամացել էր նրա կլոր կերպարանքը, եւ հաղթանակի ժպիտը հասցրել էր նրա բերանի անկյունները մինչեւ ականջները:

Հոգաբարձության անդամներով եւ ուսուցիչներով շրջապատված, Մաղաքիա սրբազանը, թաթարական խաներ հիշեցնող իր ցանցառ մորուքով ու տափակ քթով, իր պատկառելի վեղարի տակ պղզած, իսկ որ կենդանի պատկեր էր, միեւնույն ժամանակ բացատրությունն ու արդարացումը պոլսահայ բուրժուազիայի դարավոր պահպանողական քաղաքականության, որով միշտ լեզու էր գտել Էրթողրուլի ժառանգների հետ Բոսֆորի ափում՝ հինգ հարյուր տարուց ի վեր:

Եվ ես, կորած աշակերտների մեջ այդ մեծ սրահի մի անկյունում, տեսնելիս այդ պատկերը, լիովին համակարծիք էի զգում ինձ, թեեւ կարդինալ Ռամպոլլայի հետ, եւ մտածում էի, սակայն, դեռ այն ժամանակ եւ հիմա էլ մտածում եմ, թե ո՞ւմ էր պետք եւ ինչո՞ւ այդ քաղաքական հակամարտ պայքարը մի պահպանողական պատրիարքի եւ անժամանակ-առաջադեմ անճարակների միջեւ, երբ նույն գայլի ու գառնուկի պատմությունն էր կրկնվում Բյուզանդիոնի պարիսպների տակ... եւ, որ միեւնույնն է, թե՛ վերեւից, թե՛ ներքեւի հոսանքից խմում էր իր ջուրը խեղճ գառնուկը, քանի որ դատապարտված էր գայլի կերակուրը լինելու:

Եվ իրավ չէ՞ արդյոք, եթե Օրմանյանը եւ իր համախոհները կարողացան հազար զոհողությամբ եւ ի գին անխուսափելի կաշառքների՝ մի որոշ չափով ուշացնել մի հինավուրց ազգի բնաջնջումը, մինչդեռ ազատագրության անժամանակ ցավով վարակվածներ՝ մոտեցրին այդ արյունալի թվականը... Արդյունքը օրերի հոլովումի մեջ նույնը չեղա՞վ արդյոք: Եվ ո՞ւմ էր պետք այդ երկու ողբալի միջոցները, կրկնում եմ, երբ միակ միջոցը, որպեսզի եղածը եղած լիներ՝ պետք էր ժամանակին փշրել գայլի ատամները, կամ գառնուկին զինել գիշատիչ ճիրանների բնազդով:

Բայց հայը միշտ ուշացել է իր մտածման մեջ եւ իզուր չի տաճիկների այն կարծիքը, թե՝ «Երանի հայի վերջին խելքը իմը լիներ...»:

Չեմ հիշում ե՞րբ եւ որտե՞ղ, բայց կարծես առիթ եմ ունեցել թղթին հանձնելու, թե Աստված կամ Աստծո գաղափարը մարդու ստեղծածն է, հետեւաբար կրոնը կամ հավատքը ուրեմն, նույնորակ է մարդու անհատականության: Կիսավայրենի մի ժողովրդի համար Աստված նույնը չէ, ինչպիսին է այդ, օրինակ, մի դաստիարակված ազգի կամ համայնքի համար:

Այդ Աստծո գաղափարը կամ կրոնը, եթե մեկի համար մշտնջենական մի վախ է կամ անանցանելի մի սարսափ, մյուսի համար մի հույս է՝ ոչնչով չարդարացված, երբեք չապացուցված, բայց եւ այնպես մի հույս, որին ապավինում է միջին խելքի մարդը՝ կարենալ բացատրելու համար այն, ինչ անբացատրելի է թվում նրա ողորմելի ուղեղին: Կան եւ այնպիսի հոգիներ, որոնց համար այդ մարդկային, խիստ մարդկային հերյուրանքը հարմարագույն ու անխորտակ պահարանն է, ուր խաբված մարդը պահում է չիրականացած ցանկությունների, անդատաստան զրկանքների ու անբավ ապաշխարանքի աշխարհային հանելուկը... սպասելով նրանց լուծումը ինչ-որ անդրաշխարհային կյանքում, որին հավատում է եւ որին ի խնդիր՝ ներկան է անտեսում:

Կան եւ այնպիսի հոգիներ, որոնք, ապավինած իրենց անձնապաստան գոռոզության, կարծում են հրամայել բնության ուժերին, մոռանալով, որ մարդը մի կաթիլ սերմից առաջացած մի օրգանիզմ է՝ ենթակա իր գոյությամբ իսկ նույն այդ բնության ուժերին, որոնց անբավ բարիքները նա կարող է օգտագործել ճիշտ նույն այդ ուժերի համակարգության սահմաններում, բայց երբեք՝ նրանց տիրապետել:

Չգիտեմ, թե արդյոք Օրմանյանը համաձայն կլինե՞ր իմ այս կարծիքին կամ ենթադրության, բայց այն մի քանի կարճ տեսակցությունը, որ ունեցել եմ նրա հետ, երբ իրերի բերմամբ

Շարունակությունը՝ էջ Բ

Մեծը՝ մեծին

Մաղաքիա Օրմանյանը հասարակական, քաղաքական գործիչ էր, հրապարակախոս, պատմաբան, բանասեր, Կ. Պոլսի հայոց պատրիարք (1896-1907 թթ.), Իտալիայում ուսանելու տարիներին եղել է կաթոլիկ, իսկ ավելի ուշ դարձի եկել եւ 1877-ին հրաժարվել է կաթոլիկությունից, որոշել է իրեն նվիրել հայ եկեղեցուն, հայ ժողովրդի լուսավորությանը: Նա տիրապետել է բազմաթիվ լեզուների (իտալերեն, ֆրանսերեն, հունարեն, լատիներեն, արաբերեն, թուրքերեն), եղել է Հռոմի աստվածաբանական ակադեմիայի անդամ: 1879 թ. օծվել է Հայ առաքելական եկեղեցու վարդապետ: Ս. Էջմիածնի Գեւորգյան ճեմարանում դասավանդել է աստվածաբանություն: Նրա դավանաբանական գրքերը հարուստ նյութեր են պարունակում հայ ժողովրդի քաղաքական-մշակութային պատմության վերաբերյալ: Նա հանդիպել է Ջուզեպե Գարիբալդիին եւ նրա հետ քննարկել է հայ եւ իտալացի ժողովուրդների ազատագրական պայքարի հարցեր:

Ամուսնուս՝ լուսահոգի Գրիգոր Քեչիշյանի արխիվային նյութերին ծանոթանալիս, երջանիկ պատահականությամբ նկատեցի մեծ մտավորական Վահրամ Փափազյանի երկու էսսե-հուշագրությունները՝ «Քեռին» եւ «Մաղաքիա Օրմանյան» վերնագրերով: «Քեռին» արդեն տպագրվել է այս տարվա «Գրական թերթի» հուլիսի 8-ի թիվ 26-ում: Ինձ խորապես հուզեց մեր մեծ դերասանի սքանչելի լեզուն, նրա լայն մտածողությունը, հումորի չտեսնված զգացողությունն ու հայրենասիրությունը:

Կարդացեք տեսանող Փափազյանին, վստահ եմ, որ կհարստանաք:

ԱՆԺԻԿ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶՅԱՆ

Մաղաքիա Օրմանյան

Վենետիկում էի: Այդ բաց քաղաքի ձմեռվա օրերից մեկն էր: Այն միգամած ու լղրճուն օրերից մեկը, երբ այդ ջրային հանրապետության մայրաքաղաքը՝ Ադրիականի թագուհին, պլլվում է հոգնած մարմնից անհագուրդ պչրուհու խոնավ շոյանքով՝ երկար ժամանակից ի վեր գործածված եւ չլվացված սպիտակեղենի նման:

Ինձ նման արեւասենչ մի խումբ աշակերտների հետ Մուրադյան ճեմարանի կամարակապ բակում, զբոսանքի էինք միջօրեին, որը շատ էր նման լալկան իրիկնամուտի:

Հանկարծ աղմուկ բարձրացավ: Ասորական սեւ մորուքներով պատկառելի մխիթարյաններ եւ նույն ժամին դպրոցում գտնվող այցելու ուսուցիչներ, որոնք արդեն անմորուք, շտապ իջան սանդուղքներից դեպի մուտքի դարպասը, որի նեղլիկ քարափի առաջ նոր էր կանգ առել ոսկեզօծ գոնդոլը, որի ծիրանի բարձերի վրայից փորձում էր բարձրանալ դեպի քարափ ծիրանասքեմ պատկառելի մի ծերունի՝ ոսկեծոփ ու ծիրանի գոտիներով զարդարված գոնդոլավորների օգնությամբ:

Կարդինալ Ռամպոլլան էր այդ, Վենետիկի Էքս հանրապետության պատրիարքը, միեւնույն ժամանակ վատիկանյան կոնգլավի(1) մշտնջենական անդամը վետոյի իրավունքով, եւ, այս բոլորից զատ, Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանյանի՝ Տաճկաստանի հայության պատրիարքի դպրոցական ընկերն ու մտերիմ բարեկամը այն երջանիկ տարիներին, երբ Օրմանյան սրբազանը աբեղա էր դեռեւս Վատիկանի Սանտա-Պրոպականդա ընծայարանում... երբ Պետրոս առաքյալի բանալիները բռնում էր, լավ չեմ հիշում, Պիոսներից քանիերորդը:

Էքս հանրապետություն ասացի, եւ թող չզարմացնի այդ իմ ընթերցողին:

Երբ Մածինիի, մանավանդ Գարիբալդիի ջանքերի շնորհիվ Իտալիան միացավ ու թագավորություն դարձավ Սովոյո տան գայիսոնի տակ, Վենետիկի հազարամյա հանրապետությունը կանգնեց մի անտանելի դիլեմայի առաջ. մնալ Հաբսբուրգների կայսրության մշտնջենական մի գավա՞ռը, կամ, հակառակ լեզվական տարբերության, ինչպես եւ փառահեղ պատմական անցյալի, իր ցեղակից իտալացիների հետ օրգանական մի մասը դառնալ այն գեղեցիկ մուճակին, որով Հարավային Եվրոպան միշտ աքացի է զարկել Հյուսիսային Աֆրիկայի ճակատին... Մուճակին, մի խոսքով, որի «իտալական թագավորություն» քաղաքական հորջորջումին ամենից ավելի սաստեց իր վերջին դոժը՝ Մանենը:

Մանենը, սակայն, այնքան քաղաքական հեռատեսություն ունեցավ, որ պահպանեց նախկին հանրապետության հաշվին իր ավելի քան հազարամյա պատրիարքությունը, որով ազատեց դոժերի տիրապետության սահմաններում եկեղեցական կալվածներն ու վանքապատկան հարստությունները Վատիկանի յուրիդիկական եւ կրոնական իրավասությունից:

Ահա թե ինչու Վենետիկն այսօր, անհամար քաղաքներից մեկը Իտալիո թագավորության, առանձին ու ավտոքեֆալ(2) պատրիարքություն ունի, երբ ամբողջ կրոնական Իտալիան ենթարկվում է Վատիկանին:

Ուսումնարանի քարաքանդակ հյուրասրահում, ընդունելության արարողությունից հետո, բարձրաստիճան կղերականն իջավ Կասկանդելյանի եւ ուրիշ Մխիթարյանների ընկերակցությամբ դեպի կամարակապ բակը, աշակերտների մոտ, սրբատաշ մարմար սանդուղքներից, որոնց ցուրտ մերկությունը ծածկել էին ծիրանի գորգով, ժաջան փոքրավորները «եկեղեցու իշխանին», որին եւ պատմությունը մականվանել ու զմռսել էր վաղուց փոշոտված արխիվներում՝ տեղապահ կարդինալ Ռամպոլլա հորջորջումով:

Երբ մոտեցավ մեզ, զվարթ էր կարդինալը՝ մխիթարյանները գիտեին հյուրասիրել, եւ նրանց մառանը հայտնի էր Իտալիայում իր թանկարժեք եւ ավելի քան մի քանի տասնյակ տարիների «իմաստությամբ» հորջորջված գինիների հավաքածուով:

Կասակեց. մեկի ականջը քաշեց, մյուսի թերը սեղմեց... որից քաջալերված՝ սկսեցինք հարցեր տալ կարդինալին:

Գիտեինք, որ Օրմանյանի դասընկերն է եղել, եւ որովհետեւ Պոլսո թերթերից նույն օրը տեղեկացել էինք, թե սուլթան Աբդուլ Համիդը, հայտնի չէ, թե ինչ ծառայությունների համար, իր գահակալության տարեդարձի առթիվ, մեջիդիե շքանշանի առաջին աստիճանով պատվել էր հայոց պատրիարքին, խնդրեցինք կարդինալին՝ հայտնել իր կարծիքը նախկին կաթոլիկ աբբա, հիմա լուսավորչական եկեղեցու արքեպիսկոպոս եւ, իբր վրադիր էլ, Պոլսո պատրիարք Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանյանի մասին:

Մի պտղունց քթախոտ քաշելուց հետո, որի ոսկե տուփի կափարիչը փակելիս իր եկեղեցական աստիճանը շեշտող զմրուխտ մատանին ցուցադրելուց զատ եւ մի պատկառելի փռշտոցով տիրող լռությունը աղմկելով՝ կարդինալը հայտարարեց. «Պատրիարք էֆենդին հեռվից նման է օրանգուտանի... բայց երբ մոտենաս եւ հետը խոսես՝ առաջին բառերից իսկ կհամոզվես, որ Արեւելքի ամենախորամանկ, այլեւ հեռատես քաղաքագետն է նորին սուրբ օծություն Մաղաքիա արքեպիսկոպոսը»:

Ո՜, ինչքան ճիշտ էր այդ լավագույն ծաղրանկարիչը, Կավառնին անգամ, չէր կարող մատիտի երկու հարվածով պարփակել այդքան լայն ու խոր իմաստություն այդքան ծիծաղելի կերպարանքի մեջ:

Բայց ծիծաղելի՞ էր արդյոք պատրիարք էֆենդին. այո, թերեւս, կարճատես աչքերի համար միայն: Որովհետեւ իրոք դժվար էր չորս գծից բաղկացած, որոնք նրա երկու կիսախուփ աչքերը, լայնանիստ քիթը եւ ականջները հասնող բերանի գծերն էին, կլոր, կըս-կլոր, մի բոլորակի մեջ, որ նորին սրբազնության կերպարանքի սահմանագիծն էր... Դժվար էր գտնել, կրկնում եմ, այդքան համով հումորի շեշտ եւ այդքան խորաթափանց մտքի թռիչք, որպիսին բնությունը դեռ չի զետեղել ոչ մի գանգի մեջ:

Թե ինչու էր մեր Սրբազանը կաթոլիկությանը թիկունք դարձրել եւ իր ծավալուն կերպարանքը դեպի Էջմիածին հառել, այդ ինքը գիտեր: Բայց, ենթադրվում էր Բոսֆորի ափում, եւ ենթադրությունը երբեմն ճշմարտություն է(3), որ Սրբազանը այդ թիկնադարձ շարժումը միշտ ժամանակին էր ի կատար ածել, երբ Պոլսո լուսավորչական եկեղեցին, հետեւաբար եւ սուլթանական ներքին քաղաքականությունը մեկից ավելի պատճառներ ուներ զգույշ եւ շրջահայաց վերաբերմունք ցույց տալ Վատիկանի ոտնձգության՝ կայսրության մեջ ծաղկող քրիստոնյա աղանդների հանդեպ: Ահա թե ինչու սուլթանական քաղաքականությունը շտապել էր ընդունել թիկնադարձ եպիսկոպոսին՝ որպես մոլորյալ ոչխարի դեպի իր ասոնջական փարախը, եւ պատրիարքական գայիսոնով նրան վարձատրել:

Այս արդեն հերիք չէ՞ արդյոք՝ հասկանալու համար, թե ավելի շուտ մի քաղաքական դեմք էր պատրիարք էֆենդին Բոսֆորի ափում, քան միանձնական մի կղերական՝ Լուսավորչի բարեպաշտ հոտում: Եվ իրավացի էր Սրբազանը, որովհետեւ շնորհիվ իր այդ պատրիարքական գայիսոնի, եթե չկարողացավ էլ կասեցնել եւ չեզոքացնել հայ մտավորականության բնաջնջումը Տաճկաստանում, գոնե կարողացավ նա հեռացնել այդ աղետը որքան կարելի էր, մանավանդ որքան ժամանակ որ կարողացավ պահել իր ձեռքերում այդ փրկարար գայիսոնը:

Եվ, անհաշտ թշնամիներ ունեցավ նա այդ գործի մեջ:

Ազգային ազատագրական շարժումը, որ ծնունդ էր առել Բոսֆորի ափերում, եւ տարածվել մինչեւ Անատոլիի խորքերը, անգլուխ եւ անժամանակ մի երեւույթ էր, որի առաջնորդող ու խրախուսողները անհեռատես ու անճարակ մարդիկ էին, դժբախտաբար, անընդունակ ըմբռնելու ոչ ժամանակը, ոչ շրջապատը, եւ այդ գեղեցիկ շարժումը, որն անպայման փրկարար արշալույս կլիներ, եթե տեղին ու ժամանակին լիներ, շնորհիվ մի խումբ համբակների՝ կործանարար վերջալույս եղավ մեծագույն եւ լուսավորյալ մի հատվածի համար մեր ազգի, որի կորուստը ոչ ժամանակը մխիթարեց, ոչ էլ մնացորդների ցանկությունը դարմանեց:

Եվ բանը հասավ այնտեղ, որ չեմ հիշում, թե որ եկեղեցում եւ ինչ արարողության միջոցին, ինչ-որ հակամարտ կուսակցություն անհաջող մահափորձ կատարեց Օրմանյանի վրա(4), որի անմիջական չարաբաստիկ հետեւանքը եղավ այն, որ սուլթանի քաղաքական ոստիկանությունը ժամանակին վերահասու եղավ արդեն խմորվող այդ ազատագրական շարժման՝ դեռեւս նրա սաղմնային վիճակում՝ պահելով նրան իր դեղին աչքերի տեսադաշտի վրա, հանգեցնելու համար նրա ծնունդը ահավոր վիժումի:

Եվ այդ դեռ ոչինչ. այդ մոլորյալ գնդակը, որ քերելով Սրբազանի ուսը՝ մեխվեց խորանի պատին, ոչ միայն կրկնապատկեց ժողովրդի սերը դեպի Օրմանյանը, այլեւ սուլթանական բարյացակամությունը շեշտեց իր անվերապահ վստահությունը էրմենիների վեքիլ(5) պատրիարք էֆենդիի անձին մի երկրորդ պատվոնշանով, որին անմիջական արձագանքեցին ավստրիական կայսր Ֆրանց Իոսեֆի, Պոլսո դեսպան կոմս Չոնենտալի այցելությունը Սրբազանին՝ հանդերձ մի այլ պատվոնշանով, եւ Ֆրանսիական Հանրապետության նախագահ Լուբեի ցավակցական հեռագիրը՝ Պատվո Լեգեոնի խաչով:

Կարծեմ ցարական Ռուսաստանն էլ իր կարգին, գուցե ետ չմնալու համար արեւմտյան վեհապետներից, հեռատես առատաձեռնությամբ Աննայի կամ Վլադիմիրի նման մի բանով հարստացրեց Սրբազանի քաղաքական ցուցափեղկը:

Եսայան վարժարանի աշակերտ էի ես այն ժամանակ: Աղմուկը մեծ եղավ Պոլսում: Մայրս երեկոյան պատմում էր, թե բաղնիսում բարձրաստիճան թուրք հանըմներ զարմացած վիրավորանքով պատմել էին այդ դեպքը երկու սապոնաջուրի արանքում, երբ թնջուք մազերը սանրելիս չարանենգ հումորով հարց էին տվել ներկա կիսամերկ ու թաց հայ հանըմներին, թե՝ «Ալլահ, եղա՞ծ բան է, որ էրմենի ֆիդայիները, էրմենիների պատրիք էֆենդիին վրա դաբանչա(6) են պարպել...»:

Եվ երբ այդ դեպքից մի շաբաթ անց, զատկի տոների առթիվ, թե մրցանակաբաշխության, լավ չեմ հիշում, Նորին օծություն Տեր, Տեր Մաղաքիան այցելեց մեզ՝ աշակերտներիս, Եսայան վարժարանում, կարծես կրկնակի փարթամացել էր նրա կլոր կերպարանքը, եւ հաղթանակի ժպիտը հասցրել էր նրա բերանի անկյունները մինչեւ ականջները:

Հոգաբարձության անդամներով եւ ուսուցիչներով շրջապատված, Մաղաքիա սրբազանը, թաթարական խաներ հիշեցնող իր ցանցառ մորուքով ու տափակ քթով, իր պատկառելի վեղարի տակ պղզած, իսկ որ կենդանի պատկեր էր, միեւնույն ժամանակ բացատրությունն ու արդարացումը պոլսահայ բուրժուազիայի դարավոր պահպանողական քաղաքականության, որով միշտ լեզու էր գտել Էրթողռուլի ժառանգների հետ Բոսֆորի ափում՝ հինգ հարյուր տարուց ի վեր:

Եվ ես, կորած աշակերտների մեջ այդ մեծ սրահի մի անկյունում, տեսնելիս այդ պատկերը, լիովին համակարծիք էի զգում ինձ, թեեւ կարդինալ Ռամպոլլայի հետ, եւ մտածում էի, սակայն, դեռ այն ժամանակ եւ հիմա էլ մտածում եմ, թե ո՞ւմ էր պետք եւ ինչո՞ւ այդ քաղաքական հակամարտ պայքարը մի պահպանողական պատրիարքի եւ անժամանակ-առաջադեմ անճարակների միջեւ, երբ նույն գայլի ու գառնուկի պատմությունն էր կրկնվում Բյուզանդիոնի պարիսպների տակ... եւ, որ միեւնույնն է, թե՛ վերեւի, թե՛ ներքեւի հոսանքից խմում էր իր ջուրը խեղճ գառնուկը, քանի որ դատապարտված էր գայլի կերակուրը լինելու:

Եվ իրավ չէ՞ արդյոք, եթե Օրմանյանը եւ իր համախոհները կարողացան հազար զոհողությամբ եւ ի գին անխուսափելի կաշառքների՝ մի որոշ չափով ուշացնել մի հինավուրց ազգի բնաջնջումը, մինչդեռ ազատագրության անժամանակ ցավով վարակվածներ՝ մոտեցրին այդ արյունալի թվականը... Արդյունքը օրերի հոլովումի մեջ նույնը չեղա՞վ արդյոք: Եվ ո՞ւմ էր պետք այդ երկու ողբալի միջոցները, կրկնում եմ, երբ միակ միջոցը, որպեսզի եղածը եղած լիներ՝ պետք էր ժամանակին փորել գայլի ատամները, կամ գառնուկին զինել գիշատիչ ճիրանների բնազդով:

Բայց հայը միշտ ուշացել է իր մտածման մեջ եւ իզուր չի տաճիկների այն կարծիքը, թե՝ «Երանի հայի վերջին խելքը իմը լիներ...»:

Չեմ հիշում ե՞րբ եւ որտե՞ղ, բայց կարծես առիթ եմ ունեցել թղթին հանձնելու, թե Աստված կամ Աստծո գաղափարը մարդու ստեղծածն է, հետեւաբար կրոնը կամ հավատքը ուրեմն, նույնորակ է մարդու անհատականության: Կիսավայրենի մի ժողովրդի համար Աստված նույնը չէ, ինչպիսին է այդ, օրինակ, մի դաստիարակված ազգի կամ համայնքի համար:

Այդ Աստծո գաղափարը կամ կրոնը, եթե մեկի համար մշտնջենական մի վախ է կամ անանցանելի մի սարսափ, մյուսի համար մի հույս է՝ ոչնչով չարդարացված, երբեք չապացուցված, բայց եւ այնպես մի հույս, որին ապավինում է միջին խելքի մարդը՝ կարենալ բացատրելու համար այն, ինչ անբացատրելի է թվում նրա ողորմելի ուղեղին: Կան եւ այնպիսի հոգիներ, որոնց համար այդ մարդկային, խիստ մարդկային հերյուրանքը հարմարագույն ու անխորտակ պահարանն է, ուր խաբված մարդը պահում է չիրականացած ցանկությունների, անդատաստան զրկանքների ու անբավ ապաշխարանքի աշխարհային հանելուկը... սպասելով նրանց լուծումը ինչ-որ անդրաշխարհային կյանքում, որին հավատում է եւ որին ի խնդիր՝ ներկան է անտեսում:

Կան եւ այնպիսի հոգիներ, որոնք, ապավինած իրենց անձնապաստան գոռոզության, կարծում են հրամայել բնության ուժերին, մոռանալով, որ մարդը մի կաթիլ սերմից առաջացած մի օրգանիզմ է՝ ենթակա իր գոյությամբ իսկ նույն այդ բնության ուժերին, որոնց անբավ բարիքները նա կարող է օգտագործել միշտ նույն այդ ուժերի համակարգության սահմաններում, բայց երբեք՝ նրանց տիրապետել:

Չգիտեմ, թե արդյոք Օրմանյանը համաձայն կլինե՞ր իմ այս կարծիքին կամ ենթադրության, բայց այն մի քանի կարճ տեսակցությունը, որ ունեցել եմ նրա հետ, երբ իրերի բերմամբ

Շարունակությունը՝ էջ Բ

Մեծը՝ մեծին

Սկիզբը՝ էջ 4

կարգազուրկ պատրիարքը վերջին ձեռքն էր տալիս «Հայոց եկեղեցին» իր հոյակապ գործը մամուլի հանձնելուց առաջ, Ֆերիդեի իր բնակարանում, այն տպավորությունն էր թողել ինձ վրա, թե նորին սրբազանությունը ավելի շուտ քաղաքական դեմք եւ փիլիսոփա է, իր կրոնական կոչման սքեմն ուներ միայն իր անձի վրա, քան այդ պսեվդո-դասակարգի,- այն ժամանակներում այդ դասակարգ էր,- մոլեռանդ կուրությունը:

Նոր էի ավարտել Քաղկեդոնի կոլեջում, երբ գերման կայսրը՝ Վիլհելմ Հոհենցոլլեռնը, սուլթան Համիդին տված իր այցելության առթիվ թելադրել էր լեղապատառ խալիֆային (7) Պոլիս-Բաղդադ երկաթուղագծի ամբողջ երկայնքում ապրող հայությանը տեղահան անել Միջագետք, բնակեցնելով այդ հարուստ վայրերը գերման ներգաղթյալներով:

Ակամա ախորի ու անել թշվառության մղձավանջը չարագուշակ ամպի նման թանձրացել էր Բոսֆորի ափերից մինչեւ Բաղդադ ու պատրիարքարանը հրաման էր ստացել խալիֆայից՝ պատրաստել հայ լուսավորչական ազգաբնակչությունը այդ երկարատեւ, գուցե եւ մշտնջենական «տուրիզմի» համար, որի անցանկալի հրավերը գալիս էր այդ անգամ Հռենոսի ափերից:

Սարսափած հայությունը իր տներում գաղտագողի խոսում էր, թե Ելդըզ-Քյոշկում, մի բաժակ սուրճի եւ մի պարտի թավլուի արանքում խալիֆան հայտնել էր պատրիարքին հայերի մասին իր որոշումը, շեշտելով այդ զառերի մի անսպասելի դուբարայով... որին պատասխան՝ Օրմանյան սրբազանը մի դուշեշ էր նետել, չեզոքացնելով սուլթանական դուբարան, եւ այդ հանգամանքը տեղահանությունից փրկվելու թաքուն հույսն էր պայթախտաբնակ հայ համայնքին, որի գոյությունը հինգ դարուց ի վեր այս կամ այն պատառոտվոր բռնակալի նետած զառի դուշեշից կամ դուբեշից կախված էր եղել:

Հայ պահպանողական բյուրոկրատիան իր փափկաթիկունք աթոռը կորցնելու վախից ծակամուտ էր եղել, կղերը խալիֆայի հրամանի մեջ տեսնում էր Աստծո կամքը, իսկ էֆենդի առեւտրականությունը տեղահանության առաջին իսկ ազդանշանից իր դրամագլուխը փոխադրել էր արտասահմանյան բանկեր եւ... «ճաշը», որ պատրաստվում էր՝ ի պատիվ աշխատավոր ու գյուղացի դասակարգի համար էր միայն:

Ահա այդ մղձավանջի օրերին էր, որ Օրմանյան հիշեց իր նախկին դասընկեր Ռամպոլլային, որ հիմա աթոռակալ էր Վատիկանում եւ սերտ կապերով կապված եվրոպական բոլոր կաբինետների հետ: Եվ սկսեցին թափվել Պոլիս՝ Բաբը Ալի, սուլթանի հասցեին եվրոպայի գրեթե բոլոր կաբինետներից գերման կայսեր թելադրանքին հակազդող մեմորանդումներ, որոնք շատ նման էին ուլտիմատումների:

Եվ երբ սուլթանական կառավարությունը շվարած այս տհաճ անձրեւից, պատվավոր նահանջի ելք էր փնտրում, Օրմանյանն ահա թե ինչպես այդ ելքը նրան մատնացույց արեց:

Վարդավառի կիրակին էր: Հավատացյալ ժողովուրդը լցրել էր Բերայի Սուրբ Երրորդություն ընդարձակ եկեղեցին ու հարակից բակերը, լսելու համար պատարագիչ սրբազան պատրիարքի քարոզը, որի վերջում նա պիտի հայտարարեր հավատացյալներին խալիֆայի հրամանը՝ անհրաժեշտ տեղահանության մասին:

Քարոզի նյութը եւ խուռներամ բազմությունը չէր վրիպել ոստիկանության աչքից, եւ կարգ պահպանելու պատրվակի տակ, թուրք ժանդարմերիան սվար շարքերով շրջապատել էր Բալըք Բազարի թաղամասը, ու եկեղեցին էր, մտել հավատացյալների մեջ եւ առաջացել մինչեւ խորանի առաջ, որտեղ գրեթե ցանց էր կազմել:

Օրմանյանը պատարագեց իր նախկին կաթոլիկությունից մնացած թատերականությամբ, որով պապականությունը գիտի համեմել կրոնական արարողությունը. եւ երբ գործը հասավ քարոզին, նախքան թե հայտարարեր սուլթանական հրամանը, խորամանկ պատրիարքը նյութ վերցնելով չգիտեմ ո՞ր ավետարանիչի կարճահասակ Զաքեոսի պատմությունը, դիմեց հավատացյալներին, թե՝ «Հիսուսը Գալիլիայի ծովի քենարեն(8) Քեննեզարեթ կերթար, ահագին բազմություն շրջապատեր էր ռաբունին եւ առաքյալներն անզոր էին կարգը պահպանել, եւ ահա թզենիին ծառին տակը նստած թզուկ Զաքեոսը, որ մաքսավոր էր, ռաբունու կերպարանքը տեսնալ կարենալու համար ծառին թեփեն(9) քաշվեցավ եւ այնտեղեն սկսավ պոռալ. «Հիսո՛ւս, որդի Դավթի, փրկե մեզ»: Հայրե, դուք ալ ինձի հետ ինչ խսար(10) ծանոթ ունիք նե՝ պոռացեք «Հիսո՛ւս, որդի Դավթի, փրկե մեզ, մինչեւ որ սա եկեղեցիի գմբեթը փլի եւ թզուկ Զաքեոսը փրկողը մեզի ալ փրկե»: Եվ իր բամբ ձայնով առաջինը գոռաց:

Իր՝ պատրիարքի հոգեկան ուժից տեսլացած ժողովուրդը պաղատագին աղաղակով որոտաց նույն խոսքերը՝ կրկնելով թզուկ Զաքեոսի բառերը տասնյակ հազարավոր կրծքերից դեպի գմբեթը բարձրացող հավատքի եւ հույսի այնպիսի շեշտով, որ երեխաները լռանոտեցին վախից, մարդիկ, մանավանդ հին կանայք, ընկան հատակին փրփրոտ բերնով՝ խառնելով իրենց աղիողորմ աղաղակը ահավոր գոչմանը, որին հրահրում էր խորամանկ պատրիարքը՝ ծվենծվեն պատռելով իր՝ պատարագիչի թանկարժեք հանդերձանքը, չաքալ-թագը (11) տնկած դեպի եկեղեցիի գմբեթը, ցնցելով իր հովվական ոսկե գավազանը աղեգալար ամբոխի գլխին, որպես... հանճարեղ դիրիժոր անդրաշխարհային մի օպերայի, որի հեղինակը ինքն էր:

Թուրք ոստիկանությունը չհասկանալով անցուդարձը եւ շնորհիվ իսլամ մոլեռանդության, ենթադրելով, թե երկնային ուժերը այցելել են խելագար ամբոխին, սարսափած փախավ եկեղեցուց ուղիղ Բերայի ոստիկանապետ փաշայի մոտ, թե՝ «Փաշա էֆենդի, պատրիարք էֆենդին էրմենիներուն քիլիսեին(12) մեջը քարոզ կարդացած ժամանակ հազրեթը(13) Իսային եւ բոլոր փեյղամբերներուն(14) հոգին վար կանչեց եւ ջեմաաթը(15) խենթեցավ, էֆենդիմ: Գեսինները ինկեր, փրփուրը բերաննին կգոռան, դուրսը Բալըք-Բազարի ժողովուրդն ալ նույն ցավագար վիճակին մեջ է. եթե դուրս ելլան եւ ամեն մեկը քար կամ փայտ վերցունեն՝ Պեյօղլուն ամբողջովին թելեֆ (16) կըլլա, մենք ալ հետը... Ինչ ընենք էֆենդիմ»:

Ոստիկանապետ փաշան անմիջապես կապվեց Ելդըզի հետ, հայտնելով խալիֆային աշխարհասասան դեպքը, եւ պատարագը դեռ չէր վերջացել, երբ սուլթանի Եավեր փաշան անձամբ մտավ եկեղեցի եւ բարձրաձայն հայտարարեց. «Սուլթանի արեւշատության համար աղոթեցեք հայ ջեմաաթ, պատրիք էֆենդիի միջնորդությամբ խալիֆայի բարի կամքն է, որ ի ռայա (17) հպատակներուն ոչ մեկի քիթը չարյունի եւ ամեն մարդ իր տունին-տեղին տերը ըլլա եւ իր ապրած տեղը մնա սաթին սենե» (18):

Սա՝ հակահարված դյուշեշն էր, որով Օրմանյանը պատասխանում էր սուլթանի դուբարային, եւ ցավագար վախը, որ ամիսներից ի վեր չարագուշակ ամպի նման մթագնել էր խեղճ հայության ուղեղը, ցրվում էր ու փարատվում գարնան մառախուղի նման՝ հավիտենապես եւ ընդմիշտ թաղելով Վիլհելմի փայփայած ներգաղթի ծրագիրը Բեռլինի պետական արխիվում:

***

Սակայն Օրմանյանին տեսել եմ ես մտերմիկ վիճակում: Կուզենայի ասել՝ առանց ձեռնոցի, եթե տիար պատրիարքը ձեռնոց հագներ, բայց այդ կարգի աշխարհիկ իրեր հոգեւորականի տուալետի մաս չեն կազմում: Պետք է խոստովանեմ, որ պատիվ եմ ունեցել ծայրագույն եպիսկոպոս Մաղաքիա Սրբազանին տեսնել ծայրագույն ինտիմ վիճակում, այսինքն՝ ոչ միայն առանց չաքալ-թագի, վեղարի կամ սքեմի, այլ, մեղա քեզ, մեղա, առանց շապիկի... Մարմարայի ափում, ծովի լոգանք ընդունելիս:

Մեղավոր չեմ, որ այդ պատկեր գեղեցկությանն արժանացա, ոչ միայն հակառակ Սրբազանի կամքին, այլեւ նրա բարապանների աչալրջությանը, որովհետեւ այդ լուսապայծառ երեւույթը կատարվում էր ամառվա շոգ օրերին, գյուղի ծայրամասերում գտնվող ամայի լողափում, ուր հյուր էի լինում ամառ ժամանակները հորաքրոջս՝ Աբուխ հանըմի տանը, որի պարտեզը սահմանակից էր այն հանգստավետ ու գողտրիկ վիլլային, ուր գերապատվելի պատրիարքն առանձնանում էր ամառվա շոգերին:

Չեմ էլ կարող ասել, որ գեղարվեստական հիացում զգացի նրան այդ վիճակի մեջ տեսնելով, որովհետեւ չնայած որ ծակամուտ էինք եղել ես ու երկու ընկերներս լողափը եզերող սանտափզենիների արանքում բարապանների վախից, միջօրեի արեգակն արտացոլող ծովի մակերեսին հստակ տեսնում էի պատրիարք էֆենդիի բրածո իխտիոզավրեր հիշեցնող ծալիծալ ու թանձրահմայք հրապույրները:

Ո՜, ինչքան հեռու էր սրբազանը իմ կրոնի դասագրքի մեջ նկարված Օհաննես Մկրտիչից, նույնպես մերկանդամ՝ Հորդանանում լողանալիս, կամ վայրի մեղրով ու մարախով սնված հյուծախտավոր սուրբ Անտոնից: Եվ եթե երբեք որեւէ մի բանի կարելի էր նմանեցնել նրան,- որովհետեւ հեշտ բան չէր այդքան ծավալուն նմանողության եզր գտնել,- ապա շեն-շող ու կենսուրախ Ռաբլեին միայն, երբ ֆշշալով ու հեւալով դուրս էր գալիս Սրբազանը ալիքներից, ոչ ինչպես Աֆրոդիտեն ծովի փրփուրից, իհարկե, եւ ջուրը պատռելով մոտենում էր ափին ու փաթաթվում սպիտակ սավանի մեջ, որին վարագույրի նման բռնում էին զույգ բարապաններ, թիկունքները դարձրած նորին սրբազնության մերկություններին եւ ակնարկը հորիզոններին՝ թույլ չտալու համար ոչ ոքին՝ այդ փրփրածին կերպարանքը տեսնելու երջանկությունը, բացի լողափի անզգա եւ կույր քարերից:

Սակայն զգույշ. այդ տարաշխարհիկ սիրենան կամ կարդինալի մարդակապիկը սովորական մի մարդ չէր, ոչ էլ մի հասարակ կրոնավոր, եւ եթե ես ինձ թույլ եմ տալիս թեթեւ հումորով մոտենալ նրա անձին, այդ՝ նրա հիշատակի հանդեպ պատկառանքի պակասից չէ: Օրմանյանը այն դեմքերից է, որոնք մեր ազգի չարքաշ պատմության դժվարին ռոպեներին կարողացել են խարիսխ դառնալ մեր ցեղի տարուբեր նավին եւ, լինի իրենց խելքով, լինի հեռատեսությամբ, լինի անձնական ընդունակություններով, զերծ են պահել նրան նավաբեկությունից:

Այսպես են եղել Նար-պեյը, Խրիմյանը, Յազըճյան պատրիարքը, չհաշվելով մեկից ավելի պատկառելի էջմիածնականներ: Բայց սա, բոլոր այս վերոհիշյալ ընդունակությունների կուտակումը լինելուց բացի, նաեւ մի խորիմաստ պատմաբան էր: Մի լայնախոհ ու բազմահորիզոն միտք, որի «Հայոց եկեղեցին» լայնածավալ գործը թեեւ ակադեմիական մի երեւույթ մնաց մեզանում, թարգմանվեց սակայն մեկից ավելի եվրոպական լեզուների, աղբյուր, հաճախ եւ հիմք դառնալով գերման եւ այլ եկեղեցական պատմությունն ուսումնասիրող հոյակապ գրողների:

Եվ, իրոք, այդ գործը միայն Հայ եկեղեցվո ցամաք պատմությունը չէ: Այդ բազմահատոր երկասիրությունը ոչ միայն շոշափում է լատին ու հույն եկեղեցիների դեպքերն ու դեմքերը, որոնք դարերի ընթացքում այս կամ այն կերպով կապ են ունեցել մեր կղերականության հետ, այլեւ նա շոշափում է կրոնը առհասարակ իր էության մեջ, առանց ցեղի ու դավանանքի խտրության եւ կարծես հանգում է այն գաղափարին, թե միեւնույն է որտեղ, ինչ աղոթատեղիում, մզկիթում թե եկեղեցում, բացօթյա դաշտում թե հողմակոծ նավի վերնահարկում աղոթելիս լինի մարդը, նա միշտ, ուզի կամ չուզի, իր ստեղծած եւ իր հոգում ապրող Աստվածության առաջ է ծնրադրում:

Սա դոգմատիկ հասկացողություններից վեր, անկաշկանդ ու անդավանանք, մարդկային, զուտ մարդկային մի հոգեկան պահանջ է, որին չի կարելի կրոնք հորջորջումով որակել, այլ ավելի բարձր ու ավելի խոր մի բան, որին մարդ հասնում է անթիվ անկումներից ու վերելքներից հետո եւ որի պաշտամունքը Ավետարան չունի:

Նրա քրոջ որդին՝ Միհրանը, թե դասընկեր էր Եսայան վարժարանում, եւ թե բոլոր իմ խաղերի ու կատակների մասնակիցը արձակուրդի օրերում՝ Մաքր գյուղում:

Ո՜, քանիցս անցել եմ մեր պարտեզի վրայով Սրբազանի գողտրիկ վիլլայի ծաղկանոցը եւ նրա քրոջ որդի Միհրանի հետ նրա պտղատու ծառերը կողոպտել:

Այդ ավազակաբարո շահատակության միջոցին միշտ տեսել եմ Օրմանյանին մի հասարակ կնձնիի շվաքի տակ նստած՝ իր ձեռագրերի վրա աշխատելիս: Տեսել եմ նրան եւ զով իրիկնամուտերին, երբ արեւն իր ոսկե հովհարն էր փակում Չամլըճայի լեռների ետեւում, ձեռքերը կախ, ծանր գլուխը հակած հողին, երկար ժամեր ու ժամեր իր սաթահատիկ համրիչի հետ խորհրդածելիս:

Տեսա նրան եւ այն օրը, երբ արդեն կարգազուրկ պատրիարք՝ նավ էր բարձրանում Ղալաթիո քարափի առաջից՝ գնալու համար իր նոր պաշտոնին, որպես վանահայր Երուսաղեմի վանքին... որի գետնափոր դամբարաններից մեկը իր վերջին բնակարանը եղավ՝ ահա ավելի քան հիսուն տարի է այսօր:

Բայց ամենից ավելի հիշում եմ նրան Մաքր գյուղի եկեղեցում պատարագելիս մի ինչ-որ անդաստանի տոնի առթիվ, երբ այդ հին շենքը տրաքվում էր հավատացյալների բազմությունից:

Պատրիարք էֆենդու համար քարոզը առհասարակ մի միջոց էր կամ մի պատրվակ՝ հավատացյալների հետ ինտիմ խոսակցություն սկսելու համար: Եվ նա հաճախ էր դիմում այդ միջոցին, որը գուցե եւ պարսավելի՝ եկեղեցական կարգի տեսակետով, լավագույն միջոցն էր, համենայն դեպս, թելադրելու համար համայնքին՝ կատարել մի որեւէ բարի գործ, ինքնաբուխ կերպով, առանց հասկանալու նույնիսկ, թե համոզիչ էին նրա՞նք այդ կատարել, կամ բարձրաստիճան հոգեւորականն էր, որ իր կամքն էր նրանց պարտադրել:

Հիշում եմ, անտանելի շոգ էր այդ կիրակին: Կնքահորս՝ Մկրտիչ աղայի հետ եկեղեցում էի գտնվում եւ միջոցներ էի որոնում մի կերպ ծլկել այդ խեղդուկ մթնոլորտից դեպի եկեղեցվո բակը՝ անհաս խաղող գողանալու համար բակի խորքում ծաղկող փոքրիկ այգուց: Բայց Մկրտիչ աղան պինդ բռնել էր ձեռքս եւ նրա լպրծուն ու քրտնած մատների խոնավ հիշատակը դեռեւս թարմ է մտքումս:

Իսկ հորաքույրս՝ Աբուխ հանըմ, որ սրբազան պատրիարքի ամեն արարողության ջերմեռանդ երկրպագուհին էր, պուդրայված, օծված, եւ թող խաթրը չմնա, մի քիչ էլ ներկված, ծանրարժեք զգեստներով զուգված, իր արժեքավոր կողակից Մկրտիչ աղայի կողքին փայլում էր այն ժամանակների ամուսնական բորսայում դեռեւս կուրս չունեցող իր կողակցուհու անսայթաք հավատարմությամբ... նորաձեւությունից մի քիչ հնացած եւ իր փեշերը լայնացող տուրնյուրի շնորհիվ հնդկահավի նման ուռած... այնպես էր պահում ինձ իր ամենատես աչքերի անխոս կայծակի տակ, որ փախչել եկեղեցուց անհնարին էր, եւ դատապարտված էի քարոզը լսել:

Եվ պատրիարքը քարոզի նյութը, որը չեմ հիշում, օգտագործելով իր թաքուն պահած եւ վաղուց փայփայած ծրագիրը իրականություն դարձնելու համար, իր կողքին կանգնած ու գավառից եկած ժամկոչ աղբորը շլինքից բռնեց, եւ մյուս ձեռքով՝ իր ոտների մոտ չոքած, նույնպես գավառից եկած որբեւայրի խեղճ ու կրակ հավաքարարուհուն բարձրացնելով՝ ներկաներին դիմեց հետեւյալ խոսքերով. «...եւ որպեսզի այսօրվա քարոզն արդյունք ունենա, օգնեցեք ինձի ձեր առատաձեռն ողորմածությամբ, որ այստեղ եւ այսօր ամուսնացնեմ կյանքեն զրկված այս մենակյացներուն: Թող այս երկուքը կյանքի ծանրությունը տանելու համար կռնակ-կռնակի տան եւ մեկ բարձի վրա ծերանան»:

Ժողովուրդը զվարթացավ: Արարողությունը կարծես մի ռոպեի մեջ փոխվեց կատակի, եւ գանձանակը, որը տիրացուները սկսեցին ման բերել ներկաների շարքի մեջ, մի քանի անգամ լցվեց արծաթ եւ ոսկե դրամներով, որի միջոցին պատրիարքը ինքը պսակեց երկու «անճարակներին», ինչպես ինքն էր անվանում նրանց:

....

Ուղիղ մի տարի հետո, նույն օրը եւ նույն տեղում, նույն արարողությունն էր տոնի առթիվ: Եվ Օրմանյանն էլ նույն պատարագիչն էր:

Վենետիկ մեկնելուս նախօրյակին էր, նույն խեղդուկ օդը թանձրացել էր եկեղեցու մեջ, եւ խուռներամ բազմությունը սպասում էր անհամբերությամբ պատրիարքի քարոզին:

Թեեւ խաղողները գրեթե հասել էին եկեղեցվո բակում, եւ հորաքրոջս՝ Աբուխ հանըմի ծանր հայացքը չէր խանգարում ինձ, ոչ էլ կնքահորս՝ Մկրտիչ աղայի թաց մատներն էին ինձ արգելում, բայց ցանկություն չունեի այդտեղից փախչել, ինչպես մի տարի առաջ:

Այդ տասներկու ամսվան ընթացքին աշխարհայացքս փոխվել էր այնպես, որ ինձ տարեկից, գուցե դասակից աշակերտուհիներ, իրենց ջերմեռանդ մայրիկների ընկերակցությամբ եւ ամառային արդուզարդով կաշկանդել էին ինձ այդ եկեղեցում եւ արգելափակել այնպիսի ծանր շղթաների տակ, որոնց հիշողությունն իսկ անկրկնելի երջանկության երազի պես է այսօր էլ սրտիս՝ այս կարճ տողերը թղթին հանձնելիս:

Եվ Օրմանյանը, հարմարեցնելով դարձյալ քարոզը իր նպատակին, նորից շլինքից բռնեց ժամկոչին, եւ միշտ հատակին չոքած հավաքարարուհուն բարձրացնելով՝ կրկին դիմեց ներկաներին, այս անգամ արդեն հետեւյալ ձեւով... «Անշուշտ կհիշեք, հավատացյալներ, թե ինչ ըսի ես տարի մը առաջ սա երկու խեղճ անճարակներուն, բայց սոնք կարծես ավելի ճարպիկ եղան եւ կյանքի բեռը տանելու համար կռնակ-կռնակի տալու տեղը խոսքերս սխալ հասկցեր եւ փոր-փորի են տվեր, եւ երրորդ մարդ մըն է աշխարհ եկեր... Հայրե, օգնեցեք տե սա չոճովփը հոստեղ մկրտենք»:

Արարողությունը նորից փոխվեց ծիծաղի, եւ մի քանի գանձանակով հարուստ փոքրիկ մանչուկը սրբազանի կնքահայրությամբ մկրտվեց եւ հանձնվեց իր ծնողներին՝ Մաղաքիա անունով:

1. Կոնգլավ- կաթոլիկ եկեղեցու կարդինալների լիագումար ժողով:

2. Ավտոքեֆալ- ինքնագլուխ (ինքնիշխան-ծան.):

3. Օրմանյան Սրբազանը կաթոլիկ եկեղեցին լքելու եւ Հայ առաքելական եկեղեցուն վերադառնալու իր որոշման պատճառները ամենայն մանրամասնությամբ շարադրել է իր «Խոհք եւ խոսք» աշխատության մեջ:

4. Այդ կուսակցությունը ՀՅ Դաշնակցությունն էր, որ մինչեւ վերջ հալածում էր Օրմանյան Սրբազանին: Անբարյացակամ վերաբերմունքը շարունակվում է առ այսօր, երբ դաշնակցական պատմաբաններն աշխատում են ժխտել կամ անտեսել Օրմանյանի դերը հայ ժողովրդի պատմության ճակատագրական այդ հանգրվանում:

5. Հայերի լիազոր ներկայացուցիչ (թրք.):

6. Ատրճանակ (թրք.):

7. Խալիֆա- սուլթաններին տրված տիտղոս, արաբերեն՝ Մուհամմադ մարգարեի հաջորդ:

8. Եզերից (թրք.):

9. Կատարը, գագաթը (թրք.):

10. Որքան, «ինչ խսար»՝ որքան որ: Թուրքերենից փոխառություն պոլսահայ բարբառում:

11. Եպիսկոպոսական երկճյուղ խույր:

12. Եկեղեցի (թրք.):

13. Մարգարեներին տրված տիտղոս, այստեղ՝ Սուրբ Քրիստոս:

14. Մարգարեներին (թրք.):

15. Համայնքը (թրք.)

16. Կոչնչանա (թրք.):

17. Ռամիկ (թրք):

18. Արաբերեն բառացի՝ վաթսուն տարի: Ասելաձեւ՝ «հազար տարի», «հուր հավիտյան» իմաստով:

19. Ծովահրեշ:

20. Հավերժահարս:

Օրագրություն

ԿԱՐԳԻՍ ՍՈՒՐԵՆՅԱՆ

Ոգու բռնկում

Էջեր օրագրից

11 նոյեմբեր (1973)- Անմոռանալի պիտի մնա երեկվա իրիկունը մեր հիշողության մեջ: Գավաթի ֆինալային մրցախաղը մեր «Արարատ»-ի եւ Կիեւի «Դինամոյի» միջեւ Մոսկվայում: Դա պարզապես ֆուտբոլ չէր: Իսկական դրամա` մինչեւ վերջին րոպեն: Լռել էր ամբողջ Երեւանը, փողոցներն ամայացած, բոլորը տներում տեղավորված նստած հեռուստացույցի առաջ, ընտանյոք կամ խումբ-խումբ: Իսկ հետո` մեր ազգային պատմության այդ հիշատագրելի պատկերազարդ էջը...

Ես ֆուտբոլի «խենթ» չեմ, ամեն մի խաղ չեմ դիտում, ստադիոն էլ չեմ գնում երբեք: Բայց դարի զավակն եմ այնուամենայնիվ, ինձ էլ մանկուց, ինչպես բոլոր երեխաներին, գրավել է հենց ֆուտբոլը, մանավանդ որ Աթենքի մեր արվարձանում «Իֆեստոս» բաց մարզադաշտը մեր տան մոտ էր, ամեն անգամ ֆուտբոլի խաղը մի տեսակ ժողովրդական տոն էր դառնում այնտեղ: Այժմ կարող եմ դիտել բարձր մակարդակի ֆուտբոլը միայն, երբ հեռուստացույցով հաղորդվում է աշխարհի տարբեր կողմերից: Եվ մտածում եմ, ուզում եմ իմաստավորել` ինչո՞վ է գրավիչ ընդհանրապես բարձր մակարդակի սպորտը եւ մանավանդ ֆուտբոլը:

Հին հույների օրինակն եմ հիշում, բայց անկեղծ ասեմ` թաքուն զարմանք եմ զգացել, թե ինչո՞ւ նրանք մարմնամարզությունը նույնքան կարեւորում էին, որքան երաժշտությունը, բանաստեղծությունը, փիլիսոփայությունը: Նպատակը հայրենասիրակա՞ն էր միայն, ուժեղ մարտիկնե՞ր պատրաստել: Բայց չէ՞ որ նրանց համար աստվածային խորհուրդ ունեին Օլիմպիական եւ մյուս համահունական խաղերը, որոնք կանոնավոր պարբերականությամբ կատարվում էին այս կամ այն աստծո սրբավայրում որպես մեծ տոնախմբություններ, ու այդ ընթացքում դադարեցվում էին քաղաք-պետությունների միջեւ հաճախակի պատերազմներն ամբողջ հունական աշխարհում, ճանապարհներին ապահովվում էր խաղաղությունը բոլոր նրանց համար, ովքեր տոնախմբության սրբավայրն էին գնում: Տարբեր կողմերից եկած մարզիկներ, գուցե երեկ թշնամիներ ռազմադաշտում, երդվում էին մրցախաղերի սրբազան մարզադաշտում ազնիվ, անխարդախ պայքար մղել, ողջույնի ճառեր էին ասում Հերոդոտոսի, Սոկրատեսի, Դեմոսթենեսի նման իմաստուններ, Պինդարոսի նման բանաստեղծը դիցաբանական ոգեկոչումներով ներբողներ էր հյուսում ի պատիվ հաղթական մարզիկների, որոնք իրենց հոգեկան ու մարմնական արիությամբ փառքի պսակ էին նվաճել ոչ միայն անձնապես, այլեւ իրենց տոհմի ու հայրենի քաղաքի համար, Միրոնի ու Պոլիկլետոսի նման քանդակագործներ հավերժացնում էին այդ աստվածացյալ մարզիկների մարմնական գեղեցկությունը:

Տրամադրելով ինձ հին հույների նման (չէ՞ որ Աթենքում մանկության օրերից այդ աշխարհի հմայքը ներծծվել է իմ մեջ)` փորձում եմ ըմբռնել այն սրբազան խորհուրդը, որ նրանք տեսնում էին մարզական մրցախաղերում: Կենսական հակասությունների առթած պայքարի` կրքերի ու շահագրգռությունների բախման բարոյականացո՞ւմը, վսեմացո՞ւմը դրականորեն, ազնիվ մրցապայքարի ձեւով, առանց կոպիտ թշնամանքի ու արյունահեղության: Եվ այդ պայքարի չափավորումն ու գեղեցկացո՞ւմը` ամեն մրցախաղի ձեւին հատուկ անխախտելի կանոններով ու օրենքներով: Տիեզերական հարաշարժ ռիթմերի (իրենց պատկերացրած կոսմոսի) արտացոլո՞ւմը մարզիկների հոգեկան ու մարմնական նպատակասլաց շարժումների մեջ եւ ամբողջ մրցախաղում...

Եվ տրամադրվում եմ նման հատկանիշներ տեսնել, ըստ էության, ժամանակակից սպորտում եւ, որ մեծ կարեւորության է բարձրացված ներկա դարում, գուցե 1896-ին Աթենքում վերահաստատված արդեն համաշխարհային Օլիմպիական խաղերի՞ շնորհիվ (այն ժամանակ լրիվ վերանորոգված 70.000 տեղանոց մարմարյա հին ստադիոնը, Ակրոպոլիսի մոտ Արդետտոս սոճեպատ բլրի ծոցում, մանկությանս տպավորիչ հիշատակներից է): Այդպես տրամադրվում եմ ըստ էության, բարձր մակարդակի սպորտային խաղերից գեղագիտական վայելքի էլ ակնկալությամբ, սակայն չեմ տեսնում հին հունական ոգին դրանց մեջ: Տեսնում եմ ավելի էմպիրիկ մոտեցում, մեծ մասամբ ոչ թե «ավելի», այլ հենց զուտ էմպիրիկ, խորհրդազուրկ, նույնիսկ հետզհետե պրագմատիկորեն գործնականապաշտ, ասես բիզնեսային մոտեցում` ավելի ու ավելի բացահայտորեն ռեկլամային-նյութապաշտ դարձող այս դարին հատուկ շահադիտական եւ խորքում նույնիսկ քաղաքական նկրտումներով, որոնք խաթարում են այն բարոյականացման, վսեմացման դրական իմաստը, կորցրած խաղը գրեթե կորցնում է նաեւ իր գեղագիտական հմայքը: Եվ դա հատկապես զգացվում է հենց ֆուտբոլում` համադրական մրցախաղ, որ ամենագրավիչն է ժողովրդի լայն զանգվածների համար: Ընդհատակյա շահագրգռությունները մրցախաղերի ընթացքում դրսեւորվում են հետզհետե ավելի նկատելի խարդավանքներով, որոնք վտանգավոր կրքեր են բորբոքում ոչ միայն ստադիոնում, այլեւ արդեն միլիոնավոր հեռուստադիտողների մեջ...

Մեր «Արարատ»-ի մակարդակը այս վերջին տարիներին այնքան բարձրացավ, որ իր խաղը մաքուր գեղագիտական հաճույք է պատճառում, իսկ իր նվաճումների շնորհիվ մեր զոհացող ազգային զգացումն էլ երջանկորեն զուգակցվում է այդ հաճույքին: Ակնհայտ է արդեն, որ մեր ֆուտբոլի խումբը իր յուրահատուկ «բնավորությունն» ունի, իր ինքնուրույն դեմքն իր խաղաոճով, որը կարելի է բարձրավես նկատել առանց չափազանցության, համեմատելով մյուս մրցակից խմբերի հետ սովետական բարձրագույն կարգի չեմպիոնատում եւ գավաթի մրցախաղերում: Գոնե ինձ համար հատկապես ուրախալի է այն, որ «Արարատ»-ի այժմու այս խաղաոճում, երբեմն հուզիչ զարմանք պատճառելու չափ նույնիսկ, հանդես են գալիս մեր ազգային լավ գծերը` ներքին ջերմություն, բանաստեղծականություն, մի տեսակ ռոմանտիկ խելացիություն, հանպատրաստից թվացող ոգեշունչ փայլատակումներ ընդհանուր նպատակասլաց թափի ելեւէջման մեջ, նույնիսկ մի քիչ դոնկիխոտություն բուռն բարեբաղձ արկածախնդրություն մերթընդմերթ: Եվ մանավանդ` այնպիսի փոխհասկացողություն խաղընկերների միջեւ, փոխկապակցված գործողությունների այնպիսի միասնություն` մինչեւ խաղի վերջը պայքարելու, հնարավոր հաղթանակին հասնելու կամքի հետ, որ այդ ամբողջական ներդաշնակ դրվածքը մոռացնել է տալիս մեր տխրահռչակ «անմիաբանությունն» էլ, խմբի անցյալ թերություններն էլ` անհատական տարընթաց քմահաճույքները, անհաջողության դեպքում պարտվողական թեւաթափությունը, ցփրթվածությունը, խաղի փոշիացումը եւ այլն:

Այս տարի հատկապես փայլում էր «Արարատը» խաղից խաղ հաստատորեն թե՛ չեմպիոնատում, թե՛ գավաթի մրցախաղերում, ասես ոգու մի նոր շունչ էր բացվել իր մեջ` երեւելի հին ականավոր վարպետ Նիկիտա (Մկրտիչ) Սիմոնյանի ներշնչա՞ծը որպես խմբի նոր մարզիչ: Այդ ոգին անհողդողդ դիմագրավում էր նույնիսկ խարդավանքները «Արարատ»-ի դեմ, որոնք ավելի մեզ` հանդիսատեսներիս էին վրդովում, ջղայնացնում, քան թե խաղադաշտում «Արարատ»-ի տղաներին...

Եվ ահա` երեկ իրիկուն գավաթի ֆինալային մրցախաղը Մոսկվայում:

Այդ իսկական դրաման երեք արարվածով, որին ամբողջ Երեւանը հետեւում էր շունչը պահած, սրտատրոփ: Եվ որ «Արարատ»-ի գլուխգործոցը եղավ բոլոր առումներով:

Առաջին արարվածը (թայմը) չէր փայլում ֆուտբոլային արվեստի վառ, անկաշկանդ արտահայտությամբ: Մրցախաղի ֆինալային վճռողականությունը երկու կողմերին էլ ստիպում էր մղել արտաքուստ զգուշավոր, ներքուստ լարված, գրեթե նյարդային պայքար: Դեռ առանց լրիվ «բացվելու» իրար էին ստուգում կարծես, ջանալով կռահել հակառակորդի մտադրությունը հատկապես տվյալ խաղում: Մի քիչ զարմանալի էր, սակայն, որ Կիեւի «Դինամոն» հախուռնորեն չդիմեց իր հայտնի հարձակողական ոճին, կարծես ավելի վերապահ, ավելի սպասողական էր խաղում, կարծես նույնիսկ վերեւից էլ նայելով ուժեղագույն թիմի ինքնավստահությամբ, թե կհաղթի անպայման: Շուտով երեւաց նաեւ, որ դատավորը հայտնապես Կիեւի «Դինամոյի» կողմն էր բռնում: Իհարկե՞: Անտպասելի չէր, որ մեր «Արարատը» պայքարելու է նաեւ սովետական պաշտոնական ֆուտբոլի թաքուն միտումների դեմ: Ու խաղում էր զգաստ, շրջահայաց, որ դատավորին առիթ չտա անարդար, վտանգավոր տուգանայիններ նշանակելու...

Երկրորդ արարվածը (թայմը) հենց սկզբից ավելի ակնհայտորեն դրամատիկ դարձավ: «Արարատը» սկսեց բացվել իր բուն խաղաոճով, ֆուտբոլային արվեստի շատ ավելի գերազանց ցուցաբերումով, քան Կիեւի «Դինամոն», որ շարունակում էր նեղ գործնականապաշտ խնդիր լուծել, այն էլ դատավորի կողմնակալությամբ, անառիկ պաշտպանելով իր դարպասը, հազվադեպ հարձակվելով` գոնե մի գոլով առավելության հասնելու եւ այն պահպանելու մինչեւ վերջ: Եվ ահա խաղի կեղծ բարձրակետը հանկարծ` այդպիսի մի հակահարձակման ընթացքում բացահայտ անարդար փենալթի է նշանակում դատավորը (այստեղ ասում են` 11 մետրանոց) «Արարատի» դարպասին: Ու գոլ: Չգիտեմ` բարոյականի անբուժելի միամտությո՞ւնս էր, որ այդ պահին, վրդովվելուց ավելի, մղեց մտածել` մի՞թե կիեւցիների թե՛ պարզ մարդկային, թե՛ սպորտային խիղճը հանգիստ կլինի, եթե այդ մեկ «ստից» գոլով, այդ բացահայտ խարդավանքով շահեն խաղն ու գավաթը: Բայց նրանք հենց այդպիսի ընթացք բռնեցին: Կարծես իրենց խնդիրը «լուծած» համարելով արդեն, ավելի եւս ամփոփվեցին իրենց նեղ գործնականապաշտության մեջ, ոչ միայն իրենց դարպասը ավելի եւս անառիկ պահելով թանձր պաշտպանությամբ, այլեւ ջանալով ամեն կերպ խոչընդոտել ու «փակել» խաղը «Արարատի» առաջ:

Իսկ «Արարատը» մեկեն լրիվ բացվեց իր բուն դեմքով, ասպարեզ հանելով իր «բնավորության» լավագույն հատկությունները` ֆուտբոլային այնպիսի բարձր արվեստ իր ինքնուրույն խաղաոճով, որ ուղղակի հիացնում էր: Դա մի անդադրում մրրիկ էր կիեւցիների ամրոց դարձած դարպասի վրա, մի արեւաշող պայծառ մրրիկ, որ ասես պար գալով հարձակվում էր այս կամ այն կողմից: Դա փոխկապակցված գործողություններով (կոմբինացիաներով) բուռն, վառվռուն, գեղատեսիլ բալետային ներկայացում լիներ կարծես: Դա մի գունագեղ հրավառություն էր, որ կարող էր ժայթքել ոգու բռնկումից միայն, բանաստեղծականության, ռոմանտիկ խելահեղության անընդմեջ փայլատակումներով: Րոպե առ րոպե սաստկանում էր մրցախաղի դրամատիզմը, թվում էր` անհրաժեշտորեն հասնելու է ճշմարիտ բարձրակետին, բայց նաեւ հալչում սպառվում էր մրցախաղի հիմնական ժամանակը ճակատագրականորեն: «Արարատը» չէր թուլացնում իր մրրիկի թափը, ավելի էր սաստկացնում, դրամատիզմն ավելի եւս խտանում էր վերջին րոպեների մեջ վերընթաց ուժգնությամբ, իսկ անհրաժեշտ թվացող ճշմարիտ բարձրակետն ուշանում էր: Մնաց հինգ րոպե... չորս րոպե... երեք րոպե... երկու րոպե... Մի՞թե իզուր է անցնելու մեր «Արարատի» այդ գլուխգործոց խաղը, մի՞թե այդ հզոր, գունագեղ հրավառ մրրիկը մեկեն ցնդելու է պայմանական ժամանակի վերջանալու ճակատագրականության մեջ: Մի՞թե այդպիսի ավարտից հետո, ասես դատարկության մեջ, անարդար մի գոլի կեղծ «հաղթանակն» է քմծիծաղելու մեր դիմաց` ճակատագրի հեգնանք: Բայց... հենց վերջին րոպեին` այդ ի՜նչ հոյակապ, ասես գերագույն ներշնչումով հյուսված կոմբինացիա էր, որով ճայթեց հանկարծ շանթը հրավառ մրրիկից, ճեղքեց կիեւցիների անառիկ ամրոցը Լեւոն Իշտոյանի կայծակնային գոլով: Հաշիվը հավասարվեց, դրամայի լուծումը ժամանակի հավելում էր պահանջում, երրորդ վճռորոշ մի արարված: Շվարած էին Կիեւի դինամոյականների դեմքերը, հուսակտուր, բայց մանավանդ` ուժեղագույն թիմի իրենց մեծամիտ ինքնավստահությունը կոտրված: Անկեղծ` մեղքացա նույնիսկ այդ տղաներին. միամտությո՞ւնս դարձյալ...

Երրորդ արարվածի (հավելյալ թայմի) հենց սկզբից էլ երեւաց, որ «Արարատը» դրության տերն էր այլեւս: Մեր տղաները, ասես բոլորովին հոգնած չլինեին, նոր թափով շարունակում էին իրենց հրավառ մրրիկը հակառակորդի դարպասի վրա: Կիեւի «Դինամոն», իրոք ուժեղագույն թիմ, որ հայտնի է նաեւ իր ֆիզիկական տոկունությամբ, ավելի հոգնած էր թվում, այսինքն ոգի չէր զգացվում նրա գործողությունների մեջ, որոնցով կարծես փորձում էր ուշքի գալ, դիմել իր հարձակողական խաղին, բայց ստիպվում էր իսկույն ետ քաշվել, մերթ նույնիսկ խուճապահար թվալու չափ, զանգվածորեն պաշտպանելու դարձյալ իր դարպասը մրրիկից: Մրցախաղային այդ դրամայում , ինչպես երեւում էր արդեն, հաղթել էր իսկական ֆուտբոլային արվեստի ճշմարտությունը` «Արարատի» ոգեշունչ, գեղեցիկ, ասպետական խաղով: Եվ ահա վերջապես հանգուցալուծումը` շատ գեղեցիկ մի կոմբինացիայով գնդակը հայտնվեց կրկին Իշտոյանի ոտքերի առաջ, ու թեպետ նա, ուղիղ դարպասի դիմաց, շրջապատված էր հակառակորդի պաշտպաններով, այդ ի՜նչ զարմանալի խաղ արեցին նրա ոտքերը, այդ ի՜նչ մոգական պար էր կարծես, որով այնպես խփվեց, ո՜չ, պետք է ասել` այնպես երգվեց, նվագվեց հաղթական գոլը, որ դարպասապահն անգամ շշմած մնաց:

«Արարատը» ոչ թե պարզապես գավաթը շահեց, այլ իր ճշմարտության հաղթանակով ավարտեց այդ դրաման: Գավաթը արժանի եղավ «Արարատին», ոչ թե «Արարատը»` գավաթին:

Ավելի քան երկու ժամ բացարձակապես լռած Երեւանը հանկարծ թնդաց այնպիսի ցնծագին աղաղակով, որ կարծես «Արարատի» այն հրավառ մրրիկի հաղթական բյուրապատկված արձագանքը լիներ, կարծես մեկեն լուսավորել էր իջած գիշերն անգամ: Բառացիորեն համաժողովրդական խելահեղ ցնծություն էր: Բոլորը դուրս էին վազում տներից, իրար գրկում, իրար համբուրում, բացականչող մարդկանց ու շչակող մեքենաների հեղեղներ էին հոսում փողոցներով, ամբողջ մայրաքաղաքից բարձրանում էր «Ա՜-րա՜-րա՜տ» վանկարկումը բյուրաձայն: Մեծ, փոքր, կին, տղամարդ, ծեր ու երեխա` բոլորը, բոլորը, նույն կենտրոնաձիգ ուժից մագնիսացված, շտապում էին դեպի մայրաքաղաքի կենտրոնական հրապարակը: Ինքս էլ, երբ դուրս վազեցի տնից, գրկեցի առաջին պատահած մարդուն` պատանի էր...

Իսկ ի՛նչ էր կատարվում հրապարակում մինչեւ ուշ գիշեր: Չի մոռացվի երբեք, բայց չեմ էլ կարող նկարագրել հիմա. կոկորդս սեղմվում, աչքերս լցվում են հիշելով անգամ, իսկ երեկ իրիկուն, երբ մեր այս հեռու Կասյան փողոցից հասա հրապարակ ու տեսա ծովացած բազմությունն այնտեղ, արցունքը մեկեն հոսեց աչքերիցս, չեմ ամաչում ասելու: Մի համընդհանուր եղբայրությամբ ու բարությամբ ու սիրով էր ալեծածանվում այդ ծովացած բազմությունը: Անարյուն պայքարով արդար, գեղեցիկ հաղթանակի ստեղծած եղբայրությունն ու բարությունն ու սերը հայերի միջեւ, որոնք մի պահ հոգեկան արդար հատուցում էին ստացել անցյալի դեռ կսկծացող իրենց դառն ճակատագրի դիմաց: Դա մի հանպատրաստից կատարյալ տոնախմբություն էր, ուր մի տեսակ կաթարսիս էր ապրում ժողովուրդը մարզական այդ դրամայում իր շնորհալի զավակների ցուցաբերած ոգեշունչ, ասպետական արիությունից հետո: Ու նոր հասկացա իսկապես, թե ինչու մարզական խաղերի մեջ կրոնական խորհուրդ էին տեսնում հին հույները: Լինե՞ր հիմա մի հայ Հերոդոտոս կամ Դեմոսթենես, որ ողջույնի ճառ ասեր, ահա երբ կրկին ու կրկին ալեծածանվելով բարձրանում էր «Ա՜-րա՜-րա՜տ» վանկարկումը, որ արդեն ավելին էր նշանակում, քան մեր խմբի անունը միայն: Լինե՞ր մի հայ Պինդարոս, որ ահա, լսելով «Ի՜շ-տո՜-յա՜ն» անվան ալեծածանումը նաեւ, մի ներբող հյուսեր ի պատիվ հայրենադարձ համեստ ընտանիքի այդ շնորհալի զավակին, բնավորությամբ էլ, ասում են, բարեսիրտ մարդ, որ իր տոհմի անունը պանծացրեց:

Տոն էր, անշուշտ, ոչ միայն Երեւանում, այլեւ աշխարհասփյուռ հայության մեջ, ամեն կողմ: Վստահ եմ, հայությունից ուծացածներն էլ այսօր կհայտարարեն, որ իրենք հայ են: Սրա մեջ նշույլն անգամ չկա միշտ ու ամենուրեք խորշելի ազգայնամոլության: Որովհետեւ անարդարված ու ինքնահաստատման ձգտող մի ամբողջ ժողովրդի հոգուց ժայթքած բնական, ազնիվ, արդար զգացումների տոն էր, եղբայրացնող, բարիացնող ու հենց ««յընդհանուր սէր սփռող» տոն...

Այս առավոտ, մթերային խանութում, երկու տարեց կին սկսեցին բուռն վիճել մի դատարկ բանի համար, ինչպես լինում է հաճախ:

- Ամո՜թ է,- ասաց մի երիտասարդ տղա` դառնալով նրանց: - Երեկ մեր «Արարատը» հաղթեց, իսկ դուք այսօր կռվում եք: Չեղավ, չէ՞...

Կանայք նայեցին տղային ու լռեցին, ամոթահար: Ժպտացին իրար:

Ու կրկին արցունք եկավ աչքերիս: ■

Գրախօսութիւն

ԱՐԾՈՒԻ ԲԱԽՉԻՆԵԱՆ

ՊԵՐՃ ՖԱԶԼԵԱՆ «ՎՐԱՆՆԵՐ ՊՈՂՈՏԱՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ»

(Յուշագրութիւն)

Վերջին ամիսներին գրասեղանիս շարւում են հայ մտաւորականների եւ արուեստագէտների՝ Հայաստանում եւ Սփիւռքում լոյս տեսած ինքնակենսագրական եւ յուշագրական հատորներ, որոնք բազմազբաղ առօրեայի մէջ հնարաւորին չափ աշխատում եմ ընթերցել: Եւ ինչպէ՞ս կարելի է չկարդալ այդ մէկը միւսից հետաքրքրական, հայի արտասովոր եւ գունեղ ճակատագրերը ու քսաներորդ դարի վայրիվերումները արտացոլող վկայութիւնները: Շառլ Ազնաւուրի «Անցած օրերը» (որ «Մոսկուա» կինոթատրոնում վերջին դրամս տալով գնեցի՝ յուսալով ստանալ մեծ երգչի ընծայագիրը, ինչը չիրականացաւ՝ շնորհանդէսի կազմակերպիչների՝ իրենց գլխից մեծ գործ բռնած լինելու պատճառով), Գրիգոր Շահինեանի «Վերաdarձը», Աղասի Այվազեանի «Եղած-չեղածը մի կեանք», իսկ այժմ անհամբերութեամբ սպասում եմ Կարպիս Սուրէնեանի օրագրութիւնների հրատարակմանը:

Մեմուարային գրականութեան այս շարքը հարստացաւ թատերական ականաւոր գործիչ Պերճ Ֆազլեանի՝ Բէյրութից ստացուած «Վրաններ պողոտաներու վրայ» յուշագրով՝ հեղինակի ընծայագրով: Թէեւ հրապարակի վրայ է Թորոս Թորանեանի «Պերճ Ֆազլեան կամ այսպէս կը նուիրուին թատրոնին» հարուստ նիւթով հատորը (Հալէպ, 19891990), սակայն արուեստագէտի իսկ ձեռքով գրուած յուշագրութիւնը միանգամայն այլ արժէք եւ հմայք ունի:

«Այս յուշագրութեանս մէջ պարտք կը զգամ գրել այն, ինչ որ ես տեսայ, այն, ինչ որ ես իմացայ, այն, ինչ որ ես զգացի, եթէ նոյնիսկ ըլլան անոնք վիճելի, ըլլան ենթակայական կամ ըլլան յանդուգն», գրում է Պերճ Ֆազլեանը (էջ 315):

Ահա այս տեսածը, իմացածը եւ զգացածը՝ իրենց վիճելի եւ անվիճելի, ենթակայական եւ առարկայական, յանդուգն եւ չէզոք եւ բազմաթիւ այլ դրսեւորումներով ամփոփուել են 356 էջանոց մի հատորի մէջ, որ այս շարի ընթերցողի դաշտին է յանձնել Թուրքիայի, Լիբանանի եւ Կանադայի թէ՛ հայ եւ թէ՛ տեղական թատրոնի ու շարժանկարի եռանդուն գործիչ Պերճ Ֆազլեանը:

Մէկ շնչով կարդացած այս հատորին չէի կարող չանդրադառնալ ոչ միայն այն պատճառով, որ Ֆազլեանն իմ «հերոսներից» է (նրա գործունէութեանն անդրադարձել եմ «Հայերը համաշխարհային կինոյում» հատորիս մէջ), այլեւ քանի որ մեզանում շատ քիչ են սփիւռքահայ մշակոյթի տասնամեակների պատմութիւն ընդգրկող ուշագրաւ յուշագրութիւնները, այն էլ՝ թատրոնի ասպարէզի վերաբերեալ: Այդ առումով սոյն գիրքն առաւելապէս Ֆազլեանի պրոֆեսիոնալ կենսագրութիւնն է, անխոնջ թատերական գործչի կայացման եւ ինքնահաստատման պատմութիւնը: Սփիւռքահայ արուեստագէտի բնորոշ ճակատագիր՝ դժուարին ինքնահաստատմամբ, վայրէջքներով եւ վերելքներով, երկրների եւ լեզուների փոփոխութեամբ, ազգային արուեստին զոհողութիւններով ու զրկանքներով ծառայելով. անփոփոխ է միայն համակ նուիրումը թատրոնին, «Թատրոն՝ որ կը նշանակէր անորոշ ապագայ եւ նիւթական անապահով կացութիւն» (էջ 200): «Արուեստի ու թատրոնի քաղաքոտ ճանապարհէն պիտի շարունակէի քալել, որովհետեւ նախախնամութիւնը այդպէս տնօրինած էր իմ կեանքի երթը: Եւ ես քալեցի ինքնավստահ, որովհետեւ կողքիս կանգնած էր կողակիցս՝ Սիրվարդը (դերասանուհի եւ նկարչուհի Սիրվարդ Ֆազլեան Ա. Բ.), որ ոչ մէկ պահ գանգատած էր, այլ, հանդուրժելով ամէն տեսակի դժուարութիւններուն, թիկունք եղած էր ինծի» (էջ 297):

Երբեք բնակավայր է փոխել երբեք մայրցամաքների բեմերի վրայ չորս լեզուներով խաղացած Պերճ Ֆազլեանը, այդ իսկ պատճառով հատորը վերնագրել է «Վրաններ պողոտաներու վրայ», գտնելով, որ մի կողմից հայի ճակատագիրը նման է անապատի վրանաբնակների արբելակերպին, միւս կողմից «Վրանը թատրոնի ճշմարիտ կառոյցն է» (էջ 9): «Միայն պապենական հարազատ հողի վրայ կարելի է կերտել օջախը ազգային, իսկ անկէ դուրս, ինչ որ կայ, վրաններ են ու վրաններ պիտի ըլլան պողոտաներու վրայ», համոզուած է հեղինակը (էջ 10):

Թւում է, թէ պոլսահայի համար վաղուց ի վեր Բոսֆորի ափերը պիտի լինէին պապենական հող, բայց արի ու տես, որ թատերական ինստիտուտում քառասուն թուրք երիտասարդների հետ ուսանած միակ հային՝ Պերճ Ֆազլեանին (որքան էլ որ նրան որպէս Ֆազըլ ճանաչէին) պիտի որ կարեւոր դերեր չտային՝ միայն եւ միայն նրա ազգային պատկանելութեան պատճառով: Պիտի որ նրան բանակում վերաբերուէին խտրականութեամբ, ինչպէս միւս ազգային փոքրամասնութիւնների ներկայացուցիչներին: Եւ որքան էլ որ Ֆազլեանին յաջողւում է թատերական գործունէութիւն ծաւալել հայկական շրջանակներում, նա հասկանում է, որ Թուրքիայում հայի ապագան անհեռանկար է, եւ խուսափելով իր գլխին կուտակուած մութ ամպերից՝ ժամանակին փախչում է թուրքական բանակից եւ մեկնում արտասահման: Հեղինակն աշխոյժ եւ գրաւիչ լեզուով է հիւսում վիպանման իր կենսագրութիւնը, յատկապէս Թուրքիայից Սիրիա եւ Լիբանան կատարած փախուստի նկարագրութիւնը, որն իրականանում է հնդկական եւ եգիպտական մելոդրամատիկ շարժանկարի եւ ամերիկեան արկածային համատեղ շարժապատկերի սցենարով: Արկածախնդրական կինոնկարի դրուագ է յիշեցնում նաեւ Պերճ Ֆազլեանի վրայ կատարուած զինուած յարձակումն այն քանից յետոյ, երբ նա ինչ-որ հայ անծանօթների մերժել է արաբական թատրոնի խաղացանկից հանել թուրք թատերագրի պիեսը: Թուրքի հետ երկխօսութիւն սկսելու համար հայ գաղութի որոշ շրջանակներ հարկ են համարել «դաս տալ» արուեստագէտին՝, որի մասին օտար մամուլն արտայայտուել է զայրոյթով, իսկ հայ մամուլը՝ լռութեամբ...

Մայրիների երկրում Պերճ Ֆազլեանը յայտնւում է թատրոնի համար նպաստաւոր միջավայրում՝ համագործակցելով եղած թատերախմբերի հետ եւ շուտով հիմնում Հայ երիտասարդաց միութեան «Վահրամ Փափազեան» թատերախումբը:

Համաշխարհային թատերագրութեան լաւագոյն ստեղծագործութիւններով սնուած բեմադրիչ-դերասանը իր յուշագրի էջերում մտապէս նոր եւ ինքնատիպ ստեղծագործութիւնների փնտրտուքի մէջ է, որ մերժում է ամէն կարգի ցածր, արուեստից հեռու եւ վասն զուարճութեան ներկայացուող թատերախաղերը՝ ի շահ բարձր մշակոյթի, վստահ լինելով, որ Սփիւռքում թատրոնը կարեւոր հասարակական առաքելութիւն ունի: «Մինչեւ ե՞րբ սփիւռքահայ վարժարաններէ ներս թատրոնը պիտի ծառայէ մարդիկը զուարճացնելու որպէս միջոց ու զրկել զայն նուազագոյն որակէ»: Ի՞նչ կարելի է սպասել մեր ապագայ սերունդէն, երբ անոր ճշգրտութեամբ չէ դասաւանդուած թատրոնին կոչումը եւ չէ տրուած անոր՝ «թատրոն» կոչուած մեքենային կարելիութիւնները, որպէսզի անոր ընդմէջէն ան կարենայ դուրս հանել իր մատղաշ ենթագիտակցութեան կամ յիշողութեան մէջ կուտակուած ամէն տեսակի տպաւորութիւնները: ...Իսկ այժմ վարժարաններու մէջ կատարուած թատերական աշխատանքները տարուան վերջաւորութեան տրուելիք հանդէսի մը մէջ պարփակուած են, ինչ որ երբեմն նոյնիսկ, ցաւալիօրէն, մշակոյթի եւ գեղեցիկի հետ ոչ մէկ առնչութիւն ունի: Կատարուած աշխատանքներուն միակ նպատակը՝ հանդէսին ներկայ գտնուող ծնողքին հաճոյք պատճառել եւ ոչ թէ կրթել ու դաստիարակել աշակերտին բարդ ներաշխարհը» (էջ 164-165): «...համոզուած էի, թէ սփիւռքահայ թատրոնը ընկերային կարեւոր դեր մը ունէր կատարելիք: Ուստի բեմէն պէտք է ներկայացուէին հայ զանգուածը յուզող հարցեր եւ ոչ թէ ժամանց մը հայթայթել անոնց» (էջ 275): Այդ իսկ պատճառով նախ Պոլսում, ապա Բէյրութում Ֆազլեանի շնորհիւ արեւմտահայ բեմից հնչում են Շէքսպիրի, Մոլիերի, Գոլդոնիի, Գոգոլի, Բէն Ջոնսոնի եւ այլոց թատերգութիւնները՝ մշտապէս արդիական շունչով համակուած: «Պէյրութը ապրեցաւ թատրոնի իր ոսկեդարը, մանաւանդ 19651975 թուականներուն, երբ թատրոնը պէյրութահայ ընկերային եւ մշակութային կեանքի անբաժանելի մէկ մասնիկը կը հանդիսանար: Հետեւաբար «Վահրամ Փափազեան» թատերախումբին կ՚իյնայ նաեւ այդ պատիւին մէկ տոկոսը» (էջ 230): Ֆազլեանն իր ուղին նոյն կերպ է շարունակել նաեւ 1971-ին հիմնած «Ազատ բեմ» թատերախմբում: Այն ժամանակ, երբ Բէյրութի այլ հայկական խմբեր ներկայացրել են ցածրորակ վոդեւիլներ եւ կատակերգութիւններ, Ֆազլեանը փորձել է բեմ հանել բրազիլացի թատերագիր Արիանո Սուասունայի մի թատերախաղը՝ յարմարեցուած հայ իրականութեանը, որի առաջին իսկ ներկայացումն արգելուել է ոստիկանական միջամտութեամբ: Դարձեալ օտար արուեստագէտները բողոքի ձայն են բարձրացրել, մինչդեռ հայ գործընկերները մնացել են անտարբեր: «Թատրոնի հայ բեմը կը վերածուէր հարցերը հրապարակաւ ներկայացնող ու քննադատող ամբիոնի մը, ինչ որ խիստ վտանգաւոր էր ոմանց համար: Ճշմարիտ արուեստի ամէն արտայայտութիւն վտանգաւոր երեւոյթ մըն է, իսկ թատրոնը՝ առաւել եւս», եզրակացնում է Ֆազլեանը (էջ 279):

Պերճ Ֆազլեանին վիճակուել է դառնալ լիբանանեան պրոֆեսիոնալ թատրոնի հիմնադիրներից մէկը: Ահա հայ արուեստագէտին բնորոշ առաքելութիւն, ինչին մէկ անգամ չէ, որ ականատես ենք լինում: Թուրքիայում ծնուած-մեծացած եւ Լիբանանում հաստատուած հայ արուեստագէտը, որ արաբերէնին կատարեալ չի տիրապետել, մասնագիտական իր պատրաստուածութեան եւ բնատուր տաղանդի շնորհիւ ազդակ է տուել իր ապաստանած երկրի թատերարուեստին, ինչն ամրագրուել է համաշխարհային թատրոնի պատմութեան մէջ:

Պրոֆեսիոնալիզմի նախանձախնդիր արուեստագէտ Ֆազլեանը, տիրապետելով խորը թատերական մշակոյթի, ծանօթ լինելով դասական եւ ժամանակակից թատերական դպրոցներին եւ ուղղութիւններին, իր յուշագրի էջերում ներկայացրած բեմադրութիւնների եւ թատերական գործիչների վերաբերեալ մասնագիտական գնահատականներով մեծ ծառայութիւն է մատուցում հայ թատերագիտութեանը: Այսպէս, գրելով 1940-ականներին Պոլսում ներկայացուած «Ռոմէօ եւ Ջուլիէտ» ներկայացման մասին, Ֆազլեանը նշում է. «Սփիւռքի մէջ առաջին անգամ տեղի կ՚ունենար ճշմարիտ թատրոնի ըմբռնումով կատարուած բեմադրութիւն մը: ....մեզի համար կենսականը ներկայացման ամբողջութեան մէջ կատարեալ ներդաշնակութիւն ստեղծելն էր» (էջ 55-56): Հետաքրքրական ընդհանրացումների է հանգում երբեմն Ֆազլեանը. «Սփիւռքահայ թատերական աշխարհին մէջ արական ուժեր աւելի հեշտ է գտնել: Իգականը՝ ոչ» (էջ 203, պատկերը նոյնը չէ՞ր 19-րդ դարի մեր թատրոնում՝ արեւելահայ թէ արեւմտահայ): «Եթէ Հայաստանի սովետականացումը մեծ կարելիութիւններ ստեղծեց արուեստագէտներուն համար, ասոր փոխարէն, անոնց երեւակայութեան հսկելով, հայ արուեստագէտներուն թէքնիք կարելիութիւնները կատարելագործուեցան, իսկ արուեստի թռիչքը՝ սահմանափակուեցաւ» (էջ 231):

Ֆազլեանն իր յուշագրի միակ գործող անձը չէ: Այստեղ կենդանի շնչում են հայ եւ այլազգի շարքեր արուեստագէտներ՝ իրենց մասնագիտական եւ մարդկային նկարագրերով: Մեծն Վահրամ Փափազեանը եւ մեր ժողովրդի ծոցից ելած ամենաքաջառիկ դերասաններից մէկը՝ Միեր Մկրտչեանը, որոնց բարեկամութիւնը վայելելու բախտն է ունեցել Ֆազլեանը: Սփիւռքահայ թատրոնի հին եւ նոր դէմքերը՝ Աւոս Մասաթեանից ու թուրքական թատրոնի առաջին դերասանուհիներից մէկը համարուող Քնարից սկսած մինչեւ այսօր Ֆրանսիայում համբաւի հասած Սիմոն Աբգարեանը, որը Փարիզում բեմադրած «Տրովադայի վերջին երգը» ներկայացման գլխաւոր դերերից մէկը վստահել է իր ուսերին դերասանական հարուստ կենսագրութիւն կրող Պերճ Ֆազլեանին... Հետաքրքրական էր իմանալ նաեւ պոլսահայ գրողներ Ռոպէր Հատտէճեանի եւ Զարեհ Եալըզճեան-Զահրատի՝ վաղ երիտասարդութեան շրջանում թատրոնին բերած որոշ մասնակցութեան եւ շատ ուրիշ ուշագրաւ իրողութիւնների մասին:

Նկատելի է մի օրինաչափութիւն. սփիւռքահայ թատերական դէմքերից շատերի մասին խօսելիս Ֆազլեանն անհուն ափսոսանք է արտայայտում, գրելով, որ նրանք չեն կայացել՝ հիմնականում գաղութահայ կեանքի վատ կազմակերպութեան պատճառով: «Լուլու Խայեան, շատերուն նման, առիթը չունեցաւ իր բեմական կարելիութիւնները զարգացնելու եւ իր երկնատուր արժանիքները աւելիով յայտնաբերելու, պարզապէս սփիւռքահայ արհեստավարժ մնայուն թատերախումբերու չգոյութեան պատճառով» (էջ 198), «...Աւա՜ղ, Թագուհի Մազմանեանը նոյնպէս, շատերուն նման, սփիւռքահայ թատրոնի անապահով ծովը լքեց ու հեռացաւ բեմէն, եւ չեմ գիտեր, թէ ինք ի՞նչ շահեցաւ, բայց գիտեմ, թէ սփիւռքահայ թատրոնը կորուստ մը ունեցաւ» (էջ 218). Նման բնութագրումները քիչ չեն գրքում:

Յուշագրութեան էջերից յառնում են նաեւ այլազգի երեւելի դէմքեր՝ Ֆազլեանի ուսուցիչ, թուրքական թատրոնի եւ կինոյի ականաւոր գործիչ Մուհսին Էրթուղրուլը, որը եղել է Վահրամ Փափազեանի ընկերը, եւ որը խորհուրդ է տուել Ֆազլեանին հեռանալ Քաղաքապետական թատրոնից («Հոս քեզի տեղ չեն տար: Գնա՛, շուրջդ քանի մը երիտասարդ հաւաքէ՛ եւ թատերախումբ մը հաստատէ՛», էջ 42): Ի դէպ, Ֆազլեանը մէջբերել է Էրթուղրուլի՝ իրեն գրած նամակը, որտեղ թուրք գործիչը վկայել է, որ Փափազեանին է պարտական իր ներկայ բարձր դիրքի համար (էջ 254): Առանձին գլուխներ են նուիրուած լիբանանցի գրող Ժորժ Շեհադէին եւ արաբական երգերի լեգենդար կատարող աննման երգչուհի Ֆեյրուզին, որ եղել է Ֆազլեանի գործընկերը եւ մտերիմը:

Ընթերցողին բաւական թախծեցնում են գրքում տեղ գտած զուարճալի դէպքերը, որոնք անպակաս են թատրոնի եւ կինոյի առօրեայից: Այս առումով յատկապէս հետաքրքրական է Ֆազլեանի մասնակցութեամբ առաջին կինոնկարի՝ «Միջերկրականի ծովահէնները» նկարահանումների նկարագրութիւնը. անարուեստ եւ անորակ մի ֆիլմ, որը մերժել են ցուցադրել բոլոր կինոթատրոնները, եւ այն երբեւէ էկրան չի բարձրացել...

Հեղինակը շատ քիչ է անդրադառնում իր անձնական կեանքին, չի ծեղում զանազան հարցերի առնչութեամբ, չի կատարում անպատեհ զեղումներ եւ հոգեզեղնութիւն, ընթերցողի համբերութիւնը չի չարաշահում՝ խօսելով իր անհատական նախասիրութիւնների, չիրականացած ծրագրերի եւ երազանքների մասին... Այդ առումով Ֆազլեանի հատորը նախեւառաջ հիանալի սկզբնաղբիւր է թատրոնի պատմաբանների համար: Մանաւանդ որ հեղինակը, առանց կեղծ համեստութեան,

Ծաղրանկարիչ Սարուխան զիս այսպէս տեսաւ
Եգիպտոս, Գահիրէ, 1967

Շարունակութիւնը՝ էջ 6

Մասնավորեցում

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, ՆՈՐՔԻ 1-ԻՆ ԶԱՆԳՎ. 95/96, ԳԱՅԻ 4 ՀԱՍՑԵՈՒՄ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության «Կառավարման եւ տնտեսական բարեփոխումների ինստիտուտ» ՊՈԱԿ-ի հաշվեկշռում գտնվող օտարման ենթակա տրանսպորտային միջոցի

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Հաշվեկշռային արժեքը /դրամ/	Գնահատված արժեքը /դրամ/	07.06.05թ. աճուրդի		22.06.05թ. աճուրդի		07.07.05թ. աճուրդի		22.07.05թ. աճուրդի		08.08.05թ. աճուրդի	
				մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/
1.	Ավտոմեքենա «ԵրԱԶ-762Վ» (պետհամարանիշը՝ 56-65 АДЦ, շարժիչը՝ 133222, թափքը՝ 221528, թողարկման տ/թ.՝ 1993թ.),	102885	144000	172800	8640	138240	6912	110592	5530	88474	4424	70780	3539

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	23.08.05թ. աճուրդի		07.09.05թ. աճուրդի		22.09.05թ. աճուրդի		07.10.05թ. աճուրդի		24.10.05թ. աճուրդի		08.11.05թ. աճուրդի	
		մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ԵրԱԶ-762Վ» (պետհամարանիշը՝ 56-65 АДЦ, շարժիչը՝ 133222, թափքը՝ 221528, թողարկման տ/թ.՝ 1993թ.),	56624	2832	45300	2265	36240	1812	28992	1450	23194	1160	18556	928

*Մեկնարկային գների մեջ ներառված է ԱԱՀ-ը:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Բոլոր աճուրդները սկսվում են ժամը 10:00-ին:

Աճուրդով չվաճառված գույքի մեկնարկային գինը յուրաքանչյուր հաջորդ աճուրդի ժամանակ նվազեցվում է վերջին աճուրդի գույքի մեկնարկային գնի 20 տոկոսի չափով: Աճուրդը կայանալու դեպքում հաջորդ աճուրդը (աճուրդները) չի (չեն) անցկացվում:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք, ինչպես նաեւ համայնքները, որոնք յուրաքանչյուր աճուրդի համար մինչեւ աճուրդի նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն՝ ք. Երեւան Հրաչյա Քոչարի 27) ներկայացրել

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է՝ յուրաքանչյուր աճուրդի համար յուրաքանչյուր գույքի մեկնարկային գնի 5 տոկոսը, մուտքագրման հաշիվն է Հայխնայբանկի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը:

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ), գույքի գնի մեջ չի ներառվում եւ անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները եւ լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Աճուրդի մասնակիցների անձնագրի առկայությունը պարտադիր է:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են ընդհուպ մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդի մասնակիցները վաճառվող լոտերին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչեւ աճուրդի բացմանը նախորդող օրը ընկած ժամանակահատվածում՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչեւ 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչեւ 14:00):

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցին, տրամադրում է քարտ:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը:

Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթող մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնարարագիր ստանալուց 30 օրվա ընթացքում, վճարել իր առաջարկված գնի առնվազն 5 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 օրվա ընթացքում) վճարում է իր առաջարկված գնի առնվազն 5 տոկոսի չափով գումար (աճուրդում վաճառված լոտի գոյացած գինը նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափը չգերազանցելու դեպքում հաղթող մասնակիցը աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրության ստորագրման օրը վճարում է լոտի ամբողջ գումարը), ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը:

Աճուրդում չհաղթող մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է վերջինիս դիմելուց հետո եռօրյա ժամկետում:

Ավտոմեքենան գտնվում է ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 հասցեում:

Վաճառվող լոտին ծանոթանալու համար զանգահարել՝ 24-98-30 հեռախոսահամարով:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք.Երեւան, Հրաչյա Քոչարի 27 հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 27-65-94, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխությունները ու լրացումները կհրապարակվեն այն ձեւով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

«Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպություն

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ն Ք
ՄՐՑՈՒՅԹԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

2005թ. հունիս ամսվա ընթացքում

Հ/Հ	Կոդը	Նախարարութ.	Օբյեկտի անվանումը	Հասցեն	Կառավ. որոշում /համարը, ամսաթիվ/	Մրցույթի օրը	Առաջարկված գինը /հազ.դր./	Ներդրումներ	Սոցիալական երաշխիքներ /այդ թվում աշխատատեղերի եւ աշխատավարձի չափը/	Մրցույթի արդյունքը
1	62384	Գյուղ.	«Էջմիածնի տնկարան» ՊՓԲԸ	ք.Էջմիածին, Մարգարա խճ.	1924-Ն 02.12.04	10.06.05	-	-	-	Չի կայացել
2	62058	Սյունիքի մարզպետ.	«Սյունիքխառսպաս» ՓԲԸ	ք.Կապան, Շահումյան 1	214-Ն 24.02.05	17.06.05	-	-	-	Չի կայացել
3	20904	Պետ.գույքի կառ.	«Բաղրամյանի նավթամթերք» ՓԲԸ	Արմավիրի մ., գ.Քարակերտ	214-Ն 24.02.05	24.06.05	-	-	-	Չի կայացել
4	62387	Պետ.գույքի կառ.	«Գորիսի գյուղատնտեսական կենդանիների արհեստական սերմնավորման կայան» ՓԲԸ	Սյունիքի մարզ, գ.Վերիշեն	214-Ն 24.02.05	24.06.05	490	I տարում - 300հազ.դր, II տարում - 300հազ.դրամ, III տարում - 400հազ.դր Ընդամենը՝1000հազ.դր	I տարում - 18մարդ/ամիս, 20000դրամ, II տարում - 24մարդ/ամիս, 20000 դրամ III տարում - 36մարդ/ամիս, 22000 դրամ	Կայացել է
5	62079	Պետ.գույքի կառ.	«Ագրոնավթաբազա» ՓԲԸ	ք.Երեւան, Հաղթանակի 1փ.46	214-Ն 24.02.05	28.06.05	-	-	-	Չի կայացել

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ՝ 2005 Թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 2 -ԻՆ, ԺԱՄԸ 11:00-ԻՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ (ՀԱՍՑԵՆ՝ Ք. ԵՐԵՎԱՆ, ՀՐ. ՔՈՉԱՐԻ 27)

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

ՀՀ կառավարության 2005թ. ապրիլի 28-ի թիվ 685-Ն որոշմամբ մասնավորեցվող «Գլխամասային կոմունտս» ՊՓԲԸ-ի գույքի կազմից առանձնացված Աշտարակի թիվ 3 ջերմոցի գույքը

N	Անվանումը	Հասցեն	Շենքերի զբաղ. մակերեսը (քառ.մետր)	Շինությունների զբաղ. մակերեսը (քառ.մետր)	Գույքի գնահատված արժեքը (դրամ)	Գույքի մեկնարկային գինը (դրամ)
[illegible]	«Գլխամասային կոմունտս ՊՓԲԸ-ի գույքի կազմից առանձնացված Աշտարակի թիվ 3 ջերմոցի գույքը	Արագածոտնի մարզ, ք.Աշտարակ, Ն.Աշտարակեցու 7	76.7	916.4	663000	663000

Աճուրդը կանցկացվի դասական եղանակով:

Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները պետք է ներկայացնեն՝

- աճուրդի մասնակցության հայտը
- ընկերության հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները, եթե հայտ ներկայացնողը ընկերություն է
- աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, մասնակցության վճարի չափն է 33150 դրամ, վճարների մուտքագրման հաշիվն է՝ թիվ 1
- աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, մասնակցության նախավճարի դրամային թիվ 900013145025:

տեղական գանձապետական բաժանմունքի աճուրդի մասնակցության նախավճարի դրամային թիվ 900013145025:

Աճուրդի մասնակիցները պետք է ձեռք բերեն աճուրդի մասնակցի տոմս, որի գինն է 5000 դրամ, աճուրդի մասնակից չհամարվող անձանց համար (դիտորդների) տոմսի գինն է 3000 դրամ:

Հայտերն ընդունվում են (տոմսերը վաճառվում են) մինչեւ 2005թ. սեպտեմբերի 1-ը, ժամը 17:00, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության «Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությունում (հասցեն՝ ք. Երեւան, Հր. Քոչարի 27), իսկ դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդում հաղթողը պարտավոր է տեղում (30 րոպեի ընթացքում) վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 5 %-ի չափով գումար, որը մասնակցության վճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ սահմանված ժամկետում (համաձայն ՀՀ կառավարության 2005թ. ապրիլի 28-ի թիվ 685-Ն որոշման, վճարումները պետք է կատարվեն երեք ամսվա ընթացքում) հետագա վճարումների չկատարման դեպքում չի վերադարձվում և փոխանցվում է մասնավորեցման հատուկ հաշվին:

Աճուրդային հանձնաժողովի հեռախոսահամարն է՝ 27-65-94:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը վարձակալությամբ տրամադրում է տարածքներ՝

Հասցե	ազատ տարածք	(մ)
ք. Երեւան, Կառավարական թիվ 2 շենք	1-ին հարկ	10.5
ք. Վանաձոր, Մոսկովյան 44 (Գուգարքի տարածաշրջանային մախասան շենք)	1-ին հարկ	22.4

Անհրաժեշտության դեպքում զանգահարել 522-472 հեռախոսահամարով կամ դիմել ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության «Պետական գույքի գույքագրման եւ գնահատման գործակալություն» ՊՈԱԿ, Երեւան, Զաքյան 10 հասցեով:

Մասնավորեցում

ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

մրցույթով մասնավորեցվող «Գլխամասային կոմունսեռ» ՊՓԲԸ-ի մասին

Առաջնորդվելով ՀՀ կառավարության 2005թ.-ի ապրիլի 28-ի թիվ 685-Ն որոշմամբ, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը հրավիրում է մասնավորեցման բոլոր սուբյեկտներին մասնակցելու «Գլխամասային կոմունսեռ» ՊՓԲԸ-ի բաժնետոմսերի մասնավորեցման մրցույթին:

1. Ընդհանուր տեղեկություններ

1.1.	Մասնավորեցվող օբյեկտի հասցեն	ք. Երեւան, Վաղարշյանց 8ա
1.2.	ՀՀ կառավարության որոշման համարը եւ ամսաթիվը	N685-Ն, 28.04.05թ.
1.3.	Ընկերության շենքերի մակերեսը (ք/մ)	-
1.4.	Զբաղեցրած հողային տարածքը (հա)	-
1.5.	Աշխատողների թվաքանակը (2004թ.-ի ապրիլի 1-ի դրությամբ)	2
1.6.	Գնահատված ակտիվներ (հազ.դրամ)	61955
1.7.	Մասնավորեցման ենթակա բաժնետոմսերի գնահատված արժեքը (հազ.դրամ)	61460

2. Ընկերության հաշվեկշռի ցուցանիշներ (01.04.2004թ դրությամբ)

(հզ. դրամ)

Հ/Հ	Ցուցանիշի անվանումը	Հաշվեկշռային արժեքը	Գնահատված արժեքը
2.1.	Ոչ ընթացիկ ակտիվներ, այդ թվում	2254	61864.9
2.1.1.	Հիմնական միջոցներ, այդ թվում՝	2254**	61864.9
	• մեքենաներ եւ սարքավորումներ /3 հատ/	1975.6	54223.7
	• արտադրական տնտ. գույք, գործիք եւ այլն /8 հատ/	278.4	7641.2
2.1.2.	Անավարտ ոչ ընթացիկ նյութական ակտիվներ	-	
2.1.3.	Ոչ նյութական ակտիվներ	-	-
2.1.4.	Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	-	-
2.2.	Ընթացիկ ակտիվներ	90	90
2.3.	Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ	-	-
2.4.	Ընթացիկ պարտավորություններ, այդ թվում՝***	495	495
	• սոցիալական ապահովագրության գծով	142	142
	• անձնակազմին աշխատանքի վարձատրության գծով	353	353

** Ներկայացված են հիմնական միջոցների սկզբնական արժեքները

***Համաձայն ՀՀ կառավարության N685-Ն, 28.04.05թ.որոշման, նշված պարտավորություններից բացի, մասնավորեցումից հետո այլ պարտավորություններ ի հայտ գալու դեպքում վաճառողը պատասխանատվություն չի կրում:

2.5.Համաձայն ՀՀ կառավարության N685-Ն, 28.04.05թ. որոշման, Ընկերությունը 1999-2004 թվականների տնտեսական գործունեության արդյունքներով վճարման ենթակա շահութաբաժինների գծով պարտավորություններ չունի:

2.6.Համաձայն Ընկերության հաշվապահական հաշվեկշռի, Ընկերության պարտավորությունները 01.07.05թ. դրությամբ կազմում են 205հազ.դրամ, որից՝ ՀՀ պետական բյուջեի նկատմամբ՝ չունի, սոցիալական ապահովագրության գծով՝ 34հազ.դրամ:

3. Մրցույթին մասնակցելու պայմաններ

3.1. Մրցույթին մասնակցելու իրավունք ունեն մասնավորեցման այն սուբյեկտները (կամ նրանց լիազոր ներկայացուցիչները), որոնք սահմանված կարգով վճարել են մրցույթի նախավճարը /տես 5.1 եւ 5.2 կետերը/ եւ 5.3 կետում նշված ժամկետում ներկայացրել են մրցութային առաջարկ, որը ներառում է հետեւյալ փաստաթղթերը՝

ա/ հայտ (ձեւը կարելի է ստանալ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության «Անուղի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությունից /այսուհետեւ՝ Անուղի կենտրոն/)

բ/ մրցույթի հաղթողին որոշելու պայմանների վերաբերյալ գրավոր առաջարկ՝ (տես՝ 3.12 կետը),

գ/ մրցույթի նախավճարի կատարման իսկությունը հաստատող վճարային փաստաթղթերի պատճենները,

դ/ իրավաբանական անձի կարգավիճակ ունեցող մասնակիցների գրանցման եւ հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները,

ե/ լիազորագիր՝ մրցույթի մասնակից ընկերության /հաստատված տվյալ ընկերության կողմից/ կամ ֆիզիկական անձի /հաստատված նոտարական կարգով/ կողմից լիազորված անձի համար,

զ/ գործարար ծրագիր

3.2. Մրցութային առաջարկը փակ ծրարով ներկայացվում է Անուղի կենտրոնի վարչատնտեսական բաժին՝ մինչեւ 5.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը:

3.3. Մրցույթի մասնակիցների՝ մրցութային պայմաններին համապատասխան ներկայացրած առաջարկությունները պետք է արտահայտված լինեն թվային ցուցանիշներով եւ փոքր չլինեն ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված նվազագույն արժեքներից, եթե դրանք սահմանված են (տես 3.12 կետը):

3.4. Մրցութային առաջարկները ներկայացվում են հայերեն լեզվով, իսկ օտար լեզուներով գրված փաստաթղթերը կարող են ուղեկցվել թարգմանություններով:

Թարգմանությունների բացակայության դեպքում փաստաթղթերը կթարգմանվեն հանձնաժողովի կողմից:

3.5. Մրցույթին ներկայացվող փաստաթղթերը ներկայացվում են տպագիր կամ պարզ ընթեռնելի ձեռագրով:

3.6. Ծրարը պետք է հասցեագրված լինի մրցութային հանձնաժողովին՝ նշելով մասնավորեցվող օբյեկտի անվանումը:

3.7. Մրցութային առաջարկները կարող են ընդունվել նաեւ ֆաքսիմիլային կապով: Ստացված փաստաթղթերը Անուղի կենտրոնի վարչատնտեսական բաժնում դրվում են ծրարի մեջ եւ փակվում:

3.8. Ներկայացված ծրարները Անուղի կենտրոնի վարչատնտեսական բաժնի կողմից կնքվում եւ մուտքագրվում են:

3.9. 5.3 կետում նշված ժամկետի լրանալուց հետո ներկայացված առաջարկները չեն ընդունվի:

3.10. Դիմողները մինչեւ 5.5 կետում նշված ժամկետի լրանալը կարող են հանձնաժողովին գրավոր դիմում ներկայացնել՝ մրցույթին չմասնակցելու վերաբերյալ: Սահմանված ժամկետից ուշ ներկայացրած այդպիսի դիմումները քննարկման ենթակա չեն:

3.11. Մրցույթի պահանջներին մրցութային առաջարկի անհամապատասխանության դեպքում մրցութային առաջարկ ներկայացրած սուբյեկտին մրցույթի մասնակցի կարգավիճակ չի տրվում եւ մրցութային առաջարկը հանվում է հետագա քննարկումից:

3.12. Մրցույթի հաղթողի որոշման համար առաջադրվում են հետեւյալ պայմանները.

մասնավորեցվող բաժնետոմսերի համար առաջարկվող գինը,

/նվազագույն գինը՝ 15365 հազ.դրամ/

ներդրումների չափը՝ տարիների կտրվածքով /ներկայացվում է երեք տարվա կտրվածքով/

սոցիալական երաշխիքներ, այդ թվում աշխատատեղերի (ներկայացվում է ամսական) եւ միջին աշխատավարձի վերաբերյալ:

3.13. Մրցույթի հաղթող է ճանաչվում այն մասնակիցը, որի առաջարկը առավելագույն չափով է բավարարում մրցույթի պայմաններին:

3.14. Մրցույթի կայացման դեպքում ընկերությունը պետք է անվանափոխվի **«Գլխամասային կոմունսեռ»** փակ բաժնետիրական ընկերության:

4. Վճարումներ եւ պայմանագրի կնքում

4.1. Մրցույթի հաղթողը 10-օրյա ժամկետում ստանում է մրցույթի արդյունքների հաստատված արձանագրության օրինակը: Մրցույթի մյուս մասնակիցները կարող են ստանալ արձանագրության պատճենները:

4.2. Մրցույթի հաղթողը բաժնետոմսերի վաճառքի գումարը պետք է վճարի մրցույթի արձանագրությունը ստանալու օրվանից եռամսյա ժամկետում՝ բաժնետոմսերի վաճառքի գնի 70տոկոսն ուղղելով ՀՀ պետական բյուջե, իսկ 30տոկոսը՝ Երեւանի քաղաքապետարանի՝ այդ նպատակով բացված հաշվի հաշվին:

4.3. Որպես մրցույթի նախավճար վճարված գումարն ընդգրկվում է օբյեկտի վաճառքի գնի մեջ եւ մրցույթում չհաղթելու կամ մինչեւ 5.5 կետում նշված ժամկետի լրանալը մրցույթին մասնակցելուց հրաժարվելու դեպքում հետ է վերադարձվում:

4.4. Մրցույթի հաղթողը արձանագրության օրինակը ստանալու օրվանից հաշված 60 օրվա ընթացքում ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության հետ կնքում է մասնավորեցման պայմանագիր:

4.5. Համաձայն ՀՀ կառավարության N 685-Ն, 28.04.05թ.որոշման, մասնավորեցման պայմանագրում պետք է նախատեսվի, որ գույքային իրավունքների պետական գրանցման եւ գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարներն ու տուրքերը կատարվում են գնորդի հաշվին՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով: Գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարի չափի տոկոսը հաշվարկվելու է վաճառքի վերջնական գնից:

4.6. Սահմանված ժամկետում վճարումները չկատարելու եւ պայմանագիրը չկնքելու դեպքում մրցույթի հաղթողի վճարած նախավճարի գումարը նրան հետ չի վերադարձվում, եւ մրցույթը համարվում է չկայացած:

4.7. Մրցույթով մասնավորեցման արդյունքում գնորդը հանդիսանում է նաեւ գնահատման պահից հետո առաջացած իրավունքների եւ պարտավորությունների իրավահաջորդը:

4.8. Վճարումները կատարվում են Հայաստանի Հանրապետության արժույթով:

5. Մրցույթի անցկացման այլ պայմաններ

5.1	Մրցույթի նախավճարի չափը	3 073 000 դրամ
5.2	Մրցույթի նախավճարի մուտքագրման հաշվի համարը	Թիվ1 տեղական գանձապետական բաժանմունք դրամային - 900013145017
5.3	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վերջին ժամկետը	20-ը սեպտեմբերի 2005թ. , ժամը՝14:00
5.4	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վայրը	ք. Երեւան, Հր.Քոչարի 27, «Անուղի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպության վարչատնտեսական բաժին
5.5	Մրցույթի անցկացման օրը, ժամը եւ վայրը	20-ը սեպտեմբերի 2005թ., ժամը՝15:00 ք.Երեւան, Հանրապետության հրապարակ, ՀՀ Կառավարական 2-րդ շենք, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն
5.6	Ֆաքսիմիլային կապ	(3741) 27-65-94
5.7	Ինտերնետ	URL: //www.privatization.am

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել Անուղի կենտրոն՝ 27-65-94 հեռախոսահամարով:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր
պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

մրցույթով մասնավորեցվող «Գլխամասային կոմունսեռ» ՊՓԲԸ-ի գույքի կազմից առանձնացված Արթիկի հին հյուրանոցի գույքի մասին

Առաջնորդվելով ՀՀ կառավարության 2005թ.-ի մարտի 31-ի թիվ 622-Ն որոշմամբ, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը հրավիրում է մասնավորեցման բոլոր սուբյեկտներին մասնակցել **«Գլխամասային կոմունսեռ» ՊՓԲԸ-ի գույքի կազմից առանձնացված Արթիկի հին հյուրանոցի գույքի** մասնավորեցման մրցույթին:

1. Ընդհանուր տեղեկություններ

1.1.	Մասնավորեցվող օբյեկտի հասցեն	ք.Արթիկ, Բաղրամյան 32
1.2.	ՀՀ կառավարության որոշման համարը եւ ամսաթիվը	N685-Ն, 28.04.05թ.
1.3.	Շենքերի մակերեսը (ք/մ)	345
1.4.	Զբաղեցրած հողային տարածքը (հա)	-
1.5.	Գույքի գնահատված արժեքը (հազ.դրամ)	1673

2.Տեղեկություններ մասնավորեցվող գույքի վերաբերյալ

(հզ. դրամ)

Հ/Հ	Ցուցանիշի անվանումը	Հաշվեկշռային արժեքը	Գնահատված արժեքը
2.1.	Հիմնական միջոցներ, այդ թվում	37.6*	1672.9
	• շենքեր /3 հատ/	37.6	1672.9

* Ներկայացված են հիմնական միջոցների սկզբնական արժեքները

3. Մրցույթին մասնակցելու պայմաններ

3.1. Մրցույթին մասնակցելու իրավունք ունեն մասնավորեցման այն սուբյեկտները (կամ նրանց լիազոր ներկայացուցիչները), որոնք սահմանված կարգով վճարել են մրցույթի նախավճարը /տես 5.1 եւ 5.2 կետերը/ եւ 5.3 կետում նշված ժամկետում ներկայացրել են մրցութային առաջարկ, որը ներառում է հետեւյալ փաստաթղթերը՝

ա/ հայտ (ձեւը կարելի է ստանալ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության «Անուղի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությունից /այսուհետեւ՝ Անուղի կենտրոն/)

բ/ մրցույթի հաղթողին որոշելու պայմանների վերաբերյալ գրավոր առաջարկ՝ (տես՝ 3.12 կետը),

գ/ մրցույթի նախավճարի կատարման իսկությունը հաստատող վճարային փաստաթղթերի պատճենները,

դ/ իրավաբանական անձի կարգավիճակ ունեցող մասնակիցների գրանցման եւ հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները,

ե/ լիազորագիր՝ մրցույթի մասնակից ընկերության /հաստատված տվյալ ընկերության կողմից/ կամ ֆիզիկական անձի /հաստատված նոտարական կարգով/ կողմից լիազորված անձի համար,

զ/ գործարար ծրագիր

3.2. Մրցութային առաջարկը փակ ծրարով ներկայացվում է Անուղի կենտրոնի վարչատնտեսական բաժին՝ մինչեւ 5.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը:

3.3. Մրցույթի մասնակիցների՝ մրցութային պայմաններին համապատասխան ներկայացրած առաջարկությունները պետք է արտահայտված լինեն թվային ցուցանիշներով եւ փոքր չլինեն ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված նվազագույն արժեքներից, եթե դրանք սահմանված են (տես 3.12 կետը):

3.4. Մրցութային առաջարկները ներկայացվում են հայերեն լեզվով, իսկ օտար լեզուներով գրված փաստաթղթերը կարող են ուղեկցվել թարգմանություններով:

Թարգմանությունների բացակայության դեպքում փաստաթղթերը կթարգմանվեն հանձնաժողովի կողմից:

3.5. Մրցույթին ներկայացվող փաստաթղթերը ներկայացվում են տպագիր կամ պարզ ընթեռնելի ձեռագրով:

3.6. Ծրարը պետք է հասցեագրված լինի մրցութային հանձնաժողովին՝ նշելով մասնավորեցվող օբյեկտի անվանումը:

3.7. Մրցութային առաջարկները կարող են ընդունվել նաեւ ֆաքսիմիլային կապով: Ստացված փաստաթղթերը Անուղի կենտրոնի վարչատնտեսական բաժնում դրվում են ծրարի մեջ եւ փակվում:

3.8. Ներկայացված ծրարները Անուղի կենտրոնի վարչատնտեսական բաժնի կողմից կնքվում եւ մուտքագրվում են:

3.9. 5.3 կետում նշված ժամկետի լրանալուց հետո ներկայացված առաջարկները չեն ընդունվի:

3.10. Դիմողները մինչեւ 5.5 կետում նշված ժամկետի լրանալը կարող են հանձնաժողովին գրավոր դիմում ներկայացնել՝ մրցույթին չմասնակցելու վերաբերյալ: Սահմանված ժամկետից ուշ ներկայացրած այդպիսի դիմումները քննարկման ենթակա չեն:

3.11. Մրցույթի պահանջներին մրցութային առաջարկի անհամապատասխանության դեպքում մրցութային առաջարկ ներկայացրած սուբյեկտին մրցույթի մասնակցի կարգավիճակ չի տրվում եւ մրցութային առաջարկը հանվում է հետագա քննարկումից:

3.12. Մրցույթի հաղթողի որոշման համար առաջադրվում են հետեւյալ պայմանները.

մասնավորեցվող գույքի համար առաջարկվող գինը, /նվազագույն գինը՝ 1673դրամ/

ներդրումների չափը՝ տարիների կտրվածքով /ներկայացվում է երեք տարվա կտրվածքով/:

3.13. Մրցույթի հաղթող է ճանաչվում այն մասնակիցը, որի առաջարկը առավելագույն չափով է բավարարում մրցույթի պայմաններին:

4. Վճարումներ եւ պայմանագրի կնքում

4.1. Մրցույթի հաղթողը 10-օրյա ժամկետում ստանում է մրցույթի արդյունքների հաստատված արձանագրության օրինակը: Մրցույթի մյուս մասնակիցները կարող են ստանալ արձանագրության պատճենները:

4.2. Մրցույթի հաղթողը գույքի վաճառքի գումարը պետք է վճարի մրցույթի արձանագրությունը ստանալու օրվանից եռամսյա ժամկետում՝ գույքի վաճառքի գնի 70տոկոսն ուղղելով ՀՀ պետական բյուջե, իսկ 30տոկոսը՝ Երեւանի քաղաքապետարանի՝ այդ նպատակով բացված հաշվի հաշվին:

4.3. Որպես մրցույթի նախավճար վճարված գումարն ընդգրկվում է օբյեկտի վաճառքի գնի մեջ եւ մրցույթում չհաղթելու կամ մինչեւ 5.5 կետում նշված ժամկետի լրանալը մրցույթին մասնակցելուց հրաժարվելու դեպքում հետ է վերադարձվում:

4.4. Մրցույթի հաղթողը արձանագրության օրինակը ստանալու օրվանից հաշված 60 օրվա ընթացքում ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության հետ կնքում է մասնավորեցման պայմանագիր:

4.5. Համաձայն ՀՀ կառավարության 'N685-Ն, 28.04.05թ. որոշման, մասնավորեցման պայմանագրում պետք է նախատեսվի, որ գնորդը պարտավորվում է՝ գույքային իրավունքների պետական գրանցման եւ գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարներն ու տուրքերը կատարվում են գնորդի հաշվին՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով: Գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարի չափի տոկոսը հաշվարկվելու է վաճառքի վերջնական գնից:

4.6. Սահմանված ժամկետում վճարումները չկատարելու եւ պայմանագիրը չկնքելու դեպքում մրցույթի հաղթողի վճարած նախավճարի գումարը նրան հետ չի վերադարձվում, եւ մրցույթը համարվում է չկայացած:

4.7. Վճարումները կատարվում են Հայաստանի Հանրապետության արժույթով:

5. Մրցույթի անցկացման այլ պայմաններ

5.1	Մրցույթի նախավճարի չափը	83 650 դրամ
5.2	Մրցույթի նախավճարի մուտքագրման հաշվի համարը	Թիվ1 տեղական գանձապետական բաժանմունք դրամային - 900013145017
5.3	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վերջին ժամկետը	20-ը սեպտեմբերի 2005թ. , ժամը՝14:00
5.4	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վայրը	ք.Երեւան, Հր. Քոչարի 27 «Անուղի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպության վարչատնտեսական բաժին
5.5	Մրցույթի անցկացման օրը, ժամը եւ վայրը	20-ը սեպտեմբերի 2005թ., ժամը՝15:00 ք.Երեւան, Հանրապետության հրապարակ, ՀՀ Կառավարական 2-րդ շենք, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն
5.6	Ֆաքսիմիլային կապ	27-65-94
5.7	Ինտերնետ	URL: //www.privatization.am

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել Անուղի կենտրոն՝ 27-65-94 հեռախոսահամարով:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր
պետական գույքի կառավարման վարչություն

Այց թանգարան

ԶՈՐԻ ԲԱԼԱՅԱՆ

Գառզուի «Ապոկալիպսիսը»

Մարսելում հայկական յոթ գործող եկեղեցի կա: 16-րդ դարից, երբ Մարսելը դարձավ Միջերկրական ծովի գլխավոր առեւտրական կենտրոններից մեկը, հայերը (ի դեպ, նրանք շարժվում էին հենց ծովով) մեծ խմբերով հիմնվեցին նավահանգստում, եւ իրենց ավանդույթին հավատարիմ, կառուցեցին եկեղեցիներ: Առավել պաշտելին, յուրօրինակ մայր տաճարը Ս. Սահակ-Մեսրոպ թարգմանչաց եկեղեցին է: Չեմ կարծում, թե եկեղեցիների կառուցման պատմությունը կարելի է դարձնել այնպիսի օպերատիվ ժանրի ինքնուրույն թեմա, ինչպիսին է «Կիլիկիայից» կանոնավորապես զանգվածային լրատվամիջոցներին ուղարկվող ռեպորտաժների ժանրը: Բայց Սուրբ թարգմանչաց մայր եկեղեցին մեր ուշադրությունը գրավեց, ի թիվս այլ բաների, հայ կարկառուն գեղանկարիչ Գառզուի հիասքանչ կտավով: Այստեղ մենք եկեղեցու հովիվ հայր Զատիկ Ավետիքյանից իմացանք, որ Մարսելից 100 կմ վրա գտնվող Մանոսկ փոքր ու խաղաղ քաղաքը շրջակայքում հայտնի է Գառզուի հարուստ հիմնադրամով: Սուրբ հայրը պատմեց, որ նախկին եկեղեցու որմնանկարները հայ նկարչի ձեռքի գործն են:

Ցամաքում գտնվող ճանապարհորդ նավաստիների համար 100 կիլոմետրը հսկայական տարածություն է: Ափին գտնվելու յուրաքանչյուր ժամը ոսկու քաշ ունի, մանավանդ, եթե նկատի ունենանք, որ Մարսելում մենք պետք է մանրակրկիտ պատրաստվենք օվկիանոս դուրս գալուն: Չէ՞ որ հիանալի գիտակցում ենք, որ փոքր նավով օվկիանոս դուրս գալը, ըստ էության, վիթխարի պատասխանատվություն է: Սակայն հայր Զատիկի պատմածը չէր կարող մեզ չհետաքրքրել թեկուզ այն պատճառով, որ «Կիլիկիայի» ձեռնարկման շրջանակներում մենք ամենուրեք փնտրում ենք մշակույթի ազգային հուշարձաններ (հատկապես, եթե դրանք համամարդկային արժեք են ներկայացնում), որպեսզի արձանագրենք դրանք եւ տեղեկացնենք մեր հասարակայնությանը եւ հանրապետության ղեկավարությանը:

***

Մեզ Մանոսկ տարավ Մարսելի անասնաբուժական սանիտարական ծառայության ղեկավար Արման Կնյազչյանը: Ինձնից բացի, խմբի կազմում էին օպերատոր Սամվել Բաբայանը, Արսեն Նազարյանը, որը տվյալ դեպքում լուսանկարչի դեր էր կատարում (ի դեպ, մամուլում հրատարակվող լուսանկարների մեծ մասը նրա աշխատանքներն են): Մանոսկը կանաչի մեջ թաղված փոքր, գողտրիկ ու հաճելի քաղաք է: Արմանն առաջինն այցելեց քաղաք եւ տարբեր տեղերում հարցուփորձ արեց անցորդներին: Արժեր տեսնել եւ լսել, թե մանոսկցիներն ինչպիսի հաճույքով եւ գործիմացությամբ էին բացատրում, թե ուր եւ ինչպես պետք է գնալ «Գառզու հիմնադրամ» հասնելու համար: Այդպես է կոչվում է թանգարանը, որտեղ արդեն սպասում էին մեզ: Արմանի հայտնի մայրը ծնվել եւ մեծացել է Ֆրանսիայում եւ, իհարկե, փայլուն տիրապետում է ֆրանսերենին: Ասեմ նաեւ, որ իմանալով «Կիլիկիայի» այցի մասին, նա երեք օր արձակուրդ էր վերցրել անձնակազմին օգնելու համար: Խեղճը չգիտեր, որ ստիպված կլինի երեք օր ու գիշեր քրտնաջան աշխատել: Ահա այստեղ էլ Սամվել Բաբայանը չորս ժամ նկարահանում կատարեց, եւ այդ ամբողջ ընթացքում Արմանը հեշտությամբ եւ առույգորեն թարգմանում էր ուղեկցորդի հետաքրքրական պատմությունը:

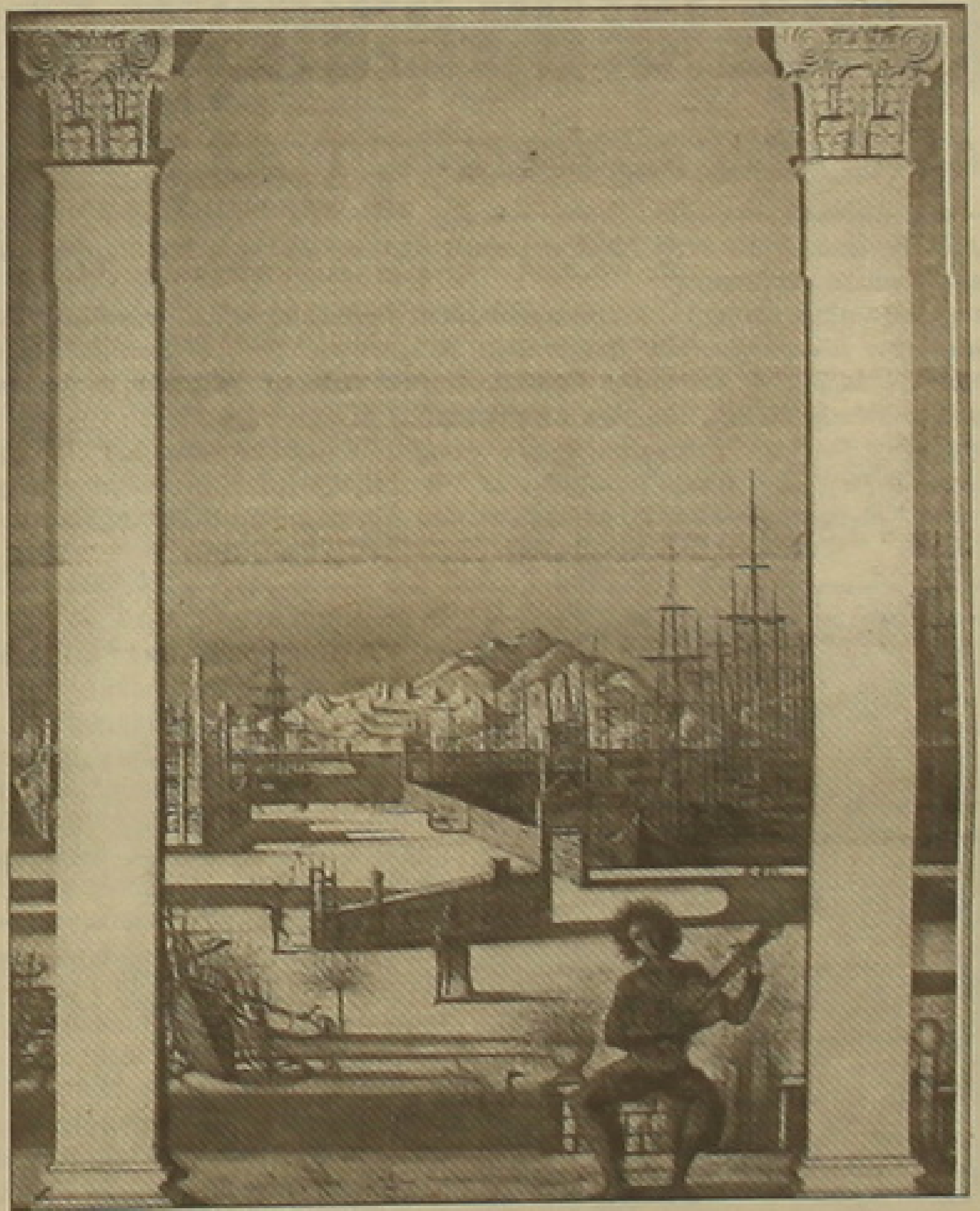

«Ապոկալիպսիս», «Երաժիշտը» (դետալ), 1989 թ., յուղանկար, 46x53 սմ:

Մեր տեսածն անհնար է խոսքերով արտահայտել: Թանգարանն ունի մի քանի ընդարձակ սրահ, որոնցից յուրաքանչյուրում արդեն տարիքն առած վրձնի մեծ վարպետը լուծում էր իր փիլիսոփայական խնդիրները գույնի, լույսի, առասպելական գառզուական «փշերի», «ասեղների» եւ բազմաթիվ ուղիղ ու նուրբ գծերի միջոցով: Այդ ամբողջ աշխատանքն ըստ էության դարձավ Գառզուի ստեղծագործության պսակը, որ նա իրականացրեց 76-ից մինչեւ 83 տարեկան հասակում՝ 1984-1991 թթ.: Աշխատանքի ընդհանուր խորագիրն է «Ապոկալիպսիս»: Որոշակի տրամաբանություն կա նրանում, որ նման աշխատանք ձեռնարկեց հենց Հայոց ցեղասպանությունը վերապրած Գառզուն:

Ես հազիվ էի հասցնում սղագրությամբ նոթատետրումս գրի առնել ուղեկցորդի հստակ արտահայտությունները յուրաքանչյուր կտավի մոտ (ինչպես պարզվեց, դրանք ոչ թե որմնանկարներ էին, այլ հատուկ կտավի վրա կատարված գեղանկարներ): Պարզվեց, որ հայ նկարիչն ամբողջ կյանքում երազել է հենց այդպիսի լայնընդգրկուն փիլիսոփայական աշխատանքի մասին, որը պետք է հնչեր որպես ահազանգ: «Ապոկալիպսիս» հունարեն նշանակում է հայտնություն: Նոր Կտակարանում դա մարգարեություն է «աշխարհի վերջի», «Քրիստոսի եւ հակաքրիստոսի պայքարի», «ահեղ դատաստանի» մասին: Պատահական չէ, որ նկարչի կենսագրությունը հիանալի իմացող հմուտ ուղեկցորդուհու կարծիքով, այդ աշխատանքը համեմատվում է Դանթեի «Աստվածային կատակերգության» հետ:

Նկատելի է գեղանկարչական այդ բարդ ստեղծագործության յուրօրինակ տարբերությունը, նույնիսկ ժամանակագրությունը: Ատոմային էլեկտրակայանների ահագին ուրվագծերի վերեւում թռչում են ռմբակոծիչներ: Մեկ ուրիշ կտավի վրա պատկերված է մոնղոլների արշավանքը: Դրա կողքին յաթաղան բռնած ձեռքերով մարմնի վրա կա գազանային երեք գլուխ՝ Թալեաթը, Էնվերը եւ Ջեմալը: Քիչ հեռվում նույնպիսի կերպարանք է Հիտլերի, Ստալինի եւ Պոլ Պոտի գլուխներով: Երկու կտավների վրա կերպարները կանգնած են գանգերից սարքված բուրգերի վրա, որոնք հիշեցնում են Վերեշչագինի հանրահայտ «Պատերազմի ապոթեոզ» կտավը: Եվ այդ ամբողջ անպատժելիությունը իրոք հանգեցնում է «աշխարհի վերջին», Ապոկալիպսիսին: Հսկայական կտավի վրա հեղինակը բացահայտում է «Բաբելոնյան պոռնիկի» կերպարը, այդ բառակապակցության մեջ տեսնելով ոչ թե բուն կնոջը, այլ համամարդկային արատը: Արվեստագետը շուրջ 100 մեծ կտավներ ներառող յուրօրինակ ատլաս-մենագրության մեջ ընդգրկում է մարդկության գրեթե ամբողջ ողբերգական պատմությունը: Դրանք ընդգրկում են թե խորհրդային եւ թե մյուս համակենտրոնացման ճամբարների սարքերը, թե Բարդուղիմեոսյան գիշերը՝ կաթոլիկների կողմից հուգենոտների կոտորածը, եւ թե Սոդոմն ու Գոմորը, որոնց բնակիչները հրով մոխրացվեցին իրենց անառակության պատճառով:

Ապշեցնում են բազմաթիվ վիտրաժները, որոնք ինչ-որ վարպետ ստեղծել է ըստ Գառզուի գծանկարների եւ նկարների: Դրանցից յուրաքանչյուրը լուսավորում է սրահները, բայց ընդհանուր պատմողականության բեռ է կրում: Հեղինակը հեղափոխությունների չարագույժ պատկերը բացահայտում է նրանով, որ գիլյոտինը հերթով կտրում է մարդկանց գլուխները, ապա նույնն անում են ուրիշները, եւ այսպիսով տեղի է ունենում մարդկային ցեղի ոչնչացման հրեշավոր շղթայական ռեակցիա: Հատուկ սրահում կախված են կնոջը փառաբանող կտավներ: Ընդհանրապես Գառզուի, ինչպես նաեւ Վերածննդի տիտանների համար մերկ կինը ոչ միայն գեղեցկության, այլեւ մաքրության մարմնավորումն է: Իսկ ահա պոռնկությունն ու շվայտությունը նա ցուցադրում է կիսամերկ կնոջ միջոցով: Ուղեկցորդուհու խոսքերով, գոյություն ունի հատուկ կիսաթափանցիկ հագուստ, որը պոռնկության խորհրդանիշն է: Գառզուի գործերում նույնիսկ Մարիամ Աստվածածինը մերկ է: Նա ասես ելնում է վարդի թփերից եւ ամբողջովին պայծառ է: «Կանանց սրահի» կտավներից մեկի վրա պատկերված են մի խումբ մերկ կանայք, որոնք պաշտպանում են հենց կենտրոնում գտնվող հղի կնոջը: Եվ սա տեղի է ունենում արյան եւ մահ բերող ճակատամարտերի ֆոնի վրա: Այսպիսով, նկարիչը բացահայտում է Հույսի եւ Հավատի կերպարը՝ շեշտելով, որ չնայած ամեն ինչին, կյանքը շարունակվում է: Եվ պատահական չէ, որ այդ հիրավի մոնումենտալ ստեղծագործության հեղինակը վերջում խորհրդանիշերով ցուցադրում է «Թրի եւ արորի» գաղափարակիր պատկերը: Այն բոլոր մեխանիզմները, որոնք սպանում էին մարդկանց, կարելի է օգտագործել խաղաղ նպատակներով: Դրանք առաջին հերթին պետք է ծառայեն Սերմնացանին (կտավի վրա հենց սերմնացան է պատկերված):

Կարելի է երկար պատմել Գառզուի հիմնադրամի մասին, բայց խոսքս ավարտեմ մի նկարով: Պատկերված է մի զույգ՝ տղամարդ եւ կին: Կինը ձախ ձեռքով գրկել է տղամարդու մեջքը, պահում է նրան, որպեսզի ամուր եւ վստահ կանգնի հողի վրա: Եվ հողի վրա ընկած է երկուսի մեկ ստվեր: Երկու մարդուց մեկ ստվեր է ընկնում:

Նավարկության ընթացքում գիրք եմ գրում, որտեղ հանգամանորեն կպատմեմ Մանոսկում Գառզուի հայտնվելու, եկեղեցուն կից կառուցված շենքի պատմության մասին: Իսկ առայժմ խոսենք «Կիլիկիայի» ձեռնարկման մասին: Ես տեղեկացա, որ Հայաստանից եկել են Մանոսկ, նկարահանումներ կատարել: Համենայն դեպս, հիմնադրամի տնօրենը մեզ ասաց, որ «հիշում է նման բան»: Այնպես որ, մենք նախակարապետ լինելու հավակնություն չունենք: Սակայն կարեւոր է այդ ամենը վերստին նկարահանել, պատկերազարդ հարուստ ալբոմ ստեղծել վրձնի մեծ վարպետի «Ապոկալիպսիսի» բոլոր կտավների նկարագրությամբ: Դա մեր պարտքն է: Եվս մեկ բան. նույնիսկ Մանոսկում քչերը գիտեն, որ իրենց պաշտելի նկարիչը հայ է:

«Կիլիկիա»- Մարսել-Մանոսկ

Սկիզբը՝ էջ Դ

ՊԵՐՃ ՓԱԶԼԵԱՆ «ՎՐԱՆՆԵՐ ՊՈՂՈՏԱՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ»

առատօրէն մէջբերել է ժամանակի մամուլում իր բեմադրութիւնների եւ դերակատարումների մասին եղած կարծիքները:

Սոյն գիրքը յանձնարարելի է ոչ միայն թատրոնի եւ կինոյի պատմութեամբ հետաքրքրուողներին: Ֆազլեանը տալիս է հայ Սփիւռքում, մասնաւորապէս՝ Մերձաւոր Արեւելքի հայագաղութներում կէս դար շարունակ՝ 19401990-ական թուականներին տիրած ազգային մթնոլորտը: Կրկին եւ կրկին համոզւում ես, թէ անհեռատես եւ կարճամիտ գաղութային ղեկավարների պատճառով որքան ծրագրեր չեն իրականացել, որքան հնարաւորութիւններ են բաց թողնուել, որքան քիչ հոգածութեան է արժանացել եւ որքան շատ անուշադրութեան մատնուել արուեստը, եւ ամէն անգամ պատճառաբանուել է նիւթական միջոցների պակասը: «Սփիւռքահայ թատրոնին դանդաղ զարգացման եւ երբեմն նոյնիսկ արուեստի տուժելուն գլխաւոր պատասխանատուն եղաւ «պիւտճէի հարցը...»: Սփիւռքահայ ղեկավարութիւնը դրամական նպաստները կեդրոնացուց ամէն ինչի վրայ, երբեմն արդարացուցիչ, իսկ երբեմն անտեղի, նոյնիսկ կառուցեց եկեղեցւոյ ոսկեպատ գմբէթներ, բայց արուեստի ու մանաւանդ բեմի զարգացման համար միշտ կրկնեց «պիւտճէի հարցը...» (էջ 169):

Ֆազլեանը ջերմութեամբ է գրում Հայաստանի մշակութային գործիչների հետ իր ունեցած բարեկամութեան եւ սերտ կապերի մասին՝ իրեն համարելով «Հայաստանի մտաւորականութեան մէկ մասնիկը: Լայնախոհ բեմադրիչ-դերասանը երբեք բաժանարար չի դնում հայութեան երկու հատուածների միջեւ, ինչը այնքան բնորոշ է մեր հայրենակիցներից շատ-շատերին: Խօսելով 1987-ին Երեւանում իր յոբելենական հանդիսութեան մասին, բեմադրիչը գրում է. «Ես ու Սիրվարդը կարծես այլեւս հիւրեր չէինք, այլ հարազատներ: Ո՞վ էր երեւանցի Հայը եւ ո՞վ էր Սփիւռքահայը: Հոն չկար վրանի մը մէջ ապաստան գտած ըլլալու զգացումը, այլ կար շօշափելի իրականութիւն մը, թէ՝ կանգնած ես քու հարազատ տան սեմին» (էջ 319):

Սփիւռքահայ իրականութեան եւ մասնաւորապէս թատրոնի վերաբերեալ տագնապով համակուած լինելով հանդերձ՝ Ֆազլեանը նաեւ փորձում է ելք մատնանշել՝ գտնելով, որ չպէտք է մոռանալ թատրոնը եւ «կարելի է հայախօս թատրոնին տալ նոր ու տարբեր ոճ ու ձեւ մը», յանձնարարելով Եժի Գրոտովսկիի «Աղքատ թատրոն» գիրքը (էջ 349):

Ցանկալի կլինէր սոյն հատորում աւելի շատ լուսանկարներ տեսնել, ինչը միանգամայն պատշաճ է յուշագրին: Չեմ կարող չնշել, որ գրքի հրատարակիչները զլացել են բարեխղճօրէն սրբագրել այն. էջ չկայ, որի վրայ առնուազն մէկ տպագրական սխալ չլինի...

Մեծապէս գնահատելով եւ երախտապարտ լինելով Պերճ Ֆազլեանին՝ իր կենսապատումը ընթերցողի սեփականութիւնը դարձնելու համար, մի վերջին փափագ ունենք. յաջորդ տարի նրան կրկին տեսնել Հայաստանում ոչ միայն իր ծննդեան 80-ամեակի առիթով մեծարուելու, այլեւ բեմադրութիւն իրականացնելու համար: Տարիներ առաջ բեմադրիչն ասել է, որ երազում է Նարեկը բեմադրել Գեղարդի վանքում: Բեմադրել Նարեկը... միգուցէ վաղուց արդէն ժամանակն է պետական մակարդակով այդ հնարաւորութիւնն ընձեռել թատրոնի մեծ նուիրեալ Պերճ Ֆազլեանին... ■

Գեղանկարչություն

Առաջինը ձայն է խնդրում ԽՍՀՄ ժողովրդական նկարիչ, Լենինյան մրցանակի դափնեկիր Մարտիրոս Սարյանը: Գեղեցիկ է նրա դեմքը՝ ուղղանկյունաձեւ բարձր ճակատով, անհնազանդ ցրված երկար, ճերմակ մազերով: Ցնցող են չորուկ, ջլուտ ձեռքերը, որոնք հիշեցնում են զառիթափի եզրին աճած ծառերի արմատներ...

- Մարտիրոս Սերգեեւիչ,- տալիս ենք առաջին հարցը, Դուք ինչպե՞ս հավատացիք նկարչի Ձեր կոչմանը:

- Ես պարզապես աշխատում էի: Ոմանց գրգռում էի, ոմանց՝ ուրախացնում: Բայց, իմ կարծիքով, նկարիչը ծնվում է հենց մարդու մեջ, իսկ մարդ պետք է հավատա այն ամենին, ինչ ասում կամ անում է: Ամենագլխավորը սա է: Գործի հանդեպ ձգտումը պետք է ապրի մարդու ներաշխարհում, այլ ոչ թե նրանից դուրս: Իր էությամբ է մարդ ընկալում ամբողջ աշխարհը, եւ ամբողջ աշխարհն էլ արտացոլվում է նրա մեջ: Ուստի ամեն ինչ եւ օգտակար կարող է լինել, եւ վնասակար՝ նայած թե ինչ ես «կորզում» կյանքից: Յուրաքանչյուր մարդ աշխարհ նվաճող է: Ամբողջությամբ աշխարհ չես նվաճի. պատմության մեջ քիչ չեն դրա ապացույցները: Այն սիրով պետք է նվաճել: Ես սկսել եմ որպես աշխարհը սիրող նկարիչ եւ ձգտում եմ միշտ հավատարիմ մնալ այդ սկզբունքին:

- Հիմա ենք հասկանում, թե Ձեր կտավներում ինչու այդքան արեւ կա:

- Հայ ժողովուրդը շատ զրկանքներ ու տառապանքներ է կրել, բայց երբեք չի կորցրել ստեղծագործելու ոգին: Դրանով մենք ներկայացել ենք որպես մեր մեջ առաջ ընթանալու ուժեր ունեցող շնորհալի ժողովուրդ: Իսկ ես իմ ժողովրդի զավակն եմ:

- Ձեր նկարներով հիանում է աշխարհը. դա փաստ է, ճանաչում: Նկարչի համար, սակայն, այդ ճանաչումը, սեփական ստեղծագործությունները որպես կատարելության մարմնացում ընդունելու եւ իրեն կրկնելու առումով վտանգ չունի՞ արդյոք իր մեջ:

- Ես համարյա իննսուն տարեկան եմ, բայց ավելի շատ մտածում եմ ապագայի, քան անցյալի մասին: Ստեղծագործությունը ոչ թե փառքի հետամտում է, այլ մարդկանց, առարկաների ու երեւույթների էությունն ըմբռնելու անհաղթահարելի ցանկություն: Նկարչի մեջ պետք է լինի ինչ-որ հաստատուն մի բան, որ ոչ մի ազդեցության չենթարկվի՝ անկախ այն բանից՝ գովո՞ւմ են նրան, թե՞ կշտամբում: Ես կասեի, որ ստեղծագործությունն աշխարհին սեւեռված հայացք է: Չեմ կարող ներել ինձ, որ այդքան քիչ եմ ստեղծել: Ծույլ եմ եղել. կարող էի ստեղծել հազար անգամ ավելի շատ:

- Ձեզ համար, հավանաբար, ամենաերջանիկ օրերը եղել են, երբ կարողացել եք շա՜տ գործ անել:

- Ամենաերջանիկն ինձ համար իմ ծննդյան օրն է: Ծնվելն ինքնին երջանկություն է: Ես ինձ համարում եմ երջանիկ մարդ: Ո՛չ փո՛ղն է իմ երջանկությունը, ո՛չ ծառայությունը, այլ հենց ինքը՝ կյանքը: Ես շատ եմ սիրում ապրել... Աստվածացնում եմ մայրերին. նրանք ծնելով մեզ՝ մեծագույն երջանկություն են պարգեւում: Եվ եթե մարդիկ կյանքում ոչինչ չեն գտնում, եթե նրանք այնքան բժբախտ են, որ իրենց մեջ սպանում են կյանքը, ապա դա ահավոր մոլորություն է, հրեշավոր սխալ:

- Ձեր խոսքերից դատելով՝ Դուք ընկեր եք անվանում նրան, ով մարդու մեջ պահպանում է կյանքում այրումով, կրքով ապրելու ցանկությունը:

- Ես հավատում ու սիրում եմ մարդկանց: Նրանց հանդեպ թշնամական վերաբերմունք չունեմ, չարացած չեմ: Բայց առանձին մարդկանց նկատմամբ յուրահատուկ թուլություն ունեմ: Եվ ընկերներ եմ անվանում հատկապես նրանց, ում նկատմամբ նման թուլություն ունեմ, առանց որոնց իմ կյանքը չեմ պատկերացնում: Ցավոք, ես անձամբ իմ բոլոր ընկերներին ծանոթ չեմ. շատերն ապրում են ինձանից հեռու: Նրանք հասարակ ջուլհակուհիներ են, քարագործներ, ծովագնացներ: Գիտեմ, եթե հանդիպեմ նրանց, անպայման կգտնեմ բարեկամներիս: Երբ ինչ-ինչ պարագաներ միանում են, մարդու մեջ զարթնում է թաքնված ինչ-որ բան: Ինչպե՞ս եւ ե՞րբ է դա լինում, դժվար է ասել: Յուրաքանչյուրի մոտ յուրովի է՝ կամ երջանկության մեջ, կամ՝ դժբախտության: Բայց չի կարելի ձեռքից բաց թողնել բարեկամին ճանաչելու եւ ոչ մի պահ. հետո շատ ես զղջում, բացի այդ՝ ներաշխարհդ է չափազանց աղքատանում...

- Ի՞նչն եք Դուք անվանում նկարչի ներաշխարհ: Որտեղի՞ց է գալիս այդ աշխարհը, ինչպե՞ս է այն ձեւավորվում:

Մարտիրոս Սարյանը նկարում է Դ. Շոստակովիչի դիմանկարը, 1963 թ.

«Իմ երջանկությունը կյանքն է»

Մարտիրոս Սարյանի մի հարցազրույցը

Մոսկվայի «Երիտասարդ գվարդիա» հրատարակչությունը 1969 թ. լույս է ընծայել հարցազրույցների մի գիրք՝ «Ձեզ պատասխանում է արտիստը» խորագրով վերնագրով:

Արվեստի, կյանքի, իրենց վարպետության «գաղտնիքների», ստեղծագործական ճակատագրերի ու պլանների մասին են զրուցում արվեստի ամենատարբեր բնագավառների՝ խորհրդային եւ արտասահմանյան այնպիսի նշանավոր դեմքեր, ինչպիսիք են՝ Դմիտրի Շոստակովիչը, Նատալյա Բեսսմերտնովան, Արկադի Ռայկինը, Դոնատաս Բանիոնիսը, Հարություն Հակոբյանը, Ռոլոլֆ Քենտը, Մարչելո Մաստրոյանին եւ շատ ուրիշներ:

«Ներելյա» շարքաթերթից ծաղկաքաղված այս ուշագրավ գիրքը բացվում է աշխարհահռչակ Մարտիրոս Սարյանի լուսանկարով, «Իզվեստիայի» հատուկ թղթակից Ա. Պլուտնիկի «Իմ երջանկությունը կյանքն է» խորագրով ուսանելի խոսք ու զրույցով, որն էլ թարգմանաբար ներկայացնում ենք ընթերցողների ուշադրությանը:

Եղիշե Չարենցի դիմանկարը, 1923 թ.

- Մենք սովորում ենք, զբոսնում, աշխատում, հանդիպում ընկերների, ուսուցիչների, անցորդների: Շատ բան ենք տեսնում ու լսում: Կյանքի եւ ոչ մի կողմը (արտահայտությունը) հենց այնպես չի անցնում մեր գիտակցության կողքով: Մեր հոգում միշտ ինչ-որ բան է մնում: Յուրաքանչյուրը վերցնում է այն, ինչն իրեն պետք է, ինչ ունակ է վերցնելու: Ընդունակ մարդը նկատում է ավելին: Նրա հոգին ավելի շատ է հարստանում: Արվեստագետի համար նման հարստությունը ոչ թե շռայլություն, այլ անհրաժեշտություն է. նա ոչ միայն ինքն իրեն, այլեւ շրջապատին է «ազդարարում» կյանքի մասին՝ նկարներով, գրքերով, ճարտարապետական կառույցներով:

- Որպեսզի կյանքը վերարտադրվի նկարի, քանդակի, գրքի միջոցով, ոչ միայն տաղանդ, այլեւ հսկայական համբերություն է պահանջվում: Գյոթեն անգամ գտնում էր, որ հանճարն ամենից առաջ համբերությունն է: Նկարիչն արդյոք պե՞տք է աշխատի նաեւ այն օրերին, երբ հոգեպես տրամադրված չէ դրան:

- Նման օրերին ես չեմ աշխատում: Բայց ընդհանրապես անհրաժեշտ է աշխատել որքան հնարավոր է շատ: Առանց աշխատանքի ոչինչ չի ստացվի. մարդու հոգում կփտի ամեն ինչ՝ դիտումների, զգացումների պաշարները: Պետք է հասկանալ աշխատանքի մեծ երջանկությունը, համարվել այդ երջանկությանն ու չհրաժարվել դրանից: Ես ամեն օր չեմ աշխատել, աշխատել եմ միայն այն օրերին, երբ իմ մեջ «շարժվել է» բերկրանքը, երբ առաջացել է նկարելու պահանջ: Մտնելով ստեղծագործական աշխարհ՝ մարդ ամեն ինչ մոռանում է: Դժվար է խոսել ստեղծագործության մասին. կարելի է երեւակայել, տեսել, բայց ճշգրտորեն վերարտադրել սեփական զգացումները, համարյա անհնարին է...

Ստեղծագործական լարվածությունը շատ բան է խլում մարդուց: Իսկ մարդիկ այդ ջանքերի մասին դատում են ռեալապես՝ ստեղծագործական պրոցեսի արդյունքով, այն բանով, թե ստեղծագործողն ինչ է տեսել այս արտասովոր աշխարհում, հետաքրքրական է դա, թե՞ ոչ, հարկավո՞ր է, թե՞ ոչ:

Կցանկանայի դեռ շատ անգամ մտնել այդ արտասովոր աշխարհը, աշխատել այնտեղ եւ այնտեղից ձեռնունայն չվերադառնալ:

- Ձեր ողջ կյանքում Դուք շրջել եք աշխարհը, Ձեր աչքերի առաջ է պատմությունն իր դրամաները «խաղացել», Ձեզ բնորդել են մեծ մարդիկ, հզոր բնությունը: Ե՞րբ եւ ինչո՞վ է կյանքն ամենից շատ զարմացրել Ձեզ, ի՞նչ հրաշքի եք ականատես եղել:

- Նման հրաշքներ տեսել եմ այնքան, որքան անգամ հանդիպել եմ բարի մարդկանց, բարությանը: Այդ հանդիպումներն ինձ միշտ լուսավորել են: Մարդկային ամենակարեւոր արժանիքը բարությունն է: Բարին լույսն է, բարին մարդու առաջատարն է: Բարությունն ստեղծարար է: Թե՛ գիտության, թե՛ արվեստի ամենահանճարեղ հայտնագործությունները նրանով են կատարվել: Իսկ չարությունը դրանցից մի քանիսի մեջ «ներմուծում» է շահը: Ինչո՞վ է մարդուն գայթակղում չարը, ինչպե՞ս է կարողանում նրան պահել իր ճիրաններում: Միայն մութ գործը, շահը: Բնությունը մարդուն կյանքի է կոչել եւ յուրաքանչյուրին օժտել խելքի եւ իմաստնության որոշ բաժնով, ու պետք չէ չարությամբ հակադրվել բնության պարգեւած բարուն: Կյանքը պետք է օգնի մարդուն մշտապես մնալու բարու շրջանակներում: Երբեմն, երբ վատ տրամադրություն ենք ունենում, մտածում ենք, թե կյանքը միօրինակ է, թե օրերը կրկնվում են: Ամենեւին էլ՝ ոչ: Մենք պարզապես չենք հասկանում, թե որքա՛ն երջանիկ ենք, երջանիկ նրանով, որ ապրում ենք այսպիսի մեծ, հիասքանչ երկրում, որ մեզ արեւն է առաջնորդում, եւ արեւի շնորհիվ ենք զգում հավերժությունը, զգում, որ աշխարհն անվերջ է: Չնայած մարդուն վիճակված է ապրել որոշակի թվով տարիներ, բայց նա իր կյանքով զգում է հավիտենականությունը՝ ասես թե միշտ ապրել է ու պիտի ապրի: Կյանքի ընթացքն այնքան լավ է, այնքան հրաշալի, որ մենք չենք վախենում մահից: Ի՜նչ լավ է, որ մեր մահից հետո էլ արեւ է լինելու: Մի՞թե հրաշք չէ արեւը՝ մշտապես հուրհրացող, այդ փոքրիկ լուսատու գունդը: Նրա հավիտենությունը ոգեւորում է: Մենք հավատում ենք կյանքի ջերմությանը, հավատում ենք մարդկային տաղանդին: Հիանալի է, որ մեր կյանքը լի է մեզ մեծ մարդասիրության կոչող կոմունիստական լուսավոր գաղափարներով:

- Ինչպե՞ս եք վերաբերվում դասական ու ժամանակակից արվեստներին:

- Ես արվեստը չեմ բաժանում ժամանակակցի եւ ոչ ժամանակակցի: Տաղանդավոր ստեղծագործությունները դուրս են գալիս ժամանակի սահմաններից, վատն արագ մեռնում է: Ամեն ինչի լավն իմ ճաշակով է:

- Գոյություն ունի կարծիք, ըստ որի ինչպես գիտական, այնպես էլ մշակութային առաջընթացի շարժիչ ուժը համարվում է մարդկային ինքնասիրությունը: Դուք կիսո՞ւմ եք նման կարծիքը:

- Դժվար հարց եք տալիս: Այդ մասին պետք է հարցնել փիլիսոփաներին, իսկ ես նկարիչ եմ:

- Բայց մի՞թե Ձեր կտավները հագեցած չեն փիլիսոփայական մտորումներով:

Սարյանը մտախոհ է դառնում, «ընկղմվում» բազկաթոռի մեջ, գլուխը հակում... Ի վերջո խոսում է.

- Դուք, թերեւս, իրավացի եք: Ես իսկապես աշխատում եմ խորհել... Բայց մարդն այնքա՜ն վատ է ճանաչում ինքն իրեն, իր հնարավորությունները (նույնիսկ այն մարդը, ով մտորելու փորձ ունի):

...Հիշում եմ, նկարել եմ բանաստեղծ Եղիշե Չարենցի դիմանկարը: Ինձ թվում էր, թե հենց այնպես, առանց որեւէ նպատակի եմ պոեզիայի դեմքի հարեւանությամբ կտավին «տեղադրել» ինձ համար սիրելի եգիպտական դիմակը: Տարիներ անց միայն հասկացա, թե ինչու եմ այդպես վարվել. հավերժություն մարմնավորող դիմակի դատարկ ու անտարբեր (սառը) աչքերը ստվերակում են բանաստեղծի աչքերի ոգեշունչ փայլը: Հասկանո՞ւմ եք՝ նկարիչն ինքը, ենթարկվելով ներքին պոռթկմանը, երբեմն չի կարողանում մինչեւ վերջ ըմբռնել իր իսկ ներքին մղումները... Դուք կարծես խոսում էիք ինքնասիրությա՞ն մասին. ինքնասիրություն կարող է ունենալ նաեւ ոչ խելացի մարդը, նաեւ՝ ապուշը:

- Հանձն կառնե՞ք ապացուցելու, թե ինքնասիրությամբ հանճար չեն դառնա:

Սարյանը ծիծաղում է.

- Իրոք, այդպես է: Ստեղծագործելուն ավելի շատ մղում է մարդկային պարտության ներքին զգացումը: Մարդը բանական, պարտ արարած է... Նա կյանքի շունչն ու հոգին է, կյանքի իմաստը: Ցավալի է, որ մարդ ինքն իրեն վատ է ճանաչում: Ով հետաքրքրվում է իրենով, նա էլ արարում է:

- Տարիների ընթացքում ամեն մարդ (ստեղծագործողը եւս) ձեռք է բերում բազմաթիվ սովորույթներ. դրանցից մի քանիսն օգնում են նրան, մի քանիսը՝ խանգարում: Ունե՞ք արդյոք որեւէ սովորույթ, որի համար զղջում եք: Եվ հակառակը՝ ո՞ր սովորույթներն եք համարում օգտակար (արժեքավոր):

- Հարգում եմ այն սովորույթները, որոնք մարդուն կամքի ուժ են տալիս: Օրինակ՝ ֆիզկուլտուրայով, սպորտով զբաղվելը: Սպորտը երիտասարդների համար լուրջ գործ է: Այն օգտակար է եւ մարդու մեջ չի մեռցնում ստեղծագործական ուժերը, չի կողոպտում նրան: Գիտեք, չէ՞, որ հին Հունաստանում սպորտը դիտվել է որպես բնական գեղեցկություն ստեղծելու մի միջոց: Բայց շատ սովորույթներ... կամքի թուլությունից են. ասենք՝ ծխելը: Առաջ ես էլ էի ծխում (կյանքում ո՞վ չի արել նման հիմարություն), բայց թողեցի: Ահա՝ ոչ թե կամքիս, այլ հիշողությունիցս եմ ուզում գանգատվել: Թուլացել է հիշողությունս. մոռանում եմ անգամ, որ նկարիչ եմ: Քիչ եմ աշխատում, իսկ աշխատել ուզում եմ անընդհատ, առանց շունչ քաշելու: Ուզում եմ ապրել, դիտել, ուրախանալ, ճանաչել եւ կյանքը վերարտադրել կտավի վրա: Պաշտում եմ Երկիր մոլորակը եւ շարունակ մտածում եմ, թե մարդկությունն ինչպես է վարվելու նրա հետ... Բնությունն արարել է մարդուն, որպեսզի նա քայլի տարածության ու հավերժության մեջ, որպեսզի նրա միջոցով հարատեւի:

Թարգմանեց
ՆԻԿՈԼԱՅ ՍԱՂԱԶԱՐՅԱՆԸ

ՌՈԲԵՐՏ ԴԱՍՏՈՅԱՆ

Երեւանը կորցնում է իր արժանապատիվ պատմաճարտարապետական դեմքը

Պատմական Երեւանի հոգսերը

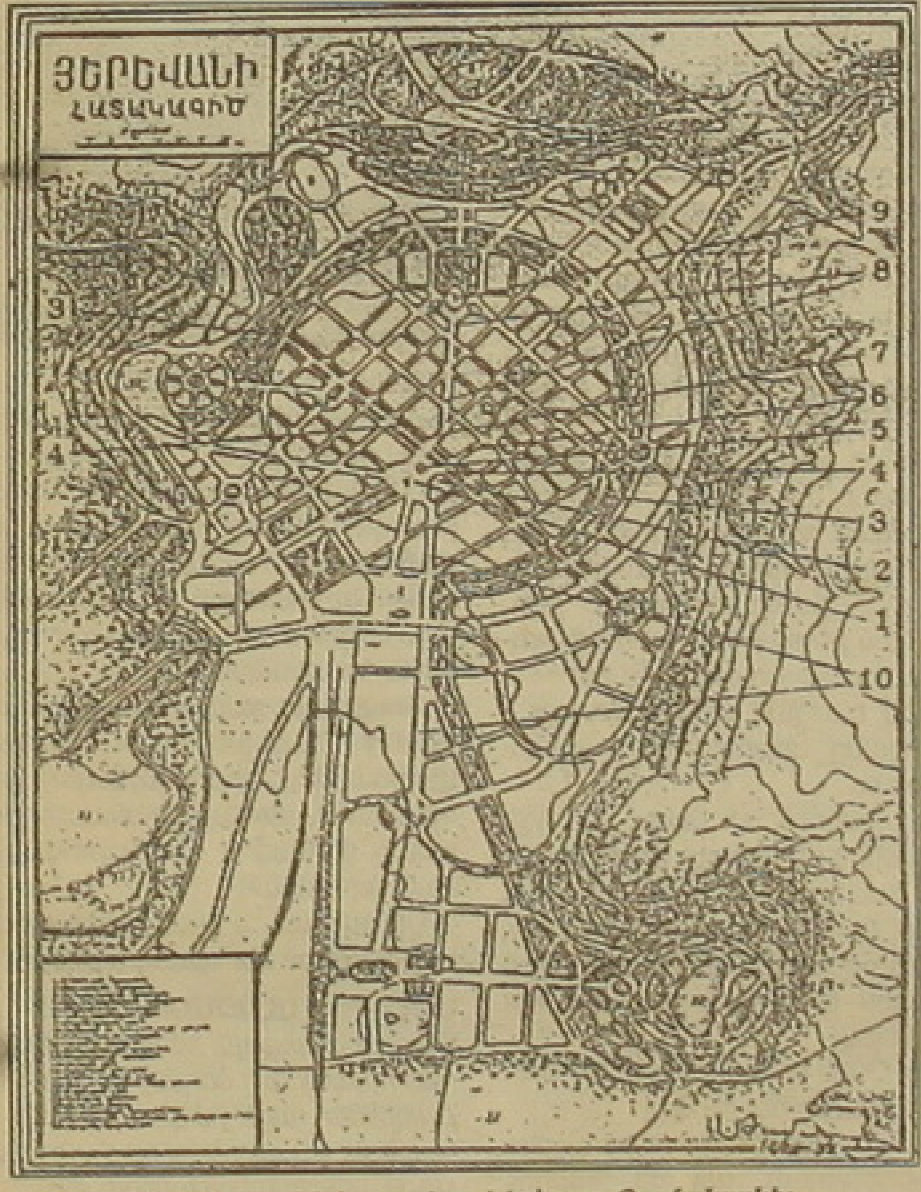

Նկ.1. Երեւանի հատակագիծը՝ ըստ Թամանյանի:

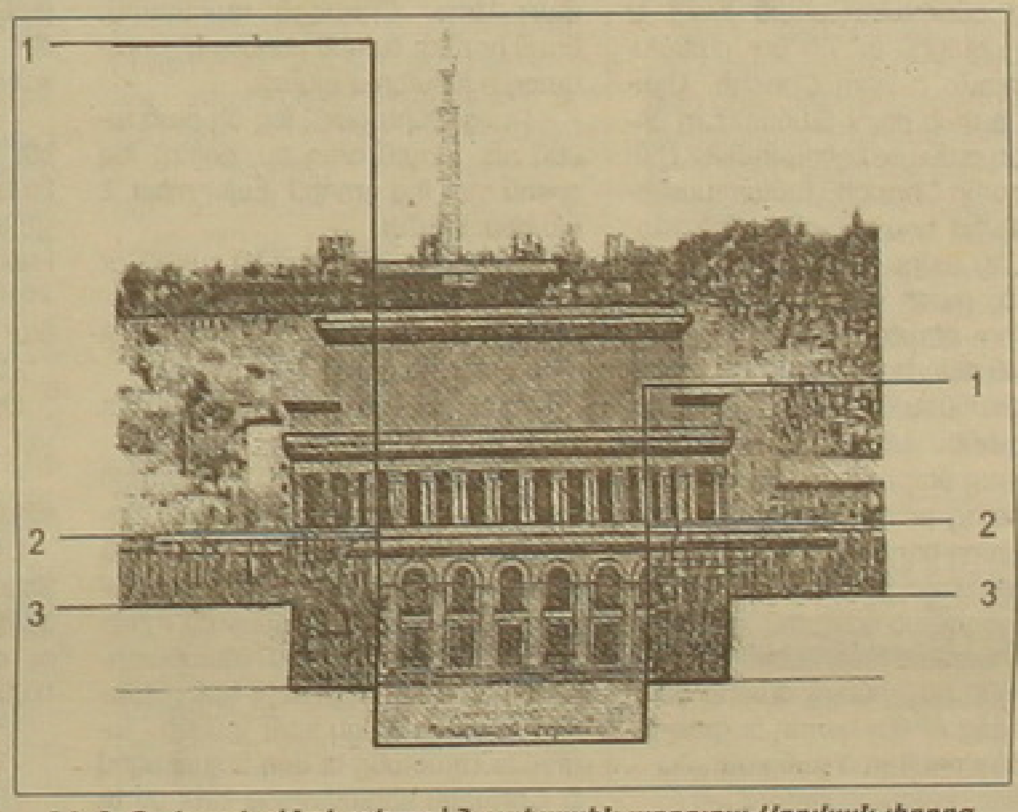

Նկ.2. Օպերայի շենքի տեսքը՝ Հյուսիսային պողոտա-Աբովյան փողոց խաչմերուկից (Կարաբալայի արձանի մոտից):

Ակադեմիկոս Ալեքսանդր Թամանյանի կողմից 1924-1932 թ.թ. կազմված եւ հաստատված հատակագծերից, ինչպես նաեւ 450 հազար բնակչի համար 1935 թ. նախագծված «Մեծ Երեւան»-ի սխեմայից Երեւանի հետագա հատակագծեր կազմողները, ցավոք, աստիճանաբար հեռացան... Արդյունքում, Երեւանը սկսեց կորցնել իր պատմական զարգացման օրինաչափությունները հաստատող նաեւ 19-րդ դարի երկրորդ կեսից մինչեւ 20-րդ դարի առաջին քառորդում կազմավորված պատմական միջավայրն ու այնտեղ կառուցված պատմաճարտարապետական հուշարձանները ու վերածվեց չափից դուրս «վարդագույն» քաղաքի:

Այդ առումով Երեւանի իշխանավորներին ու մասնագիտական բարոյական նորմերը «կորցրած» քաղաքաշինարար-ճարտարապետներին ժամանակին խորհուրդ էր տալիս ճարտարապետության դոկտոր, պրոֆեսոր Էդ. Տիգրանյանը. «Վերջապես, նույնիսկ անկախ այդ շրջանի շենքերի գեղարվեստական որակից, չէ՞ որ դա մեր քաղաքի (քաղաքների) պատմությունն է եւ իր մեջ կրում է պատմական օրինաչափություններ, որոնց ժխտումը հաղորդ տարվա դատարկություն է ստեղծում ժողովրդի շինարարական եւ մշակութային գործունեության մեջ, կամ, մեղմ ասած, պատմական կեղծիքն օրինականացնելու վտանգ է առաջացնում: Հայ ճարտարապետությունը միայն միջնադարով չէ, որ պետք է հռչակել...»:

Ակադեմիկոս Ա. Թամանյանի կողմից կազմված եւ հաստատված Երեւանի գլխավոր հատակագծերի հիման վրա, Երեւանի պատմական կենտրոնում, հատկապես լայնահուն Գլխավոր պողոտայի տարածքում, պետք է քանդման ենթարկվեին Երեւանի պատմական կենտրոնի շատ տներ, երեւանյան բակ-տներ, որը եւ իրականացվեց հետագայում: Մեծն Թամանյանը կարող էր իրեն թույլ տալ նման մոտեցում սոցիալիստական Երեւանի՝ «այգի քաղաքի» կազմավորման համար: Նա շնորհիվ իր հանճարի, կարողացավ ընդամենը 15-35 տարվա պատմություն ունեցող այդ տների փոխարեն նախագծել ու կառուցել Կառավարական տունը (որի ճարտարապետության օրինակով ձեւավորվեց եւ շունչ առավ Հրապարակը), ժողտունը՝ այսօրվա օպերայի շենքը եւ շատ այլ շենքեր՝ պարգեւելով հայ դասական ճարտարապետությանը...

Իրերի բերմամբ այդ տարածքում պահպանվել է այսօրվա Բուզանդի, Կողբացու, Արամի եւ Աբովյանի փողոցների միջեւ ընկած ու յուրովի վերակառուցման արժանի պատմական մի միջավայր: Այնտեղ մինչեւ օրս գոյատեւում են տունջակերտ շատ տներ, որոնք արժանի են պահպանման, նորոգման, վերակառուցման ու նորովի օգտագործման: Դրանցից առանձնացնենք Աբովյան փողոցի վրա պահպանված այսօրվա երկհարկ Սիլ պլազայի ու հարեւանությամբ գտնվող բնակելի եւ Բուզանդի փողոցի վրա գտնվող տները: Պատմական այդ միջավայրն ու այնտեղ պահպանված եւ այսօր արդեն 95-120 տարվա պատմություն ունեցող տներն ունեն պատմաճարտարապետական եւ շինարարական արվեստի մեծ արժեք եւ արժանի են պետական հովանավորության: Դրանք խիստ հետաքրքրական են նաեւ զբոսաշրջիկների համար:

Ալեքսանդր Թամանյանի քաղաքաշինական հավատամքը

Մեծն Թամանյանի քաղաքաշինական հավատամքը շատ հստակ ընդգծվում է Երեւանի գլխավոր հատակագծերում (նկ.1), որտեղ նախատեսված էր նաեւ, որ այսօրվա Հանրապետության հրապարակից սկիզբ առնող նորաբաց մայրուղիներով այդ Հրապարակը եւ այսօրվա Մյասնիկյանի անվան հրապարակն առավելագույնս պետք է կապվեին բնության պարգեւ հանդիսացող ձյունածածկ լեռներին, լեռնաշղթաներին ու սարալանջերին, Հրազդանի կիրճին...

Երեւանի հետագա հատակագծերը, ցավոք, իրականացրեցին մայրաքաղաքի առավելագույնս մեկուսացումը շրջակա բնությունից, համահունչ՝ «ձեւով ազգային, բովանդակությամբ՝ սոցիալիստական» գաղափարախոսությանը: Իսկ մեր օրերում արմատավորվող վայրի շուկայական հարաբերությունները նպաստակաուղղեցին անսանձ «ուժեղներին» դեպի Երեւանի պատմական կենտրոն: Նրանք սկսել են այն վերածել ըստ իրենց ճաշակի ու շահի՝ այդ նպատակին ծառայեցնելով վարձու ճարտարապետներին... Նման անհանդուրժելի իրավիճակը հղի է ոչ միայն կանաչ տարածքների մեծ մասի կառուցապատման վտանգով, այլեւ Երեւանի շատ փողոցներ վերածվելու են յուրօրինակ թունելնե րի, բնությունը վարագույրող փողոցների եւ փակուղիների:

Այդ չարաբաստիկ բախտին են արժանացել Երեւանի կենտրոնում գտնվող, օրինակ, Ագաթանգեղոսի փողոցը: Համաձայն Ա. Թամանյանի կողմից 1932 թ. կազմված հատակագծի, այն պետք է ազատորեն դուրս գար դեպի Հրազդանի կիրճ ու հեռանկարում գնար ու փարվեր Հայկական Պարին: Սակայն այսօր այն դեմ է առնում Տիգրան Մեծ հրատարակչության եւ կից՝ բազմահարկ մամուլի տան շենքերին: Իսկ Խորենացու փողոցը դեմ է առնում՝ պատմական Կոնդը ավերելու գնով կառուցված «Դվին» հյուրանոցին: Ամիրյան փողոցը Կոնդով անցնելով դեմ է առնում «Հրազդանի» ձորում տարօրինակ դիրք գրաված «Հրազդան» հյուրանոցին: Թումանյանի փողոցը՝ դեպի Սարիթաղ, դեմ է առնում վերջին տարիներին կառուցված սրճարանին, որը անհիմն դիրք գրավելով՝ վարագուրում է Օղակաձեւ այգում կառուցված գեղեցիկ շատրվանը: Մինչ այդ ոսնձգությունը, այն իմաստավորում էր փողոցի այդ թեքի շարունակությունը դեպի շատրվաններ-այգի ու հեռուստաաշտարակի թեք լանջը:

Եթե բարձրանանք Բաղրամյան պողոտայով դեպի Արաբկիր, ապա կտեսնենք, թե ինչպես Պռոշյան փողոցը դեմ է առնում «Դվին» հյուրանոցին, այն դեպքում, երբ այն կարող էր ազատորեն դուրս գալ դեպի Փոքր Արարատ: Կիեւյան փողոց, փառք Աստծո, ազատորեն անցնում է կամուրջը եւ շարունակվելով արդեն որպես Լենինգրադյան փողոց, գնում է դեպի բնություն, դեպի Հայկական Պար: Սակայն Կասյան փողոցը, վերեւից իջնելուց, ցավոք, դեմ է առնում կամարակապ բնակելի շենքին, որը վարագուրում է սիգապանծ Արարատը: Եթե փորձենք Կասյան փողոցի վերջնամասից դիտել այդ վարագուրող շենքը եւ այն էլ՝ «Առավոտ լուսո, արեգակն արդար», ապա կզգանք Արարատի վեհությունը (համոզված ենք, որ եթե Բարեկամության հրապարակի նախագծման ժամանակ կենդանի լիներ Թամանյանը, ապա այդ հրապարակը բերեա այլ լուծում ստանար): Կոմիտասի պողոտան ներքեւում, արի ու տես, դեմ է առնում երբեմնի «Հաշվիչ մեքենաների» ինստիտուտի անդեմ բազմահարկ շենքին, ու կտրվում ազատ ելքից դեպի բնություն, իսկ վերեւից իջնելուց՝ Րաֆֆու փողոցի մոտ, դեմ է առնում «Գեոդեզիայի ու քարտեզագրության կենտրոն» ինստիտուտի ժամանակակից բազմահարկ շենքին, որը շատ «հոաալի» կերպով վարագուրում է պողոտայի ազատ ելքը դեպի արեւմուտք, դեպի հեքիաթային գույներով շնչող երեւանյան արեւամուտը ...

Կոմիտասի պողոտայի հետ խաչվող Վրացական փողոցը՝ դեպի ներքեւ դեմ է առնում Հ.Քոչարի փողոցի վերջում կառուցված Երքաղնորոգնախագիծ ինստիտուտի (այսօրվա, նաեւ՝ Անշարժ գույքի բորսայի) բազմահարկ շենքին: Այն դեպքում, երբ կարելի էր այդ փողոցով քայլելով դեպի ներքեւ՝ մտովի խորհրդի նստել դիմացը վեր հառնող Փոքր ու Մեծ Արարատների հետ (սովետական գաղափարախոսության պայմաններում դասիարակություն ստացածներիս համար թերեւս կգտնվեր բացատրություններ, բայց ոչ արդարացում, թե ինչու սովետահայ ճարտարապետները շատ խնամքով վարագուրում էին Արարատը մեր ամենօրյա հայացքից):

Իսկ ինչո՞ւ է նույն սխալը կատարվում մեր օրերում: Չէ՞ որ քաղաքաշինության մեջ թույլ տրված սխալը՝ հանցագործություն է: Չէ՞ որ նոր սերնդի արժանապատվությունը եւ երախտապարտությունը պետք է դաստիարակվեն նաեւ ազգային քաղաքաշինության եւ ճարտարապետության ոգով, պատմաճարտարական հուշարձանների ու շրջակա միջավայրի պահպանության համար տարվող պետական հոգատարության օրինակներով:

Սիա, թե ինչի է բերում, երբ տասնամյակներ շարունակ պատմական Երեւանին հիմնականում զրկել են գլխավոր ճարտարապետի կոչմանն արժանի՝ նվիրվածությամբ ու ոգով լի քաղաքաշինարարից: Իսկ կասարողներ միշտ էլ կգտնվեն, որոնք, օրինակ, կավերեն պատմական Կոնդի միջավայրը եւ այնտեղ կկառուցեն այդ միջավայրին խորթ Փուստասան ալյումինեապակյա բազմահարկ անիմաստ շենքը, «Դվին» հյուրանոցը (որը արժանի էր կառուցելու ոչ պատմական միջավայրում), ինչպես նաեւ մրցակցության մեջ մտած մենատներ:

Այս օրերին, օրինակ, Լենինգրադյան փողոցը եա վարագուրում են Արարատից ու Հայկական Պարից՝ կառուցապատելով ռեստորաններով, սաունաներով, բենզալցակայաններով, խանութներով, որի համար ջանք ու եռանդ չի խնայում, հավանաբար, նաեւ քաղաքապետարանը... Հերթի է դրվել Բաղրամյան փողոցի՝ Պռոշյան եւ Օրբելի փողոցների միջեւ ընկած հատվածը: Այդտեղ պետք է արգելվի շենքերի միջեւ նոր տների կառուցումը, իսկ թեք լանջի վրա գտնվող եւ տեղում կառուցվող տները պետք է լինեն մեկ-երկու հարկից ոչ ավելի, որը, հասկանալի է, կառուցող մեծահարուստներին ձեռնտու չէ:

Հյուսիսային պողոտան

Վերջին տարիներին Երեւանի քաղաքաշինության եւ ճարտարապետության բնագավառում խորացող՝ այսպես կոչված շուկայական հարաբերությունների պայմաններում, բացվել եւ կառուցապատվում է Հյուսիսային պողոտան: Այս պողոտայի բացման հիմնավորումը նրա նախաձեռնողները կապում են միայն Թամանյանի կազմած Երեւանի հատակագծում առկա այդ պողոտան ներկայացնող «երկու գծի» հետ: Սակայն «միամտորեն» լռում են այն մասին, որ Թամանյանը այդ երկու գիծը նշել է՝ ելնելով իր հատակագծի այդ հատվածում լուծում տրված քաղաքաշին ական կարեւորագույն խնդրին: Նախատեսվել էր, որ մասշտաբային հոյակերտ ժողտնից՝ օպերայի շենքից սկսած Հյուսիսային պողոտան պետք է ազատ ընթացք ունենար դեպի Կառավարական տուն եւ այնտեղից՝ դեպի Արարատ: Երեւանի Հյուսիս-հարավ ձգվող առանցքի այդ հատվածում պետք է տիրապետող դառնային ձեռակերտ ճարտարապետական ոգեղեն փարոսներ՝ օպերայի շենքը հյուսիսում, իսկ հարավում՝ Կառավարական տան նիստերի դահլիճը (որը չկառուցվեց), իսկ հեռանկարում՝ Արարատը: Քաղաքաշինական այդ գեղեցիկ գաղափարն իրականացնելու համար, Թամանյանը ստիպված է եղել (...տրտի կսկիծով) քանդել-հեռացնել այն ժամանակվա Կույսուրայի տան ողջ համալիրը: Այն կառուցվել էր 1910 թ. որպես գիմնազիա՝ երկհարկ, սեւ տուֆով, որի նախնական տեսքից պահպանվել է միայն Աբովյանի փողոցի վրա գտնվող դահլիճի շենքը՝ այսօրվա «Առնո Բաբաջանյան սրահը»: Սակայն այդ համալիրն այսօր ոչ միայն կանգուն է, այլեւ 1950-60-ականներին կամարակապվեց (ցավոք) ս պ ի տ ա կ ֆելզիտով: Իսկ 70-ականներին՝ այդ գեղեցիկ կամարաշարի վրա կցակառուցվեց մասշտաբային-անհոգի Հեղափոխության թանգարանի՝ այսօրվա Պատկերասրահի շենքը: Հեղափոխության-Պատկերասրահի մասշտաբային տձեւ շենքը աններելի հարված է հասցրել Թամանյանի նախագծած Հրապարակի ոգեղեն անսամբլին ու նրա մասշտաբայնությանը (որի միակ լուծումը՝ այդ անճաշակ մասշտաբի վերացումն է...):

Այսօր բացվող Հյուսիսային պողոտան օպերայի մոտից ոչ թե ազատորեն անցնելու է դեպի Կառավարական տուն ու Արարատ, այլ դեմ է առնելու պատկերասրահի՝ առանցքից խիստ շեղված ու թեք կանգնած կցակառույց շենքին... Այդ պողոտայում կառուցվող մասշտաբային անդեմ, սոսկ անկյուններով ՊԱԿ-ի շենքը հիշեցնող՝ 21-րդ դարի շենքերն արդեն ճնշում ու մասամբ վարագուրու մ են Թամանյանի վեհաշուք օպերայի շենքը (նկ.2):

Այստեղ տեղին է հիշել հեռեւյալ հայտնի խորհին խորհուրդը.

- Ո՞ւմ է պետք այն ճանապարհը, որը չի տանում դեպի Տաճար:

Տաճարներից մեկը՝ օպերայի շենքն է, իսկ մյուսը՝ պետք է դառնար Կառավարական տան չկառուցված նիստերի դահլիճի մասշտաբային շենքը ու հեռանկարում՝ բնական տաճարը, Արարատը: Սակայն այսօր Հյուսիսային պողոտան՝ այն կառուցապատող օպերայի շենքի վեհությունը նսեմացնող շենքերի մասշտաբով եւ Պատկերասրահի կցակառույցով ու Արամի փողոցով ձգվող Չարենցի անվան Գրականության եւ արվեստի ինստիտուտի շենքով, զրկվելու է այդ ձեռակերտ ու անձեռակերտ ոգեղեն փարոսներից:

Այդ մտահոգության թելադրանքով, նախկին քաղաքապետին եւ գլխավոր ճարտարապետին 2002 թ. մարտ ամսին փոխանցվել էր վերլուծական նամակ՝ «Հյուսիսային պողոտա. քաղաքաշինության նոր հոգսեր» վերտառությամբ: Նամակում մտահոգություն էինք հայտնել նաեւ կառուցվելիք բազմահարկ շենքերի բարձրության վերաբերյալ: Բարձրությունը, ըստ գլխավոր ճարտարապետի «...արդեն գիտեն. առավելագույնը օպերայի շենքի 2-րդ հարկի վերին նիշն է»: Սակայն համոզված էինք, որ կառուցվելիք շենքերի բարձրությունը շատ ավելին է լինելու, քան խոստանում էր գլխավոր ճարտարապետը, որը ցավալիորեն հաստատվում է այսօր (նկ.2)... Առաջարկում էինք ի պատշաճություն օպերայի շենքի վեհության, Հյուսիսային պողոտայում համադրել արժեքավոր 1-3 հարկանի հինը, որոնց գծագրերն են հիմնականում պահպանված, ժամանակակից տեխնոլոգիաներով հարուստ 5-6 հարկանի նոր շենքերով (որը, խոնարհաբար, կդառնար օպերայի դասական վեհ շենքի համար որպես «պատվանդան»): Պատվաբեր լուծում՝ սկզբունքային եւ արժանապատիվ ճարտարապետ-մտավորականի համար, եւ ոչ թե հնաբնակների տեղահանության վրա ձեռքերը տաքացնող գավառական ճարտարապետ ու նրանց իրենց կամքը թելադրող «ուժեղների» համար (նկ. 2):

Քաղաքաշինության բնագավառում կատարված այդ արատավոր ինքնագործունեությունը շարունակում է իր սեւ գործը նաեւ ՀՀ-ի անկախացման տարիներից ի վեր, որովհետեւ պատմական Երեւանի համար այդ կարեւորագույն՝ գլխավոր ճարտարապետի (պետք է լինի՝ քաղաքաշինարար-ճարտարապետ) պոստը գրավելու մեխանիզմը մնացել է նույնը: Ռ ա զ մ ա վ ա ր ա կ ա ն կարեւորության այդ բնագավառը ղեկավարում են նույնպես գավառական մտածելակերպ ունեցող «ուժեղները»: Այդ պոստում նշանակված թ ու յ լ ի կ ճարտարապետներն իրենց լեզվական ընդունակություններն չարաշահելով, երբեմն էլ վկայակոչելով Ա.Թամանյանին, կարողանում են պատմական միջավայրն ավերելու գնով ու տեղում ազգային ճարտարապետության զարգացման համար արժեք չներկայացնող բազմահարկ

Շարունակությունը՝ էջ Ը

Վահրամ Ալազանը հաճախ էր շրջաններ գնում՝ ստուգելու տեղի գրական խմբակների աշխատանքները: Գրական երեկոներ եւ բանավեճեր էր կազմակերպում, ծանոթանում էր նրանց գրական ուժերին եւ ուղղություն էր տալիս աշխատանքներին: Մի անգամ Լենինականից վերադառնալով՝ զարմացած եւ հիացած պատմեց հետեւյալը.

- Առավոտյան շատ շուտ, առանց դուռը թակելու, հյուրանոցի իմ համարը մտավ իսկական անապատասան մի տղա. մազախռիվ, կեղտոտ ու մաշված հագուստով, քաղաքավարական տարրական կանոններից զուրկ:

ՄԱՐՈ ԱԼԱԶԱՆ

Հատված «Իմ կյանքի ողբերգությունը» հուշագրությունից

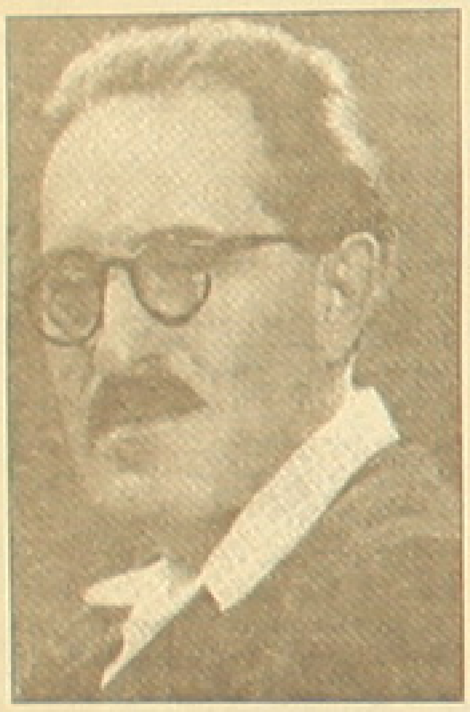

- Ալազանը դուն ես:
- Այո, ես եմ:
- Վերցրու այս բանաստեղծությունը կարդա: Տպելու է՝ տպիր, տպելու չէ՝ ճղիր, դեն գցիր:

Ալազանը պայուսակից հանեց եւ ինձ համար կարդաց այդ բանաստեղծությունը:

Հին աշխարհը չեմ տեսել

Հին աշխարհը չեմ տեսել
Ու ոչ մի բան չեմ հիշում,
Ու չեմ նրան երազել
Իմ հուշերի մշուշում:
Բայց երբ նայում եմ խաղաղ,
Մորս դեմքի դալուկին,
Ինձ թվում է, թե մի պարզ
Վիշտ է եղել կյանքը հին:
Հին աշխարհը չեմ տեսել
Ու ոչ մի բան չեմ հիշում,
Բայց թողել է նա մի թել
Մորս աչքի մշուշում:

- Բանաստեղծությունը կարդալուց հետո,- շարունակեց Ալազանը,- ավելի հանգամանորեն եւ զարմացած նայեցի այդ տղային եւ վերջնականապես համոզվեցի, որ այդ բանաստեղծության հեղինակն ինքը չէ, բայց եւ այնպես վերցրի տպագրության: Կասկածս փարատելու համար խոսեցի լենինականցի մի քանի գրողների հետ: Նրանք ասեցին, որ կա այդպիսի մեկը, որ իր բանաստեղծություններ է գրում Հովհաննես Շիրազ ստորագրությամբ:

- Իսկ ինչո՞ւ նրան ձեր գրական խմբակներում չեք ընդունում:

- Նրա համար ինչ գրական խմբակ, ինչ գրականություն. ամբողջ օրը շուկայում եզդիներից յուղ ու մածուն է բերում,- պատասխանեց գրողներից մեկը:

- Բայց եւ այնպես դուք նրան ընդունեք ձեր գրական խմբակում. գուցե նա փոխի իր «մասնագիտությունը» եւ իսկական գրող դառնա:

Ապա Ալազանը բանաստեղծությունը ինձ մեկնելով՝ ասաց.

- Մեքենագրիր երկու օրինակից, տանենք «Գրական թերթ»-ում տպենք, եթե այս բանաստեղծությունն իսկապես այդ անապատասան տղան է գրել, ապա նրանից մեծ բանաստեղծ դուրս կգա. ես պետք է ձեռքս վրան պահեմ, տեսնեմ ինչ կստացվի:

Շիրազի անդրանիկ բանաստեղծությունը տպվեց «Գրական թերթ»-ում:

Որոշ ժամանակ անց Շիրազից ստացանք մի նամակ, որտեղ չափածո խոսքով շնորհակալական խոսք էր գրել Ալազանին եւ՝ մի նոր բանաստեղծություն: Ի դեպ Շիրազի՝ Ալազանին գրված բոլոր նամակները մի-մի չքնաղ բանաստեղծություններ էին:

Ալազանը Շիրազին անապատասանների շարքից դուրս քաշելու նպատակով ամեն ամիս որոշ գումար էր ուղարկում, բացի այդ, Լենինականի «Բանվոր» թերթի խմբագիր Հմայակ Սիրասին խնդրեց, որ իր հոնորարները տա Հովհաննես Շիրազին:

Ալազանի՝ Լենինականից վերադառնալուց մեկ ամիս անց, մեր տան դուռը ուժեղ բախեցին: «Երեւի մածուն ծախող եզդին կլինի» մտածեցի եւ դուռը բացեցի: Դիմացս կանգնած էր գզգզված մազերով, թափթփված ու հնամաշ հագուստով մի տղա: Նրա ամեն ինչ լինելու մասին մտածեցի, բայց որ նա կարող էր գրող լինել... մտքովս անգամ չանցավ:

- Ընկեր Ալազանը տունն է՞:

- Այո, խնդրեմ ներս մտեք,- ասացի ես խղճահար տոնով:

Նա առանց ինձ բարեւելու, առանց ոտքերը մաքրելու, ցեխաթաթախ, հնամաշ կոշիկներով իմ մլլյան հատակը դաջելով՝ Ալազանի առանձնասենյակը մտավ:

- Օ՜, Շիրազ ջան, արի, մոտ արի, աթոռը վերցրու ու նստիր:

Շիրազ անունը լսելով՝ ես զարմանքից ու հետաքրքրությունից դրդված անմիջապես մտա Ալազանի առանձնասենյակը եւ սկսեցի ուշադիր դիտել նրան:

Ալազանը, ձեռքը Շիրազի ուսին դնելով, ժպտալով ասաց.

- Շիրազ ջան, բանաստեղծություններիդ հոնորարները ստացա՞ր:

- Ինչ:

- Տպվածդ բանաստեղծություններիդ փողը ստացա՞ր:

- Էդ ինչքի՞ս կեղնի, համ բանաստեղծություններս ես տպում, համ էլ փող ես տալիս:

- Այո, տպված բանաստեղծությունների համար փող են տալիս,- պատասխանեց Ալազանը:

- Էս լավ էղավ, սրանից հետո շատ կգրեմ, որ շատ հոնորար ստանամ՝ բարձր տրամադրությամբ ու ծիծաղելով ասաց Շիրազը: Հետո ծոցագրպանից հանեց երկու նոր բանաստեղծություն եւ դրեց Ալազանի գրասեղանին: Ալազանը մեր ներկայությամբ բարձրաձայն կարդաց այդ բանաստեղծությունները, մի որոշ շտկումներ անելուց հետո, ինձ տալով՝ ասաց.

- Մարո ջան, այս բանաստեղծությունները հենց հիմա մեքենագրիր «Գրական թերթ»-ի այս համարի համար: Ապա Շիրազին դառնալով, նրան իր թեւի տակին սեղմելով՝ գորովագութ խոսքերով ասաց.

- Բայց Օնիկ ջան, քեզ մի բան ասեմ, դու արդեն գրող ես, բոլորը քեզ գիտեն, դու քեզ գրողին վայել պետք է պահես, եղա՞վ:

- Եղավ, ազնիվ խոսք եմ տալիս, որ քո բոլոր ասածները սրբությամբ կկատարեմ,- ասաց Շիրազը՝ աշակերտի պես ուսուցչի առջեւ կանգնելով:

Նրանք միասին դուրս եկան եւ գնացին Գրողների տուն:

Եվ այսպես Ալազանի եւ Շիրազի միջեւ սկսվեց ջերմ ու հարազատ, եղբայրական մտերմություն եւ նույնքան անկեղծ նամակագրություն: Ես Շիրազին միշտ իմ տեսադաշտում պիտի պահեմ, որ նա իր հին «մասնագիտությամբ» չզբաղվի եւ իր հին ընկերների ազդեցության տակ չընկնի,- ասում էր Ալազանը եւ այդ նպատակով էլ Շիրազին տեղափոխեց Երեւան եւ տեղավորեց մի գյուղացու տանը:

Մի անգամ Ալազանը, Շիրազն ու ես Աբովյան փողոցում զբոսնում էինք: Մեզ մոտեցավ Չարենցը: Շիրազն իսկույն հեռացավ:

- Այ տղա Ալազան, էդ տղային շատ չե՞ս երես տալիս: Չլինի կարծում ես՝ նոր Տերյան ես հայտնաբերել,- ասաց Չարենցը բարձրաձայն ծիծաղելով:

- Տերյան չէ, բայց որ շնորհալի ու տաղանդավոր տղա է, դրանում ես համոզված եմ,- պատասխանեց Ալազանը:

Չարենցը Շիրազին, որպես գրողի չէր հավանում, սկսնակներից նրան շատ դուր էր գալիս Սուրեն Թաղանը:

Չնայած այդ ամենին՝ Ալազանը հավաքեց Շիրազի հին ու նոր բանաստեղծությունները, կազմեց «Գարնանամուտ» խորագրով մի ժողովածու եւ հենց Չարենցի մոտ էլ, որն այդ ժամանակ Պետհրատի գեղարվեստական բաժնի վարիչն էր, հանձնեց տպագրության: Այսպիսով լույս տեսավ Շիրազի անդրանիկ «Գարնանամուտ» ժողովածուն՝ Ալազանի առաջաբանով:

***

1935 թիվն էր: Ալազանն ու ես Ծաղկաձորի գրողների հանգստյան տանն էինք: Ալազանը մի քանի օրով Շիրազին էլ հրավիրեց հանգստանալու: Մի օր Ալազանը շատ լուրջ ու մտախոհ ասաց.

- Այ Մարո, դու չե՞ս զարմանում, թե այս աղքատիկ գավառաբարբառով խոսող տղան, ո՞նց կարող է այդպիսի չքնաղ բանաստեղծությունների ու նամակների հեղինակ լինել: Ճիշտն ասած, ես կասկածում եմ եւ այսօր մի բան եմ որոշել: Նա Շիրազին կանչեց մեր սենյակ, նրան թուղթ ու մատիտ տալով՝ ասաց.

- Շիրազ ջան, ես ու Մարոն գնում ենք անտառ զբոսնելու, դու լրիվ մենակ կմնաս. դուռն էլ կփակեմ, որ քեզ չխանգարեն: Մինչեւ մեր գալը դու մի քառատուն բանաստեղծություն գրիր: «Գրական թերթ»-ի այս համարի համար բանաստեղծություն չունեմ:

- Լավ, շատ լավ, ասաց Շիրազը:

Ալազանը, սենյակի դուռը փակելով, ասաց.

- Վախենում եմ այսօր Շիրազի տպագրվելու վերջին օրը լինի:

Մի քանի ժամից տուն դարձանք: Տեսանք Շիրազը հուզված, կարմրած, մազերը գզգզված, սենյակում գնում ու գալիս էր՝ թղթին ինչ-որ տողեր հանձնելով:

- Հը, Օնիկ ջան, մի բան գրե՞լ ես:

- Առ տես, թե ինչ եմ գրել:

Մեկ քեզ զարմանք, նա ոչ թե մի բանաստեղծություն, այլ մի ամբողջ պոեմ էր գրել «Արեւի երկիր» խորագրով: Այն ընթերցելուց հետո, Ալազանը կարծես կորած եղբորը գտավ, ուրախությամբ ու ցնծությամբ Շիրազի հետ գրկախառնվեց ու ասաց.

- Հիմա Օնիկ ջան, լրիվ համոզվեցի, որ այդ բոլոր բանաստեղծությունների ու նամակների հեղինակը դու ես:

- Հա, որ ես չեմ բա վո՞վ է,- զարմացած ասաց Շիրազը:

Նրանք նորից գրկախառնվեցին: «Շիրազ ջան, իմ գրկում էլ դու առաջ կգնաս, բոլորովին չմտածես»:

Այո, իմ աչքի առաջ Ալազանը հայրական հոգատարությամբ ու գուրգուրանքով Շիրազին դուրս հանեց անապատասանների շարքից եւ տեղավորեց հայ գրողների առաջավոր շարքերում, նրան հասցրեց հայ գրականության պատվավոր պատվանդանին:

Խոսքս ավարտեմ Շիրազի խոսքերով, որ մակագրել էր իր գրքի վրա եւ նվիրել Ալազանին: «Ալազանին՝ ինձ մկրտող ավազանին»:

Հավելում
Համլիկ Ալազանից

Ամիսներ առաջ մեր ընտանիքի վաղեմի բարեկամ, ծնունդով վանեցի Պասրիկ Սարոյանը ինձ նվիրեց Հովհաննես Շիրազի՝ հայրիկիս՝ Վահրամ Ալազանին նվիրված մի անտիպ բանաստեղծություն՝ գրված 1945-46 թթ., երբ հայրս գտնվում էր Կոլիմա (մահվան հովիտ) կոչվող ցուրտ ու դաժան պատժավայրում, որտեղ սառնամանիքները հասնում էին 70-72 աստիճանի եւ ցրտահարությունից մահացությունը սովորական բան էր:

Գուցե այդ տարիներին Շիրազն էլ շատերի նման լսել էր, որ Ալազանը վախճանվել է Սիբիրում, եւ դա է եղել պատճառը, որ այդ բանաստեղծությունը վերնագրել է «Անշիրիմ Ալազանի շիրիմին»:

Սիրով այս բանաստեղծությունը հանձնում եմ ձեր ուշադրությանը:

ԱՆՇԻՐԻՄ ԱԼԱԶԱՆԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Ծաղիկներ, բացվեք իմ գերեզմանին,
Դեռ իմ արցունքը ձեր մեջ կցոլա,
Ծաղիկներ, լացեք իմ գերեզմանին,-
Կյանքում անծաղիկ ես շատ լաց եղա...
Վրաս՝ սպիտակ շուշանների տեղ՝
Ձյունն է սպիտակ պատանք գործում,
Մինչ ես անպատանք թաղվեցի այստեղ,
Միակ լացողս ձյունն է այս կողմում:
Ծաղիկներ, երգեք իմ գերեզմանին
Մենակությունից սիրտս կդողա,-
Լուր տարեք հեռու իմ Հայաստանին,
Դեռ մորս արցունքն այնտեղ կցոլա...
Որտեղի՞ց որտեղ ընկանք, ո՛վ աստված,
Եվ ո՞վ էր տեսել ճերմակ անապատ,
Ախ, այս ճերմակը սեւ է, անաստված,
Այս ինչ ճերմակ է մեր գլխին բերում,
Այս սեւո՞վ է մեզ հյուսիսն համբուրում:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՇԻՐԱԶ
1945-46 թթ.

Սկիզբը՝ էջ 1

շենքեր կառուցելով՝ իրենց պատառը փախցնել... Այսինքն՝ փողի վրա նստած, այլեւս վերեւներից փող չպահանջել...

Երեւանի քաղաքաշինությունը «ուժեղների» ձեռքում է

Ակադեմիկոս Թամանյանին փոխարինելու եկած քաղաքաշինարարները եւ ճարտարապետները, ինչպես պարզ դարձավ, քայլել են ու շարունակում են քայլել բոլորովին այլ ճանապարհով ու Երեւանը շարունակում է կորցնել շրջապատող հրաշք բնապատկերի հետ առավելագույնս հաղորդակցվելու նախաստեղծ հնարավորությունից ու պատմաճարտարապետական հուշարձաններից: Այդ արատավոր մտածելակերպը հանցագործ իներցիայով շարունակվում է խորանալ հատկապես ՀՀ-ում արմատավորվող, այսպես կոչված շուկայական հարաբերությունների պայմաններում:

Նախկին գլխավոր ճարտարապետի եւ քաղաքապետի մասնագիտական ունակությունների հետ է կապվում, օրինակ, նաեւ Շահումյանի հրապարակի նախաստեղծ ճարտարապետական արտահայտչականության արժեզրկման գործընթացը՝ անհոգի ճարտարապետություն ունեցող մասշտաբային «Կոնգրես» հյուրանոցի (մանկական կոնսերվատորիայի մակարդակ ունեցող) շենքի անիմաստ պարտադրանքով: Իսկ վաղը՝ արդեն նոր ղեկավարների պայմաններում ավերված պատմական արժեք ունեցած «Սեւան» հյուրանոցի տեղում վեր կխոյանա մեկ այլ օտարածին ճարտարապետության հյուրանոցի շենք՝ խորթ ու անհաղորդ Շահումյանի հրապարակին:

Այսօր արդեն Երեւանի պատմական կենտրոնի միջավայրի վերացման վրա «ձեռքերը տաքացրած» ղեկավար ճարտարապետներն ու նրանց հովանավորող Երեւանի «ուժեղները» այլեւ՝ «փողի վրա նստած՝ փող չեն պահանջի»... Այստեղ «ուժեղները» չակերտների մեջ են, որովհետեւ նրանք իրենց ուժը կարող են ցուցադրել, երբ իրենց ձեռնտու է արժեք ներկայացնող պատմական միջավայրն ավերելն ու դատարանի ձեռքով կենտրոնի բուն բնակիչներին՝ միայն իրենց հատուկ, «մեծապատիվ» բարոյական նորմերը պարտադրել... եւ արդյունքում՝ դառնալ Կենտրոնի բնակեր, դառնություններ կրած բնակիչների ավերված տների տեղում կառուցած բազմահարկերի տերեր: Այո, «մարդկային լկտիությունը ասվածներից զորավոր է...»:

Եթե Երեւանի քաղաքապետին հաջողվի կասեցնել Երեւանի «ուժեղների» ներխուժումը դեպի պատմական կենտրոն, ապա դեռ հնարավոր կլինի, միջավայրին հարազատ մնալով, վերակառուցել Երեւանի պատմական կենտրոնից պահպանված՝ մազապուրծ Աբովյան-Բուզանդի-Կողբացու-Արամի փողոցների միջեւ ընկած հատվածը, որը կարելի է վերածել, օրինակ, ժողովրդական ստեղծագործության՝ բրուտագործության առարկաների, խաչքարերի, ազգային երաժշտական գործիքների եւ այլնի պատրաստման գործող արվեստանոց-թանգարանի եւ արժանացնել զբոսաշրջիկների ուշադրությանը:

Քաղաքապետարանը պետք է արգելի Հանրապետության հրապարակի հարեւանությամբ մասշտաբային նոր շենքերի կառուցումը, որոնք կարող են տեսանելի դառնալ հրապարակից: Առանց այդ էլ Քաղաքաշինության եւ այլ նախարարությունների համալիրը, ինչպես նաեւ «Արմենիա-Մարիոթ» հյուրանոցը, էլ չենք ասում Պատկերասրահի կցակառույցը, անցանկալի ու աններելի հարված հասցրել են Թամանյանի քաղաքաշինության կենտրոնի՝ Հրապարակի մասշտաբայնության եւ անսամբլի ռիթմի ընկալմանը:

Երեւանը հին է Հռոմից... Այո, շատ եւ շատ հին է. վկան՝ Հրազդանի կիրճում պահպանված մշակույթի հետքերով հարուստ քարայրները: Սակայն, ցավոք, մեր քաղաքաշինարար-ճարտարապետները, հատկապես Երեւանի գլխավոր ճարտարապետները, հավանաբար որոշել են աշխարհ տեսած զբոսաշրջիկներին Երեւանում ցույց տալ (միգուցե՝ զարմացնել) բացվող ժամանակակից նոր փողոցները եւ այնտեղ կառուցվող անդեմ շենքերը: Այն դեպքում, երբ նրանց կհետաքրքրեր պատմական կենտրոնում դեռ պահպանվող 19-րդ դարի 50-ականներից մինչեւ 20-րդ դարի առաջին քառորդում կառուցված եւ Երեւանի պատմական շունչն ու ոգին կրող 1-3 հարկանի դեպի բակ տանող սալահատակված տները՝ փայտյա նախշազարդ շքեղ պատշգամբ եւ գողտրիկ այգի ունեցող տները, եւ երբեմնի՝ երեւանյան առանձնահատուկ բակ-տները:

Այդ առումով հասկանալի է Հյուսիսային պողոտան, որը բացվում եւ կառուցապատվում է պատմական միջավայրում, որի հետ կապված նախկին գլխավոր ճարտարապետը համոզմունք էր հայտնել, որ իրենք, ճարտարապետները, առանց ընդհանուր նախագծի եւ մրցույթի անցկացման՝ Հյուսիսային պողոտայի կառուցապատման օրինակի հիման վրա, պետք է հասկանան, «թե որն է հայ ճարտարապետության՝ 21-րդ դար մտնող փողոցի նոր խոսքը»: Կարաբալան եթե հայտնվեր իր արձանի տեղը, թերեւս կասեր իր երախտիքի խոսքը:

Եզրակացություն

Երեւանի պատմական դեմքը աղավաղելու եւ մեզ բնության պարգեւ տրված գեղեցկություններից զրկելու գործընթացի դեմն առնելու անհրաժեշտ (բայց ոչ բավարար) պայմաններից առաջինն այն է, որ Երեւանի քաղաքապետի ու նրա առաջին տեղակալի՝ Երեւանի գլխավոր ճարտարապետի, պաշտոնները պետք է դառնան ընտրովի: Նրանք որպես թիմակից թեկնածուներ՝ իրենց քաղաքաշինական, պատմաճարտարապետական միջավայրի եւ այնտեղ դեռ պահպանվող հուշարձանների նկատմամբ հստակ վերաբերմունքով եւ այլ ծրագրերով պետք է ներկայանան ազնիվ ու արդար ընտրության կարոտ երեւանցիներին:

Աբովյանի տուն-թանգարանի տարածքը զավթել են՝ հողահատկացում չի արվել

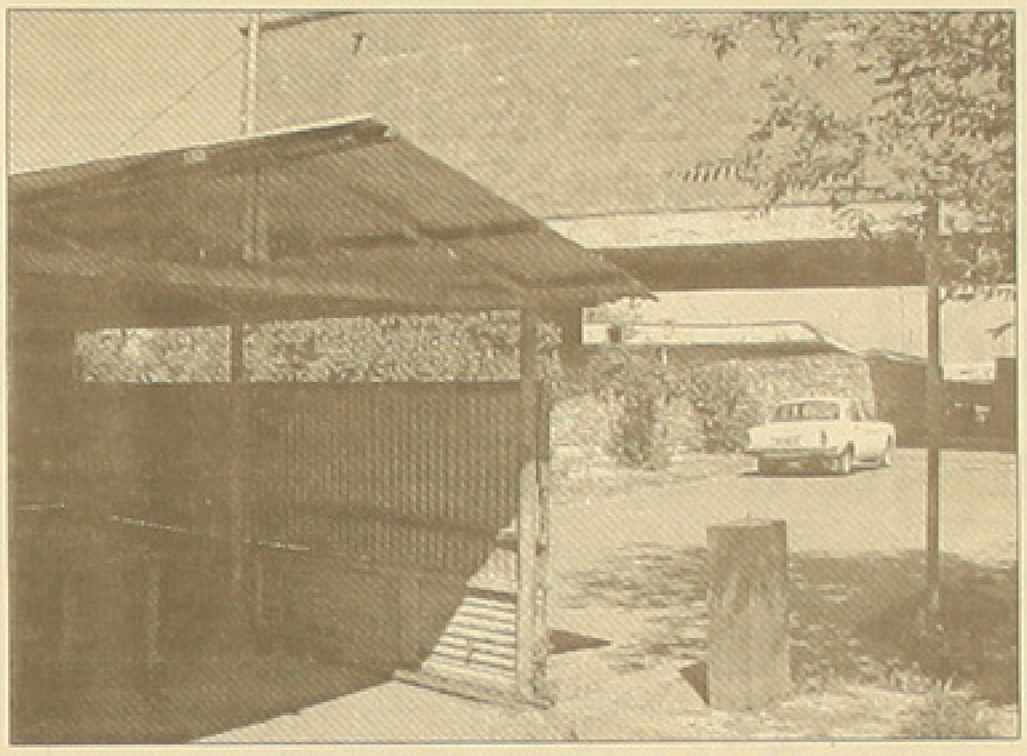

Հարեւան տների բնակիչներին ծառայող հանգստի տաղավարը թանգարանի տարածքում:

Խաչատուր Աբովյանի տուն-թանգարանի հիմնանորոգման խնդիրը շենքի կառուցումից երկու տարի անց՝ 1980 թվականից օրակարգային է մինչ օրս: Սակայն այսօր առաջնահերթ լուծում է պահանջում մեկ այլ խնդիր՝ թանգարանի զավթված տարածքները վերադարձնելը: Հարեւան տների բնակիչները զավթել են Խաչատուր Աբովյանի տուն-թանգարանի տարածքի մի մասը՝ տեղադրել են երկու հանգստի տաղավար, սարքել հավաքուն եւ երկու ցայտաղբյուր: Դրանց վարձը պասկան մարմինները պահանջում են թանգարանի տնօրենությունից: Քանաքեռի 2-րդ փողոցի 6-րդ տան տիրոջն էլ սեփականաշնորհվել է նույն թանգարանին պատկանող մեկ այլ հողակտոր: Բոլոր այս խնդիրների լուծման համար թանգարանի տնօրեն Հովհաննես Չաթինյանը հունիսի 30-ին դիմել է քաղաքապետ Երվանդ Զախարյանին եւ 14 օր անց ստացել պատասխան. «Թանգարանի տարածքին կից իրոք գոյություն ունեն ինքնակամ շինություններ, որոնք կառուցվել են տարիներ առաջ: Տուն-թանգարանի տարածքում նշված կառույցների ցանկելու վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվություն հնարավոր կլինի ունենալ միայն տուն-թանգարանի սահմանները ճշտելուց հետո»:

Դեռ սահմանները վերջնականապես չեն ճշտվել, բայց «Ազգ»-ի ահազանգից հետո երեկ քաղաքապետարանի մասնագետների խումբը եղավ տեղում: Տարածքի ուսումնասիրության ու արխիվային փաստաթղթերի համադրմամբ պարզվեց, որ թանգարանի տնօրենության մտահոգությունը մասնակիորեն է ճշմարտացի:

Այսօր Սուքիասյանի սեփականություն համարվող տարածքի մի մասը 1978-ից մինչեւ 1990-ը պատկանել է թանգարանին, իսկ տունը թանգարանի տարածքի բարեկարգման նպատակով ենթակա է եղել իրացման: Սակայն 1990-ի սեպտեմբերի 10-ին Երքաղխորհուրդը Անդրանիկ Սուքիասյանին տեղեկացրել է. «Աբովյանի տուն-թանգարանին հարող տարածքը բարեկարգելու նպատակով նախկինում հատկացված հողատարածքի սահմանները Երքաղխորհրդի գործկոմի որոշումով վերաճշտվել են: Որոշման համաձայն՝ 6-րդ տունը հանված է իրացման ենթակա տների ցուցակից»: Համաձայն 1990 թվականին թանգարանի սահմանների վերաճշտումից հետո կատարված գլխավոր հատակագծի, Անդրանիկ Սուքիասյանին սեփականաշնորհված ողջ տարածքը դուրս է այսօր թանգարանին պատկանող տարածքից: Հետեւաբար սեփականության վերանայման խնդիր լինել չի կարող՝ իրավական հիմքեր չկան: Բայց տրանով Սուքիասյանի եւ թանգարանի տնօրենության տարաձայնությունների հիմքերը չեն վերանում, քանի որ հակառակ՝ փողոցի կողմից մուտքի հնարավորություն ունենալով հանդերձ Սուքիասյանների ընտանիքը շարունակում է ելքն ու մուտքը թանգարանի տարածքով: Այս խնդրի լուծումը թերեւս դատական ճանապարհ է ենթադրում: Այդ միջոցին էլ դիմելու մտադրություն ունի թանգարանի տնօրեն Հովհաննես Չաթինյանը: Իսկ թվարկված մյուս խնդիրների լուծումը քաղաքապետարանի իրավասությունների շրջանակում է: Ինչպես վստահեցրեց թանգարանի տեղում իրավիճակն ստուգող «Քաղաքաշինություն» ՓԲԸ գլխավոր ճարտարագետ Անդրանիկ Քասարյանը, տաղավարներն ու հավաքունը շուտով կվերացվեն Աբովյանի տուն-թանգարանի տարածքից:

ՆՈՒՆԵ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Փո՞ղ, փող եւ քաղաքային հեղինակությո՞ւն, թե՞...

Սա է լինելու արաբկիրցիների ընտրանքը

Ընդամենը երկու ամսից՝ սեպտեմբերի 25-ին մայրաքաղաքի Արաբկիր համայնքում տեղի կունենան համայնքի ղեկավարի ընտրություններ, որտեղ շատերի կանխատեսմամբ հերթական, այսպես ասած, «գլադիատորական մարտեր» են սպասվում: Արդեն հայտնի է, որ այստեղ իրենց առաջին հերթին ֆինանսական հնարավորություններն են փորձելու այսպես կոչված քաղաքային հեղինակություն Հովիկ Շահինյանը եւ ԱԺ պատգամավոր Գուրգեն Արսենյանի ղեկավարած ՄԱԿ-ի թեկնածուն, որի անունը դեռեւս չի շրջանառվում: Ասենք՝ դա կարեւոր էլ չէ, քանի որ այստեղ պայքարն ընթանալու է ավելի շատ քաղաքական ցուցների ֆինանսական հնարավորությունների եւ «թիկունքների» միջեւ: Այսպես, Հովիկ Շահինյանին, որը հայտնի է որպես բոլոր տեսակի ընտրություններում, մեղմ ասած, ընտրական սեւ տեխնոլոգիաների փայլուն մասնագետ, սատարելու է ոչ պակաս նույնատիպ հեղինակություն վայելող պատգամավոր Լեւոն Սարգսյանը (Ալրաղացի Լյովիկ)՝ իր ֆինանսական ռեսուրսներով: Իսկ ՄԱԿ-ի թեկնածուի դեպքում դարձյալ կարծես թե ամեն ինչ պարզ է, շատերի կարծիքով, ինչպես 2003-ի խորհրդարանական ընտրություններում, ՏԻՄ ընտրություններում էլ կգործեն Գուրգեն Արսենյանի «թիզնես նախագծերը»: Ինչ վերաբերում է գործող քաղաքապետին, ապա նա, մեր տեղեկություններով, կարծես թե հաշտվել է իր տեղը զիջելու մտքի հետ եւ մնում է կողմնորոշվել, թե ում օգտին ծառայեցնի իր լծակները:

Մեր ունեցած տեղեկություններով, սակայն, Արաբկիրում սպասվող «մարտերին մասնակցելու է եւս մեկ եւ բավականին ուժեղ թեկնածու՝ Արաբկիրի թիվ 1 պոլիկլինիկայի տնօրեն Զոհրաբ Զոհրաբյանը, որը «Զ.Ա.Մ.Լ» շինարարական ֆիրմայի ու «Արաբկիր սպորտ» ՍՊԸ հիմնադիր ղեկավարն է եւ արաբկիրցիների շրջանում հարգանք վայելող հայտնի անձնավորություն: Ի տարբերություն Հովիկ Շահինյանի, սակայն, Զոհրաբ Զոհրաբյանը, արաբկիրցիների վկայությամբ, բավականին դրական իմիջ ունի համայնքում: Նա թեեւ հեղինակություն ունեցող գործարար է, ունի ֆինանսական հնարավորություններ, սակայն կիրթ է, աչքի է ընկնում համեստությամբ, սպորտի ջատագով է եւ համայնքում բարերարի համբավ ունի: Այսինքն այս դեպքում հեղինակությունից եւ ֆինանսական հնարավորություններից բացի առկա է նաեւ դրական իմիջը: Թաղապետ ընտրվելու իր մտադրությունների մասին մենք փորձեցինք պարզաբանումներ ստանալ հենց իրենից՝ Զոհրաբ Զոհրաբյանից, սակայն պարզվեց, որ մի քանի օրով նա բացակայում է մայրաքաղաքից:

Ինչեւէ, կարելի է ենթադրել, որ սեպտեմբերի 25-ին Արաբկիրում մրցելու են մի կողմից փողը, մյուս կողմից փողն ու կրիմինալ հեղինակությունը եւ երրորդ կողմից հեղինակությունն ու փողը միասին: Կարելի է ենթադրել, որ եռակողմ «գլադիատորական մարտերն» ավելի կթեժանան հատկապես սեպտեմբերի սկզբին, երբ շոգերը կդադարեն եւ պաշտոնապես կմեկնարկի նախընտրական քարոզարշավը:

Ս. ՍՐԱՊՅԱՆ

Բնակարանների գնման վկայագրեր եւս 40 ընտանիքի

Այս տարվա պետական բյուջեից կապիտալ շինարարության համար Արարատի մարզին հատկացվել է 2 մլրդ դրամ: Գումարի շրջանակներում վերանորոգվում են նաեւ Արտաշատի Պասկանյան 62 հասցեում գտնվող բնակելի շենքը եւ քաղաքի միակ մարզադպրոցը: Երեկ իրականացվող շինարարական աշխատանքների ընթացքին ծանոթանալու համար մարզ մեկնած քաղաքաշինության նախարար Արամ Հարությունյանը մարզի 40 փախստական ընտանիքների հանձնել է բնակարանների գնման վկայագրեր: Ընդհանուր առմամբ ծրագրով այս տարի նախատեսվում է պետական աջակցություն ցուցաբերել մարզի 200 ընտանիքների: Պասկանյան 62 հասցեի շենքը եւս նախատեսված է անօթեւան ընտանիքների համար, որն ավարտին կհասցվի մինչեւ սեպտեմբերի 30-ը:

Մարզպետարանում հավաքված փախստականները մինչ վկայագրերն ստանալը մարզպետին եւ նախարարին ուղղեցին իրենց հետաքրքրող հարցերը, որոնցից հիմնականը տրվող աջակցության՝ շուկայական գների համապատասխանության հարցն էր: Արամ Հարությունյանը տեղեկացրեց, որ աջակցությունը տրամադրվում է հանրապետությունում մայիսի 1-ի դրությամբ գործող շուկայական գներին համապատասխան եւ բերեց մայրաքաղաքի օրինակը, ուր 17 փախստական ընտանիքներից երեքն արդեն գնել են բնակարաններ: Այդուհանդերձ, չիրացնելու դեպքում անօթեւան ընտանիքն իրավունք ունի վկայագիրը վերադարձնելու պետությանը եւ մնալ անօթեւանների ցուցակում:

Մ. Հ.

«Արմավիան» ենթարկվում է փոփոխությունների՝ նախատեսելով բարձրացնել սպասարկման որակը

Առայժմ միայն նախատեսում է

Այսուհետեւ «Արմավիան» հայկական ընկերություն է, կառավարումն իրականացվում է հայկական թիմի եւ հայաստանյան գրանցում ունեցող ընկերության կողմից: Ինչպես նշեց ընկերության կոմերցիոն տնօրեն **Արթուր Զաքարյանը**, «Արմավիան» ոչ միայն թղթի վրա կդառնա ազգային փոխադրող, այլեւ իրականում՝ լուծելով ինչպես սպասարկման մակարդակի, այնպես էլ կառավարման խնդիրները:

«Շուկայական հարաբերություններում մենք ներկայումս բախվել ենք լուրջ մրցակցության եւ խնդիր ենք դրել պահպանել ընկերության դիրքերը, ավելին՝ «Արմավիան» դարձնել առաջատարներից մեկը տարածաշրջանում», ասաց պրն Զաքարյանը: Նա նշեց նաեւ, որ ուղեւորահոսքերի առումով աճ է գրանցվել, որը չի բացատրվում միայն սեզոնային աճով, բացվել են նոր ուղղություններ (Տաշքենդ, Վորոնեժ), ավելացել են թռիչքների հաճախականությունները: Ինչ վերաբերում է ընկերության օդանավային պարկին, ապա նախատեսվում է թարմացնել, վարվում են բանակցություններ լիզինգային ընկերությունների հետ:

Արթուր Զաքարյանը նշեց, որ «Սիբիր» ավիաընկերության կողմից բաց օդանավերի վերաբերյալ լիզինգային պայմանագրով պարտավորությունները փոխանցվել են «Արմավիային», բացի այդ, կվարձակալվեն եւս 2 «Յակ-42», մեկ՝ «Իլ-86» ինքնաթիռներ: Անցյալ տարվա հունվար-հունիս ամիսներին «Արմավիան» տեղափոխել է «Զվարթնոց» օդանավակայանի ընդհանուր ուղեւորների մոտ 38 տոկոսը՝ 164 հազար 300: Այս տարվա հունվար-մայիս ամիսներին՝ մոտ 172 հազար ուղեւոր, ընդհանուր ուղեւորափոխադրման մոտ 50 տոկոսը:

Հետաքրքրական է, որ «Արմավիայի» կոմերցիոն տնօրենը խուսեց չվերթերի որակի բարձրացման խնդրի մասին: Ի դեպ, այդ նպատակով ընկերությունը ստեղծել է նոր կառուցվածքային ստորաբաժանում: Բացի այդ, չնայած ամառային սեզոնին, ընկերությունը դեպի Եվրոպա ուղեւորությունների տոմսերի գներն իջեցրել է մոտ 20 տոկոսով, որոշ չափով իջեցվել են Մոսկվա կատարվող չվերթերի գները:

Չնայած «Արմավիայի» ներկայացուցիչների ներկայացմամբ իրավիճակը կարող է մոտ թվալ իդեալականին, իսկ սպասարկման որակի բարձրացման խնդիրն էլ դրված է ոչ թե բարձրացնել զրոյից, այլ որոշակի մակարդակից, սակայն իրականությունը խիստ տարբեր է: Մասնավորապես օրերս խմբագրություն էր դիմել Սանկտ Պետերբուրգից ժամանած մի ուղեւոր, որը հետադարձի տոմսը վերադարձնելու հարցում հայտնվել էր անելանելի վիճակում: Դեռեւս մեկ ամսվա ինտերվալ ունեցող տոմսը ոչ միայն հետ չեն վերցրել, այլեւ ուղեւորին ծաղրական տոնով պատասխանել են, թե թող վերադարձի այնտեղ, որտեղից գնել է: Ստացվում է, որ «Արմավիան» խոսքով սկսել է փոփոխություններ իրականացնել իր համակարգում, սակայն հայկական ընկերություն ասվածն ավելի հստակ է եւ իրական, քան «Արմավիայի» կառավարման համակարգի ներկայացուցիչների ցանկությունները:

ԱՂԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՌԱՕ ԵԷՍ-ի ներկայացուցիչը խորհուրդ տվեց սպասել Հայաստանի էլեկտրական ցանցերն իր կողմից գնելուն

1-ին էջից

Միաժամանակ կրկին շեշտվեց, որ ներկայումս ցանցերի սեփականատերը չի փոխվել եւ շարունակում է մնալ «Միդլենդ ռիսորսը»: Վերջինիս գլխավոր տնօրեն **Եվգենի Գլադունչիկն** իր հերթին նշեց, որ իր ներկայացրած ընկերությունն այլեւս հետաքրքրված չէ Հայաստանում էներգետիկ բիզնեսով: Նա դա բնական համարեց, ասելով, որ դա պատմելի երեւույթ չէ: Սակայն նա հավաստիացրեց, որ ընկերության ներկայացրած ներդրումային ծրագիրը, որը հաստատել է հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովը, կկատարվի:

Ինչպե՞ս է ՌԱՕ ԵԷՍ-ի ինտերնետ էջում հայտնվել հաղորդագրություն, որ ընկերությունը ձեռք է բերել «Հայաստանի էլեկտրական ցանցերի» բաժնետոմսերի 100 տոկոսը եւ դրա համար վճարել 73 մլն դոլար: Այս հարցին **Միխայիլ Պանտրովը** պատասխանեց, որ միջազգային հաշվապահական ստանդարտներով կառավարման իրավունք ձեռք բերելը թույլ է տալիս կառավարումն անվանել ընկերության ձեռքբերում: Իսկ 73 մլն դոլարը գործարքի արժեքն է:

Միխայիլ Պանտրովը հերքեց Հայաստանի էներգետիկ ոլորտում ՌԱՕ ԵԷՍ-ի մենաշնորհ հաստատելու մասին պնդումները, անվանելով դրանք «մի փոքր չափազանցված»: Նա, ներկայացնելով հայկական ԱԷԿ-ի ֆինանսական հոսքերը ռուսական հիշյալ ընկերության կառավարմանը հանձնելու օրինակը, ասաց, որ արդյունքում անցյալ տարի ատոմակայանը 18 մլն դոլարի շահույթ է ստացել, մարել նախորդ պարտքերը եւ վճարել վառելիքի դիմաց: Ընկերության ծրագրերից Միխայիլ Պանտրովը հիշատակեց ՌԱՕ ԵԷՍ-ի եւ «Գազպրոմի» կողմից Հրազդանի ՋԷԿ-ի 5-րդ բլոկը ձեռք բերելու եւ շահագործելու նպատակով համատեղ կոնսորցիումի ստեղծումը, որի առաջարկները ներկայացվել են Հայաստանի կառավարությանը:

ՌԱՕ ԵԷՍ-ի ներկայացուցիչը հայտնեց, որ ընկերությունը ձեռք է բերել Վրաստանի էլեկտրական ցանցերը եւ մասնակցում է Թուրքիայի էլեկտրական ցանցերի մասնավորեցման գործընթացներին: «Հնարավո՞ր է Հայաստանից էլեկտրաէներգիայի արտահանումը Թուրքիա» հարցին Միխայիլ Պանտրովը պատասխանեց, որ այստեղ քաղաքականացված հարցեր կան, բայց վերջին ժամանակներում իրավիճակը որոշակիորեն փոխվում է:

Համաշխարհային բանկի մոտեցման առնչությամբ «Ինտերէներգոյի» փոխտնօրենը նշեց, որ մի շարք բազային համարվող հարցերում իրենք Համաշխարհային բանկի հետ միանման մոտեցումներ ունեն: Այդ մոտեցումները հետեւյալն են՝ այս ոլորտում Հայաստանին պետք է ռազմավարական ներդնող, որը պետք է լինի մասնագիտացված եւ ֆինանսապես կայուն: Արանք, ըստ Միխայիլ Պանտրովի, այն լուրջ հիմքերն են, որոնք վերացնում են զանազան խոսակցությունների դրդապատճառները:

Եթե փորձենք ամփոփել, թե, ի վերջո, ո՞րն է այս գործարքի առնչությամբ ստեղծված ողջ աղմուկի պատճառը, ապա կարելի է եզրակացնել, որ դա Ռուսաստանի եւ Արեւմուտքի շահերի հակադրությունն ու բախումն էր: Դեռեւս Հայաստանի բաշխիչ ցանցերի սեփականաշնորհման առաջին փուլում, 2000 թ.-ին, Արեւմուտքը կտրուկ դեմ էր ռուսական ընկերությունների կողմից դրանց ձեռք բերելուն: Այդ հանգամանքը նկատի ունենալով էլ ռուսներն այս անգամ ընտրեցին վարձակալության միջոցով ցանցերը ձեռք բերելու ճանապարհը:

Ժամանակակից Երեւանը ժամանակակից քաղաք դառնալու համար դեռ երկար ճամփա ունի անցնելու: Եթե նկատի առնենք այն բոլոր գործոնները, որոնք նրա բնակչի կյանքը դժոխքի են վերածում, ապա իր առողջությունը հարգող յուրաքանչյուր մարդ գլուխը բռնած պիտի փախչի այստեղից: Եվրոպական ծագում ունենալով հանդերձ մեր այսօրվա կենցաղով շատ ավելի մոտ ենք ասիացուն: Եվ պատճառը կանաչի անխնա սպանդը չէ, որ իրականացրին սրճարանային, հյուրանոցային, դղյակաշինության մոլուցքի մեջ ընկած նորօրյա գործարարները: Պատճառը միայն տրանսպորտային միջոցներով գերհագեցած փողոցները չեն, որ առավոտից կապար են արտանետում մթնոլորտ եւ աննկատ քայքայում մեր թոքերը: Պատճառն անվերահսկելի փողոցային վաճառքն ու դրսից բերվող կասկածելի սննդի ծավալները չեն: Սրճարանների, ակումբների ու ռեստորանների, հասարակական սննդի ու հանգստի հաստատությունների հախուռն մուտքը այլ խնդիրներ եւս առաջ բերեց: Երեւանը ներծծվել է աղմուկով, որ արդեն տասնամյակ ու կես բթացնում է նրա բնակչի զգացողությունները, դարձնում դյուրագրգիռ, որի պատճառը հաճախ ինքն էլ չի գիտակցում: Պատկերացրեք այս բոլոր ախտերի համատեղ ներգործության արդյունքն այն քաղաքացու վրա, որն աշխատանք չունի եւ ամեն օր ստիպված է մտածել ապրուստի մասին:

Երեւանը ներծծված է աղմուկով. մեզ պետք է լռության օրենք

Ստուգայցերը շարունակվում են

Առողջապահության նախարարության պետական հիգիենիկ հակահամաճարակային հսկողության տեսչությունը 1 ամիս առաջ ուսումնասիրություններ է կատարել մայրաքաղաքի բոլոր տարածքներում, ուր սրճարաններ ու ռեստորաններ կան, եւ ուր առավոտից իրիկուն կամ օրվա հստակ ժամերի հնչում է բարձր երաժշտություն: Պարզվել է, որ Երեւանի ամենաաղմկոտ օբյեկտները Հրազդանի կիրճի եւ օղակաձեւ զբոսայգու սրճարաններն են, Պռոշյան փողոցի «Նոր Ջրաբերդ» եւ «Ուրարտու» ռեստորանները: Խախտումները զանգվածային են օղակաձեւ զբոսայգում, Հրազդանի կիրճում, օպերային թատրոնին հարող տարածքում: Հասարակական հանգստի համար նախատեսված եւ հաստատությունից դուրս հասարակությանը մեծ տհաճություններ ու նյարդային լարվածություն պատճառող օբյեկտների տերերն առաջին այցի ժամանակ պարզապես նախազգուշացվում են (այդպիսի 39 օբյեկտ արդեն գրավոր նախազգուշացում է ստացել), երկրորդ անգամ նույնը կրկնվելու դեպքում նրանց սպառնում է տուգանքը:

Քաղաքապետարանի, տեսչության աշխատակիցների, ոստիկանության քաղաքային վարչության համատեղ այցից հետո ինչն է փոխվել քաղաքում: **«Ազգի»** այս հարցադրմանը պետական հիգիենիկ հակահամաճարակային տեսչության պետի տեղակալ **Մարիեսա Բասիլիսյանը** պատասխանեց. «Մի շարք կազմակերպություններում ստիպված եղան հրաժարվել կենդանի երաժշտությունից եւ դրա փոխարեն համապատասխան սարքեր ու սարքավորումներ ձեռք բերելով՝ սկսել են օգտագործել ձայնագրություններ: Մինչ այժմ աղմուկի նորմերը խախտողների համար նախատեսվել էր 1000-1200 դրամ տուգանք: Այժմ այդ գումարը վարչական իրավախախտումների մասին օրենքում փոփոխություններից հետո տատանվում է 30-40 հազարի սահմաններում՝ կախված «մեղմացուցիչ» հանգամանքներից»: Ըստ Մարիեսա Բասիլիսյանի, իրենք զիջողամտություն են ցուցաբերում այն օբյեկտների նկատմամբ, որոնց տերերն անմիջապես ընդունում են մեղքը եւ խոստանում շտկել վիճակը: Սակայն սա երեւի այն դեպքն է, երբ ոչ մի «մեղմացուցիչ» հանգամանք չպետք է հաշվի առնել: 19 տնտեսվարող սուբյեկտներ (հանրային սննդի օբյեկտներ) դրամական տուգանքների են ենթարկվել 30-50 հազար դրամի սահմաններում: Աբովյան փողոցում գտնվող «Համբարձում եւ Նվարդ» բարի տնօրենը 2 անգամ տուգանվել է, վերջին անգամ հուլիսի 14-ին՝ 70 հազար դրամով: «Քաոսի» տնօրենը տուգանվել է 30 հազար դրամով, նույն չափով նաեւ 16 բացօթյա սրճարան-տաղավարների տնօրեններ: «Երեկ երեկոյան խմբով էլի շրջել ենք քաղաքում եւ ոչ մի տեղ բարձր աղմուկ չկար, իսկ ընդհանրապես, մեր աշխատակիցներից մեկն ամեն օր շրջում է քաղաքում», ասում է տեսչության Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ տարածքային կենտրոնի պետ **Մարիեսա Հախվերդյանը**:

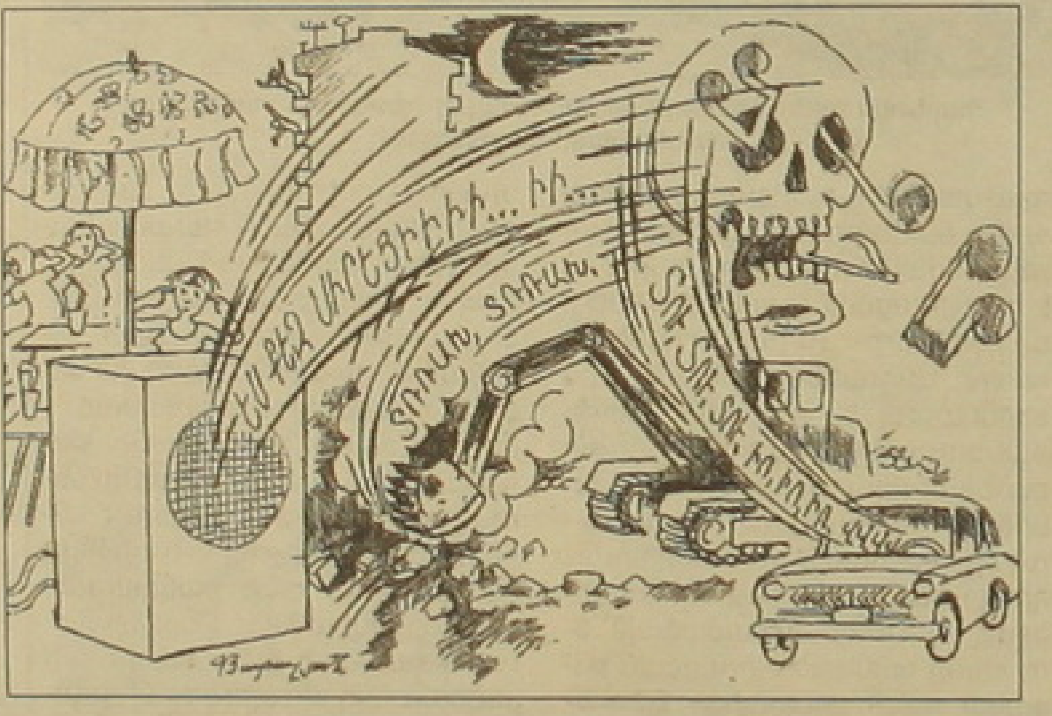

Խնդրի պատասխանատուները քաղաքապետարանը, տեսչությունն ու թաղապետարաններն են: Սակայն միայն թաղապետարանները իրավական լծակները գործնականում կիրառելու հնարավորություն ունեն: Այսինքն, նրանք են պատասխանատու եւ իրավասու սահմանափակել տվյալ օբյեկտի գործունեությունը կամ ընդհանրապես փակել: Ի դեպ, վարչական իրավախախտումների մասին օրենքի 180-րդ հոդվածը սահմանում է, որ լռություն պետք է պահպանվի գիշերվա ժամը 22.00-06.00: Սակայն աղմուկը մեզ հետապնդում է օրվա բոլոր ժամերին: Փողոցային առեւտրի դեմ պայքարի իմիտացիայում տարիներ շարունակ թաղապետարանները համառ «անտարբերություն» են ցուցաբերում:

Ինչ վերաբերում է ստուգայցային այս օրերին քաղաքի շատ հասվածներում տիրող հարաբերական անդորրին, ապա դժվար թե շարունակական լինի: Այլ դրդապատճառներից զատ աղմուկի դեմ պայքարը մեզանում շռայլություն է համարվում: Աղմուկը հալածում է նաեւ փոխադրումների մենատեր երթուղայիններում, ուր մինչեւ տեղ հասնելդ ստիպված ես հանդուրժել վարորդի ճաշակին համապատասխան երաժշտություն: Անգամ տանը, սեփական հարկի տակ Երեւանի բնակիչը նյարդերը հանգստացնելու հնարավորություն չունի: Հաճախ անտեսվում կամ շրջանցվում են հենց մայթի վրա ձայնասկավառակներ վաճառողները: Գովազդի վայրի մեթոդն այս վաճառողների համար նույնն է՝ որքան բարձր միացնես երաժշտությունը, այնքան լավն է ապրանքդ եւ այնքան ավելի մրցունակ կլինես: Ձայնասկավառակների առուվաճառքով զբաղվողները, անկասկած, համապատասխան թույլտվություն ունեն թաղապետարաններից, բայց եթե թույլտվություն տրվում է, պիտի սահմանվեն նաեւ վաճառքի պայմանները: Ինչպես փողոցային առեւտրի պարագայում, այս դեպքում էլ թաղա-

րեւանի տնից լսվող բարձրաձայն խոսակցությունների, նրա կենցաղի մանրամասներին ակամա հաղորդակցվելու տհաճությունը ոչինչ է մեծաձայն բարից, ռեստորանից, ակումբից նույնիսկ գիշերային ժամերին հնչող խելագարեցնող աղմուկի, որոշ մայրուղիներում տրանսպորտի դժոխային ժխորի համեմատ:

Չպետք է մտածել, թե մեր օրգանիզմը հարմարվում է աղմուկի երկարատեւ, մշտական ազդեցությանը: Դա նույնն է, ինչ ծխախոտի թույնը, հետեւանքները հետո են զգացվելու: Աստիճանաբար հաշմվող ու թուլացող նյարդային համակարգը խոցելի է դառնում ամեն մի հիվանդության նկատմամբ: Այնուամենայնիվ, այս առումով նվազագույն առաջընթաց նկատելի է: Բնակիչների բողոքի ճնշման տակ շատ հաստատություններ (հիմնականում՝ գիշերային ակումբներ), կենտրոնից ծայրամասեր տեղափոխվեցին: Այդպիսի ճակատագրի արժանացավ, օրինակ, «Օմեգա» գիշերային ակումբն անցած տարի: Բայց ծայրամաս տեղափոխվելուց հետո այս անգամ էլ ընդվզեցին ծայրամասի բնակիչները: Այսինքն՝ հաստատությունը տեղափոխելով խնդիրը չլուծվեց: Նույն ժամանակում Լեոյի 7 հասցեի «Սեզամ» գիշերային ակումբը հատուկ որոշմամբ դադարեցրեց գործունեությունը:

Եվ դժվար թե վարչական նոր պատժաչափերը զսպաշապիկ դառնան աղմկային մոլուցքով բռնվածների համար, աղմուկ, որ բիզնեսի բաղկացուցիչ մաս են համարում: Գուցե խնդրի լուծմանը խոչընդոտող պատճառը նրա լուծմանը նպաստող միջոց պետք է դարձնել: Այսինքն, տուգանքի 30-40 հազար դրամի չափը տասնապատիկ բարձրացնել, մինչեւ սպասարկման օբյեկտների տերերն ու մյուս աղմկարարները հասնեն այն գիտակցության, որ շարքային քաղաքացին նաեւ լռության ու հանգստի իրավունք ունի:

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

«Երեւանյան ֆայլաբազար կամ անդուռ, անլուսամուտ օֆիս»

Այսօր հաճախ ենք լսում նոր բացվող աշխատատեղերի եւ աշխատանքի տեղավորող գործակալությունների մասին, սակայն, չգիտես ինչու, գործազուրկների թիվն այդպես էլ չի կրճատվում: Նոր բացվող աշխատատեղերը բարեկամների եւ ծանոթների համար են, իսկ գործակալությունների միջոցով աշխատանք գտնելու համար առնվազն անհրաժեշտ է բարձրագույն կրթություն եւ օտար լեզուների իմացություն: Իսկ ի՞նչ պետք է անեն բարձրագույն կրթություն չունեցողները կամ էլ թոշակառուները, առավել եւս, եթե նրանք ընտանիքի միակ կերակրողն են: Այնուամենայնիվ, ապրելու համար միջոցներ են պետք: Միջոցներ... որոնք շատերը փնտրում են այսպես կոչված ֆայլաբազարում: Բոլորին քաջ հայտնի ֆայլաբազարը՝ յուրօրինակ աշխատանքային այդ բորսան, գտնվում է հենց Երեւանի կենտրոնում՝ կրկես տանող ճանապարհին: Այս «անդուռ ու անլուսամուտ օֆիսում» (ինչպես ասում են իրենք՝ ֆայլաբազարում աշխատանք փնտրողները) «գրանցված» են հարյուրավոր գործազուրկ արհեստավորներ եւ բանվորներ, «օֆիս», որը նման չէ մյուսներին, բայց ունի եւ թելադրում է իր կանոնները: Այստեղ էլ աշխատանքային օրը սկսվում է ժամը 8-ին եւ ավարտվում օրվա վերջին: Այստեղ էլ կան հանգստյան օրեր: Ի դեպ, երկուշաբթի օրն էլ ունի իր հատուկ անվանումը՝ «վեշերի օր» (բեռների օր): Ի տարբերություն Ազգային ժողովի՝ այստեղ տարբերակումը հստակ է. երիտասարդներն աջ կողմում, թոշակառուները՝ ձախ: Եվ եթե ԱԺ-ում դյուրին է անցնել մի ճամբարից մյուսը, ապա ֆայլաբազարում դա գրեթե անհնար է: Յուրաքանչյուրն ունի իրեն հասկացված տեղը: Չնայած այս ամենին՝ այստեղ բոլորն ունեն միեւնույն կարգավիճակը... պետությունը նրանց անվանում է գործազուրկներ, իսկ իրենք իրենց՝ «եգիպտական ստրուկներ»:

Պատի տակ շարված կամ որեւէ տեղ տեղափոխված այս մարդկանց փոխարեն խոսում են իրենց գործիքները, որոնք տարիներ շարունակ ծառայել են նրանց եւ այսօր էլ դարձել են նրանց «ճիշտն պարտքը». յուրաքանչյուրը մտքում պտտում է իր հոգսերի անվերջ երգը, իսկ նրանց հայացքները փնտրում են մեկին, որը գուցե կարողանա լուծել այդ օրվա հացի խնդիրը՝ աշխատանքի դիմաց առաջարկելով հազար, լավագույն դեպքում՝ մի քանի հազար դրամ: Շատերի կարծիքով, սա էլ փող մուրալու մի ձեւ է: Բայց նրանք ամենեւին էլ մուրացկաններ չեն: Նրանց մեջ կան արհեստավարժ վարպետներ:

«Մեզ օգնելը միայն գործ առաջարկելն է, թեկուզ Քոչարյանն էլ գա, պիտի աշխատենք», ասում են ֆայլաբազարում կանգնողները: Բայց այստեղ նրանց հանգիստ չեն տալիս: Հաճախ ոստիկանները փորձում են ցրել աշխատանք փնտրող այդ մարդկանց բազմությունը, չկարծելով անգամ, որ զրկում են նրանց մի կտոր հացից:

Ում տարի շարունակ վարպետ Արմենին կարելի է հանդիպել ֆայլաբազարում: Թեեւ մասնագիտությամբ Արմենը ներկարար է, բայց, ինչպես ընկերներն ասացին, բացի քաղաքի գրանցումից, ամեն ինչ անում է: Շատերի նման նա էլ չի ցանկանում գրանցվել որեւէ աշխատանքային գործակալության մասյաններում՝ ասելով. «Ես աշխատեմ, օֆիսն ուտի՞»: Նա լավ գիտակցում է, որ սա ընտանիքը կերակրելու լավագույն միջոցը չէ, այնուամենայնիվ, գիտակցաբար գնում է այդ քայլին:

Թեեւ այս մարդիկ մերժում են գրասենյակների միջնորդությունը, նման գրասենյակի կամ գրասենյակների անհրաժեշտությունն ակնհայտ է: Իհարկե, խոսքն այն գրասենյակների մասին չէ, որ իրենց ծառայության դիմաց գանձում են բավականին շոշափելի գումարներ: Խոսքն այնպիսի գրասենյակների մասին է, որոնց առաքելությունը միայն աշխատանք փնտրողներին օժանդակելը պիտի լինի: Դրանց առկայությունը բացառելու է շաբաթներով աշխատանք փնտրողների ջանքերը, առավել եւս եթե հաշվի առնենք, որ նրանցից ոմանք գալիս են Երեւանի մերձակա շրջաններից՝ ամեն օր զգալի գումարներ ծախսելով ճանապարհների վրա: Բացի այդ, այլեւս չի լինի նաեւ սնվելու խնդիրը: Առավոտից երեկո կանգնելով ֆայլաբազարում՝ վերջիններս սնվում են ինչպես պատահի՝ հաճախ գնելով այն, ինչ վաճառում են փողոցներում, ինչը թանկ է եւ վտանգավոր առողջության համար: Միջին տարիքի մեկն առաջարկեց. «Ինչո՞ւ մեզ նման մարդկանց համար էժան մի ճաշարան չեն բացում»: Առաջարկը տեղին է, բայց ինչո՞ւ էժան եւ ոչ թե ձրի: Չէ՞ որ բարեգործական բազում կազմակերպություններ են գործում Երեւանում:

Կարծում ենք, պետությունը, ինչպես նաեւ բարեգործական, բարեսիրական կազմակերպությունները պետք է շուտափույթ լուծում տան խնդրին: Եթե ուզում ենք կառուցել քաղաքակիրթ հասարակություն, ապա պետք է ձերբազատվել ֆայլաբազարներից՝ դրա հետ մեկտեղ հեշտացնելով աշխատանք փնտրողների գործը:

ԼՈՒՍԻՆԵ ՍԻՄՈՆՅԱՆ,
ԷԼԻՍԱ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ,
ԵՊՀ լրագրության ֆակուլտետի մագիստրատուրայի առաջին կուրս

Աշխարհի չեմպիոնի խորհուրդներն ուսանելի են

ՀՀ կառավարության տարածքային կառավարման նախարարության ԱԻՎ Սեւանի վարչության ջրասուզական աշխատանքների ծառայության փրկարարական կենտրոնակայանում է աշխատում աշխարհի բազմակի չեմպիոն 73-ամյա Ռոբերտ Մանուկյանը: Արդեն երրորդ տարին ջրփրկ. կենտրոնակայանում անվանի մարզիկի պատվին անցկացվում են ջրափրկարարների մրցումներ տարբեր ձեւերից: Մրցումներին ուշի-ուշով հետեւում էր նաեւ Ռ. Մանուկյանը, որը մշտապես իր փորձն ու գիտելիքներն է փոխանցում նորեկներին: Նա արդեն 33 տարի աշխատում է այս ծառայությունում՝ զբաղեցնելով ուսումնական մասի պետի պաշտոնը: 24 տարի աշխատել է ջրփրկ. կենտրոնում եւ հպարտությամբ է նշում, որ ներկայիս կենտրոնակայանի շենքը հենց ինքն է կառուցել ու հիմնել:

«Այսօրվա դրությամբ պայմանները վատացել են, լճի լողափերն ամբողջությամբ սեփականաշնորհվել են ու փրկարարական աշխատանքներն ավելի դժվարացել, քանի որ սեփականատերերին թվում է, թե ինչ ցանկանան, կարող են անել: Մինչդեռ ջրափրկարարները միայն երկու պայմանագիր ունեն վճարովի լողափերի տերերի հետ: Հետաքրքրական է լողափերը սեփականացնելուց ու բոլոր ծառայությունները վճարովի դարձնելուց բացի, սեփականատերերն ինչո՞ւ չեն մտահոգվում ջրափրկարարական ծառայություն ունենալու կամ եղածի հետ համագործակցելու շուրջ: Ոչ մի տարի այսքան խեղդվող չի եղել, դեռեւ հուլիսի կեսն է, եւ 33 ջրախեղդ է գրանցված չհսկվող տարածքներում: Պատճառը բնակչության անիրազեկությունն է, որ չհսկվող տարածքներում չլողան...», նշում է Ռոբերտ Մանուկյանը:

Աշխատանքային 33 տարվա ընթացքում Ռոբերտ Մանուկյանին հաջողվել է փրկել 250 մարդու: Նա այսօր էլ տիրապետում եւ զբաղվում է 12 մարզաձեւով եւ բազմիցս մասնակցել է միջազգային մրցումների ու հաղթանակած տուն վերադարձել, արժանացել է աշխարհի ու Եվրոպայի չեմպիոնի տիտղոսների: Շուրջ 20 տարի եղել է ԽՍՀՄ հավաքականի անդամ ջրամոտորային սպորտաձեւից: Բազմամյա մասնագետը ջրափրկարարի աշխատանքում կարեւորում է արագությունը, քանի որ մարդը միայն 5 րոպե կարող է ջրի տակ կենդանի մնալ: Եվ հենց այդ կարճ ժամանակահատվածում պետք է կարողանալ խեղդվողին ջրի երես հանել ու օգնել: Այս պարագայում ամեն մի վայրկյանը նշանակություն ունի եւ կարող է ճակատագրական դառնալ: Մասնագետը նաեւ խորհուրդ տվեց ջրի տակ խեղդվողին փորձել մոտենալ թիկունքից, ծնոտից ու վզակոթից բռնել ու ջրի երես հանել, որպեսզի խեղդվողը նրան էլ ջրի տակ չքաշի: Իսկ ամենակարեւոր խորհուրդը՝ երբեք գինովցած, շատ սնունդ ընդունած ջուրը չմտնել ու ստուգված նշակետերից չանցնել:

ՄԱՐԻՆԵՏԱ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Բալակը քննարկում է առաջարկները

Մյունխենի «Բավարիայի» եւ Գերմանիայի հավաքականի կիսապաշտպան Միխայիլ Բալակը պատրաստվում է բանակցել «Մանչեսթեր յունայթեդի» հետ: Վերջինիս գլխավոր մարզիչ Ալեքս Ֆերգյուսոնը հայտարարել է, որ պատրաստ է Բալակին թիմ հրավիրել մինչեւ նոր մրցաշրջանի մեկնարկը եւ փորձարկել նրան: Բալակը մեծ ոգեւորությամբ է ընդունել առաջարկը: Նրա պայմանագիրը «Բավարիայի» հետ ավարտվում է 2006 թ. ֆուտբոլի աշխարհի առաջնությունից հետո:

Անցած շաբաթ գերմանացի ֆուտբոլիստը մերժել էր «Յուվենտուսի» առաջարկը: Նրանով հետաքրքրվում են նաեւ Մադրիդի «Ռեալն» ու «Բարսելոնը», Միլանի «Ինտերը», որոնք եւս ցանկանում են հաջորդ մրցաշրջանում ֆուտբոլիստին ընդգրկել իրենց կազմում: Իտալացիները Բալակին շաբաթական 90 հազար ֆունտ ստեռլինգ աշխատավարձ են խոստանում: Ճիշտ է, Բալակին վատ չեն վարձատրում նաեւ «Բավարիայում»:

Սակայն Բալակը նշել է, որ թեեւ Մյունխենում իրեն հիանալի է զգում, այնուամենայնիվ, կցանկանար խաղալ եվրոպական մեկ այլ հզոր ակումբում եւ նվաճել չեմպիոնների գավաթը:

Իտալական լրատվամիջոցների հաղորդագրության համաձայն, «Ինտերը» պայմանավորվել է Բալակի հետ, որ վերջինս աշխարհի առաջնությունից հետո պետք է տեղափոխվի իտալական ակումբ:

Իսպանացու առավելությունն ակնհայտ էր

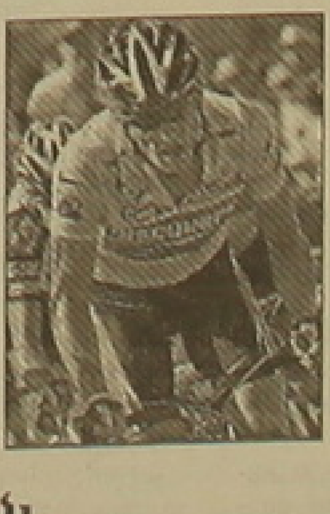

«Տուր դը Ֆրանս» բազմօրյա հեծանվավազքի հերթական՝ 18-րդ փուլն ավարտվեց իսպանացի Մարկոս Սերանոյի հաղթանակով: Նրա առավելությունը մրցակիցների նկատմամբ ակնհայտ էր: 189 կմ մրցատարածության վերջնագծում նա «պոկվեց» հակառակորդներից եւ եզրագիծը հատեց 27 վրկ շուտ, քան իր հիմնական մրցակիցները: Թեեւ նման ակնհայտ առավելությանը, ընդհանուր անհատական հաշվարկով Լենս Արմսթրոնգի դիրքերը մնում են անսասան: Նա շարունակում է վստահորեն գլխավորել հեծանվավազքը՝ իտալացի Իվան Բասոյին գերազանցելով 2 րոպե 46 վրկ-ով: 3-րդ տեղում դանիացի Միքայել Ռասմուսենն է:

Ֆիգուի համար լավագույն տարբերակն «Ինտերն» է

«Միլանի» կիսապաշտպան Ռուի Կոշտան խորհուրդ է տվել Լուիշ Ֆիգուին տեղափոխվել իտալական «A» սերիայի որեւէ ակումբ, թեկուզ եւ համալրել իրենց հակառակորդների՝ «Ինտերի» շարքերը: Ֆիգուն վաղուց է հայտարարել, որ չի ցանկանում այլեւս «Ռեալում» խաղալ: Սկզբում նա ցանկանում էր տեղափոխվել «Լիվերպուլ», սակայն ակումբները համաձայնության չեկան ֆուտբոլիստի տրանսֆերային գնի հարցում:

Ռուի Կոշտայի կարծիքով, ամենահարմար տարբերակը «Ինտերն» է. «Ամառային արձակուրդներից առաջ խոսել եմ Ֆիգուի հետ եւ հասկացել, որ նա երջանիկ չէ «Ռեալում»: Հույս ունեմ, որ նա կտեղափոխվի Միլան: Նրա հարաբերությունները «Ռեալի» հետ արդեն այն չեն, ինչպիսին նախկինում էին: Իսկ եթե նա «Ինտերում» խաղա, շատ երջանիկ կլինեմ նրա համար որպես ընկեր, բայց ոչ թե որպես մրցակից: Ամեն դեպքում «Ինտերը» Ֆիգուի համար լավագույն տարբերակն է»:

Հայաստանի պատվիրակներից չորսն առաջատարների թվում են

Ֆրանսիական Բելֆոր քաղաքում ընթացող շախմատի աշխարհի պատանեկան առաջնությունում կայացավ 3-րդ տուրը: Մինչեւ 10 տարեկան պատանիների մրցաշարի առաջատարներից մեկը՝ Տիգրան Հարությունյանը, որ մեկնարկում երկու անընդմեջ հաղթանակ էր տոնել, պարտություն կրեց Իվան Բուկավշինից: Իսկ ահա Արա Դիլոյանը հաղթելով Ասթոն Թամինշանին, վաստակեց 2,5 միավոր: Աղյուսակը 3 միավորով գլխավորում են 7 շախմատիստներ:

Իսկ ահա մինչեւ 12 տարեկան տղաների մրցավեճում շարունակում է հաջող հանդես գալ վանաձորցի Սամվել Տեր-Սահակյանը, որը 3-րդ տուրում էլ հաղթեց՝ պարտության մատնելով Բուրակ Ֆիրատին: Տեր-Սահակյանը 11 շախմատիստի հետ գլխավորում է մրցաշարային աղյուսակը: Տարիքային նույն խմբում հանդես եկող Գրիգոր Դիլանյանն ունի 2, Ռոբերտ Աղասարյանը՝ 1,5 միավոր:

Մինչեւ 14 տարեկան պատանիների մրցաշարում Տիգրան Սիմոնյանը պարտվեց եւ 2 միավորով դուրս մնաց առաջատարների խմբից: Այստեղ 11 շախմատիստ 100 տոկոսանոց արդյունք ունի: Դավիթ Քալաշյանն էլ (մինչեւ 16 տարեկաններ) պարտվեց, իսկ ահա Հովիկ Հայրապետյանը 3-րդ անընդմեջ հաղթանակը տոնեց ու 9 շախմատիստի հետ գլխավորում է աղյուսակը: Արման Փաշիկյանն էլ շարունակում է հաղթարշավը՝ 3 միավորով գտնվելով առաջատարների խմբում: 3-րդ տուրում նա պարտության մատնեց Սկոբերնեին:

Հայ շախմատիստուհիներից առայժմ բոլորից հաջող է հանդես գալիս Զոզա Ճաքրյանը, որը մինչեւ 12 տարեկանների մրցաշարում բոլոր 3 պարտիաներում էլ հաղթել է: Սուսաննա Գաբոյանը (մինչեւ 10 տարեկաններ), Հայկուհի Ալեքսանյանը (մինչեւ 14 տարեկաններ), Նունե Դարբինյանը (մինչեւ 16 տարեկաններ) ունեն 2-ական միավոր, իսկ Լիա Մարտիրոսյանը մինչեւ 18 տարեկանների մրցավեճում վաստակել է 1,5 միավոր:

Հակոբյանը շարունակում է հաղթարշավը

Երեւանցի գրոսմայստեր Վլադիմիր Հակոբյանը շարունակում է իր հաջող մրցելույթներն Ամստերդամում: 6-րդ տուրում նա սպիտակներով հաղթեց Իգոր Հենկինին եւ վաստակեց 5 միավոր: Հակոբյանը Պավել Էլյանովի ու Իվան Չեպարինովի հետ գլխավորում է աղյուսակը: Վերջիններս եւս հաղթանակով ավարտեցին իրենց հանդիպումները: Էլյանովը պարտության մատնեց Յան Սմիթին, իսկ Չեպարինովը հաղթեց Յան Ռոջերսին: 7 շախմատիստ 4,5-ական միավորով հետապնդում է առաջատարներին: 7-րդ տուրում Հակոբյանը սեւերով խաղալու է Էլյանովի հետ: Հայ շախմատիստը մասնակիցների մեջ ամենաբարձր անհատական վարկանիշն ունի (2705): Մյուս առաջատարը՝ Չեպարինովը, սպիտակներով մրցելու է Իվան Սոկոլովի հետ:

Սկանդալ ֆիննական ֆուտբոլում

Ֆինլանդիայի բարձրագույն խմբի առաջնությունում հսկայական սկանդալ է ծագել, ինչպիսին երբեք չէր եղել: Ինչպես հաղորդում են ֆիննական լրատվամիջոցները, հայտնի են դարձել պայմանավորված խաղերի մի շարք փաստեր, որոնք հնարավորություն են ընձեռել առանձին ֆուտբոլիստների բուքմեյքերական կենտրոններից խոշոր գումարներ շահել: Այն, որ Ֆինլանդիայի առաջնությունում ամեն ինչ չէ, որ բարեհաջող է, խոստովանել է նաեւ ֆուտբոլային լիգայի գործադիր տնօրեն Յան Վալդենը:

Կասկածներն ուժեղացան հատկապես հուլիսի 7-ի հանդիպումից հետո, որում չեմպիոնների լիգայի մրցաշարում «Փյունիկի» մրցակից «Հական» պարզապես ջախջախեց արծաթե մրցանակակիր «Ալյանսիին» (8-0): Տեղի բուքմեյքերական կետերի տերերը հայտնվել էին սնանկացման եզրին: Շատ-շատերն էին «Հակայի» խոշոր հաշվով հաղթանակի համար խաղադրույքներ կատարել: Գործակիցը գերազանցում էր սկզբնական գումարն ավելի քան 8 անգամ: «Ալյանսիի» բելգիացի մարզիչ Թյերի Պիստեն զարմացրեց բոլորին կազմի ընտրությամբ. նա մեկնարկային կազմում միանգամից 8 նորեկների էր ընդգրկել: Մինչ այդ չարաբաստիկ հանդիպումը, «Ալյանսին» նախորդ 11 խաղում ընդամենը 7 գոլ էր բաց թողել: Այդ խաղի առնչությամբ Վալդենը նշել է, որ խաղը կարող էր ավարտվել նույնիսկ 20-0 հաշվով: Իսկ ահա թիմի գլխավոր մարզիչ Պիստեն հերքել է իր հասցեին հնչած մեղադրանքները, թե իբր պայմանավորված խաղ է եղել: Իսկ ինչ վերաբերում է նորեկներին, ապա մարզիչը դա բացատրել է կազմում փորձարկումներ անելու անհրաժեշտությամբ: Սկանդալային այս պատմությունն արդեն հետաքրքրել է ՈՒԵՖԱ-ի չինովնիկներին: Ճիշտ է, առայժմ նրանք մեկնաբանություններից զերծ են մնում մինչեւ Ֆինլանդիայից համապատասխան փաստաթղթերի ստացումը:

Անդրեյ Շեւչենկոն «Ոսկե ոտքի» հավակնորդների թվում

Օգոստոսի 29-ին Մոնտե Կառլոյում կայանալիք հանդիսավոր արարողության ժամանակ երրորդ անգամ կհանձնվի «Ոսկե ոտք» մրցանակը, որը սահմանել է World Champions Club ընկերությունը: 2003 թ. այդ ընկերությունը հոլիվուդյան աստղերի ծառուղու օրինակով որոշեց Մոնտե Կառլոյում հիմնել ֆուտբոլային աստղերի ծառուղի: Ներկայացուցչական ժյուրին ամեն տարի ընտրում է այն լավագույն ֆուտբոլիստին, որին պատիվ է տրվում իր ոտքի հետքը թողնել ծառուղում: Բացի գործող ֆուտբոլիստներից, նման պատվի են արժանանում նաեւ անցյալի «աստղերը»:

2003 թ. «Ոսկե ոտքի» առաջին դափնեկիր դարձավ իտալացի Ռոբերտո Բաջոն: Անցյալ տարի Մոնտե Կառլոյում իր ոտքի հետքը թողեց չեխ Պավել Նեդվեդը: Նրանց հետ մեկտեղ «հավերժացան» համաշխարհային ֆուտբոլի անվանի նախկին «աստղերը»: 2003 թ. ժյուրին ընտրեց արգենտինացի Դիեգո Մարադոնային, ֆրանսիացի Ժյուստ Ֆոնտենին, պորտուգալացի Էյսեբիոյին եւ իտալացի Ջանի Ռիվերային, իսկ 2004 թ. նման պատվի արժանացան ֆրանսիացի Միշել Պլատինին եւ իտալացի Դինո Զոֆը:

Ժյուրին արդեն ընտրել է 2005 թ. «Ոսկե ոտքի» դափնեկիրներին: Դեռեւ փետրվարին «Սան Սիրո» մարզադաշտում Անդրեյ Շեւչենկոյի մեծարման ժամանակ մրցանակի հիմնադիրները հայտնել էին, որ անցյալի «աստղերից» հրավիրելու են Ուկրաինայի հավաքականի գլխավոր մարզիչ Օլեգ Բլոխինին: Եթե նա ընդունի հրավերը, ապա բրիտանացի Ջորջ Բեստի եւ լիբերիացի Ջորջ Վեայի հետ մրցանակի հավակնորդների թվում կլինի:

Հրապարակվել է նաեւ գործող այն 10 ֆուտբոլիստների ցանկը, որոնցից ինտերնետային հարցման միջոցով որոշվելու է «Ոսկե ոտքի» դափնեկիրը: Նշենք, որ լավագույնին ընտրելիս հաշվի են առնվում ոչ թե ֆուտբոլիստի վերջին տարվա մրցելույթների արդյունքները, այլ նրա ֆուտբոլային ողջ գործունեության ընթացքում ձեռք բերած նվաճումները: Եվ այսպես, «Ոսկե ոտքի» 10 թեկնածուներն են Պաոլո Մալդինին (Իտալիա), Օլիվեր Կանը (Գերմանիա), Զինեդին Զիդանը (Ֆրանսիա), Լուիշ Ֆիգուն (Պորտուգալիա), Դեյվիդ Բեքհեմը (Անգլիա), Ռոնալդոն, Ռոմարիոն (Բրազիլիա), Էռնան Կրեսպոն (Արգենտինա), Ռուդ վան Նիստելրոյը (Հոլանդիա) եւ Անդրեյ Շեւչենկոն (Ուկրաինա): Վերջին երկուսն առաջին անգամ են մասնակցելու «Ոսկե ոտքի» մրցանակաբաշխությանը:

Եվրո-2012-ի հինգ հավակնորդ

Ֆուտբոլի Եվրոպայի 2012 թ. առաջնության անցկացման համար ՈՒԵՖԱ-ն պաշտոնապես հինգ հայտ է ստացել: Առաջնության անցկացմանը հավակնում են Հունաստանը, Իտալիան, Թուրքիան, ինչպես նաեւ համատեղ հայտ ներկայացրած Լեհաստանն ու Ուկրաինան, Խորվաթիան ու Հունգարիան: Նոյեմբերի 7-ին ՈՒԵՖԱ-ի կոնգրեսում հայտ ներկայացրած 5 երկրներից կընտրվեն 3-ը, որոնք կշարունակեն պայքարը Եվրո-2012-ի կազմակերպիչ դառնալու համար:

Էջը պատրաստեց ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՆԱՆՇՄԱՆ ՀԱՐՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) ՊԳԳ - ԳՀԱՇՁԲ - 05/53 ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում՝ **ՀՀ վճռաբեկ դատարանի շենքի հարթ տանիքի եւ սան. հանգույցների վերանորոգման նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի մշակման աշխատանքների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 1025 ՀՀ դրամ փոխանցել «Հայինվեստբանկ» Հ/Հ 115003450281 «Հայջրնախագիծ ինստիտուտ» ՓԲԸ-ին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք.Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ.՝ 2893-25 Հ. Ավետիսյանին:

Հրավերը անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ Գնանշման հարցման հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 15.00-ն:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԱՇՁԲ - 05/121 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երեւան քաղաքի Մարգարյան փողոցի թիվ 17 բնակելի շենքի մասնակի վերականգնման -ամրացման աշխատանքների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ 2100 ՀՀ դրամ փոխանցել «Հայ-Ինվեստ» բանկ, «Հայջրնախագիծ ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի N 115000088680300 հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք.Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ. 2893-25 հանձնաժողովի քարտուղար Գ. Հովհաննիսյանին:

Հրավերը անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ մրցակցային բանակցությունների հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 10.00-ն:

ՀՀ ԿԲ խորհրդի նիստում

Կենտրոնական բանկի խորհուրդը հուլիսի 22-ի նիստում ԿԲ գործառնությունների տոկոսադրույքները թողեց անփոփոխ. կնքվող ռեպո-համաձայնագրերի տոկոսադրույքը՝ տարեկան 3,75, տրամադրվող լոմբարդային վարկերինը՝ 16, իսկ ներգրավվող ավանդներինը՝ 1,75 տոկոս:

ՀՀ ԿԲ մամուլի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

2005 թ. օգոստոսի 15-ին «ՀՀ ԱՆ «Առողջապահություն» հանդեսի խմբագրություն» ՓԲԸ-ում տեղի կունենա 1990 թ. արտադրության «Մոսկվիչ» 2141 մակնիշի եւ 1990 թ. արտադրության «Երազ» 762 B մակնիշի (թափքի եւ հանգույցների մաշվածության պատճառով երկար տարիներ անսարք վիճակում գտնվող) ավտոմեքենաների **աճուրդային եղանակով վաճառքը**: «Մոսկվիչի» մեկնարկային գինը՝ 225.000 դրամ է, «Երազինը»՝ 144.000 դրամ: Աճուրդին մասնակցության վճարը սահմանված է վաճառվող ավտոմեքենայի մեկնարկային գնի 10 տոկոսի չափով: Ցանկացողները հայտերը կարող են ներկայացնել աճուրդային հանձնաժողովին մինչեւ 2005 թ. օգոստոսի 11-ը:

Հասցեն՝ Հալաբյան 46, հեռ.՝ **39-65-33**

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կարիքների համար աշխատասենյակների շարժական միջնապատեր, քաղաքացիների սպասարկման համար դրամարկղային կետի ցուցափեղկեր եւ կենտրոնական բանկի ցուցավահանակ ձեռք բերելու նպատակով կազմակերպություն ընտրելու համար բաց մրցույթի կազմակերպման մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը հայտարարում է բաց մրցույթ՝ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կարիքների համար աշխատասենյակների շարժական միջնապատեր, քաղաքացիների սպասարկման համար դրամարկղային կետի ցուցափեղկեր եւ կենտրոնական բանկի ցուցավահանակ ձեռք բերելու նպատակով կազմակերպություն ընտրելու համար:

Մրցութային առաջարկությունները անհրաժեշտ է ներկայացնել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ՝ ք. Երեւան 375010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6:

Մրցութային հայտերի ընդունման վերջին ժամկետն է 2005 թ. օգոստոսի 22-ին, ժամը 17-00:

Մրցույթի հայտերի բացման օրն ու ժամն է 2005թ. օգոստոսի 22-ին, ժամը 17-30:

Մրցույթի արդյունքների ամփոփման նիստը հրավիրվում է օգոստոսի 26-ին, ժամը 17- 00:

Մրցույթին մասնակցելու հրավերը հրապարակված է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Մրցույթին մասնակցելու հրավերը, ինչպես նաեւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի գործերի կառավարչություն, հեռ. 56-04-41, ներքին՝ 18-00:

ՀՀ ԿԲ մամուլի ծառայության

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՄՐՑՈՒՅԹ Է «ՀԱՎԱՍԱՐ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ ԵՎ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՇՈՒԿԱՅՈՒՄ»

Աշխատանքի միջազգային կազմակերպությունը /ՄՕՏ/ եւ ժուռնալիստների միջազգային համադաշնությունը / МФЖ/ հայտարարում են ազգային մրցույթ Հայաստանի ԶԼՄ-ների համար «Հավասար իրավունքներ եւ հնարավորություններ աշխատանքի շուկայում» թեմայով:

Մրցույթին ներկայացվում են նյութեր, որոնք նվիրված են տղամարդկանց եւ կանանց աշխատանքին ու զբաղվածությանը, աշխատավայրում նրանց իրավունքների բացահայտ եւ գաղտնի ոտնահարմանը, ստվերային տնտեսության, սոցիալական պաշտպանվածության, ծառայողական եւ ընտանեկան պարտականությունների համատեղման, մայրության պաշտպանվածության հիմնախնդիրներին: Այս հարցերի մասին ՄՕՏ-ի նյութերին կարելի է ծանոթանալ *www.ilo.ru/gender.* կայքում:

Մրցույթին մասնակցելու համար հրավիրվում են լրագրողները, գրողները, ազգային, տարածաշրջանային եւ քաղաքային ԶԼՄ-ների աշխատողները, ռադիոյի, հեռուստատեսության, ինտերնետ-հրատարակությունների ներկայացուցիչները:

Մրցույթի ժյուրին քննարկման համար ընդունում է հրապարակումների բնօրինակները եւ պատճենները, ինչպես նաեւ տեսա /VHS եւ CD/ եւ ձայնասկավառակներ /CD/, հեռուստատեսային եւ ռադիոհաղորդումները, որոնք եթեր են հեռարձակվել կամ հրապարակվել են 2005թ. հունվարի 1-ից սեպտեմբերի 15-ը:

Ընդունվում են ցանկացած ծավալի եւ ժանրի նյութեր: Լավագույն նյութերի հեղինակները կպարգեւատրվեն դրամական մրցանակներով եւ նվերներով:

Խնդրում ենք մրցույթի նյութերն ուղարկել մինչեւ սեպտեմբերի 16-ը, հետեւյալ հասցեով.

375010, Երեւան, Պուշկինի 3ա, Հայաստանի ժուռնալիստների միություն «ԶԼՄ-ների մրցույթ» նշումով, հեռ. 56-12-76, E-mail. *domjour@yahoo. com*

ԱՌԱՋԻՆ ԼՈՒՐԸ՝ ԱՌԱՋԻՆ ԱԼԻՔՈՎ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՌԱԴԻՈ

«ՌԱԴԻՈԼՈՒՐ»

լրատվական-վերլուծական ծրագիր ամեն օր՝ ուղիղ եթերում **ժամը 6.00, 8.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00 (հայերեն եւ ռուսերեն),17.00, 18.00, 22.00, 23.00**

Օպերատիվ լրատվություն՝ On-line ռեժիմով

www.armradio.am

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ առողջապահության նախարարության պետական կարգավիճակ ունեցող Երեւանի պետական հենակետային բժշկական քոլեջը (նախկինում բազային բժշկական ուսումնարանը) ընդունվողների համար հայտարարում է 2005-2006 ուսարվա ընդունելություն վճարովի հիմունքով.

Միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր (10-ամյա) եւ հիմնական ընդհանուր (8-ամյա) կրթությամբ՝ «Քույրական գործ», «Մանկաբարձական գործ», «Ատամնատեխնիկական գործ», «Դեղագործություն» մասնագիտությունների գծով:

Ուսումնական գործընթացն իրականացվում է միջազգային չափանիշներին համապատասխանող չափորոշիչներով եւ ծրագրերով:

«Քույրական գործ» եւ «Մանկաբարձական գործ» մասնագիտությունների ուսման տեւողությունը միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր (10-ամյա) կրթությամբ դիմորդների համար 3 տարի է, իսկ հիմնական ընդհանուր (8-ամյա) կրթությամբ դիմորդների համար՝ 4 տարի: «Ատամնատեխնիկական գործ» եւ «Դեղագործություն» մասնագիտությունների ուսման տեւողությունը միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր (10-ամյա) կրթությամբ դիմորդների համար 2 տարի է, իսկ հիմնական ընդհանուր (8-ամյա) կրթությամբ դիմորդների համար՝ 3 տարի: Ուսուցումը առկա է (ստացիոնար), հայերենով:

Երեւանի պետական հենակետային բժշկական քոլեջի շրջանավարտները դիպլոմներ ստանալուց հետո իրավունք ունեն անմիջապես անցնել աշխատանքի ինչպես հանրապետության, այնպես էլ արտասահմանյան բուժհիմնարկներում:

Ներկայումս հանրապետության բուժկանխարգելիչ հիմնարկների համար Երեւանի պետական հենակետային բժշկական քոլեջը բարձր որակավորում ունեցող լավագույն մասնագետների պատրաստման դարբնոց է:

Քոլեջը համագործակցում է Ռուսաստանի Ֆեդերացիայի Առողջապահության նախարարության ուսումնագիտամեթոդական կենտրոնի, Բելգիայի Տուրնաուս քաղաքի «Հիվսենս» բժշկական քոլեջի հետ, ներգրավված է Համաշխարհային բանկի կողմից ֆինանսավորվող «Ընտանեկան բուժքույրերի» պատրաստման, Հայաստանում սոցիալական բարեփոխումների (ՀՍԲԾ) եւ ՆՈՎԱ բուժքույրերի եւ մանկաբարձների վերապատրաստման ծրագրերում: Ուսումնառության ընթացքում կազմակերպվում են ուսանողների եւ դասախոսների փոխայցելություններ գիտելիքների կատարելագործման եւ փորձի փոխանակման նպատակով:

Քոլեջ կարող են դիմել միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր (10-ամյա), մասնագիտական տեխնիկական, միջին եւ բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ունեցող անձինք, որոնք հանձնում են՝ համալիր բանավոր քննություն՝ «Հայոց լեզու» եւ «Կենսաբանություն» առարկաներից, հիմնական ընդհանուր (8-ամյա) կրթություն ունեցող անձինք՝ համալիր բանավոր քննություն «Հայոց լեզու» առարկայից եւ «Կենսաբանություն» առարկայի «Մարդ» բաժնից:

Համալիր քննությանը զուգընթաց պարզվում է դիմորդի մասնագիտական կողմնորոշվածությունը եւ ընդհանուր զարգացվածությունը: Իսկ «Ատամնատեխնիկական գործ» մասնագիտության գծով՝ նաեւ դիմորդի ձեռքի աշխատանքի կարողությունը:

Դիմորդը քոլեջի ընդունող հանձնաժողովին անձամբ ներկայացնում է՝

ա) դիմում,

բ) կրթության մասին փաստաթուղթ,

գ) 4 լուսանկար (3x4սմ չափսի),

դ) տեղեկանք առողջական վիճակի մասին (086 Ու ձեւ),

ե) անձը հաստատող փաստաթուղթ (անձնագիր կամ ծննդյան վկայական՝ մինչեւ 16 տարեկան դիմորդի համար, կամ զինվորական գրքույկ, կամ ՀՀ կառավարությանն առընթեր ՀՀ ոստիկանության բաժինների կողմից տրվող անձը հաստատող ժամանակավոր փաստաթուղթ, ՀՀ անձնագիր, կացության վկայական, փախստականի վկայական),

զ) փաստաթուղթ զինվորական ծառայությանն առնչության մասին (զորակոչային տարիք ունեցող դիմորդից ընդունվում են զինհաշվառման փաստաթղթերում տարկետման իրավունք տվող համապատասխան նշումի կամ չզորակոչվելու պատճառը հաստատող այլ նշումների առկայության դեպքում, իսկ նախկինում առողջության պատճառով տարկետում ունեցողներից՝ ռազմաբժշկական կենտրոնական հանձնաժողովի նշումների առկայության դեպքում),

է) ընդունելության արտոնության իրավունքը հաստատող փաստաթուղթ:

Ընդունելության կազմակերպման եւ անցկացման համար դիմորդը նախապես վճարում է 1000 (հազար) դրամ: Անկախ քննություններին մասնակցելուց եւ արդյունքից վճարված գումարը դիմորդին հետ չի վերադարձվում:

Փաստաթղթերն ընդունվում են 2005թ. հուլիսի 19-ից մինչեւ օգոստոսի 6-ը, ամեն օր բացի կիրակի օրերից ժամը 9:00 -ից մինչեւ 16:00 -ը:

Վճարովի հիմունքով ընդունված դիմորդի հետ կնքվում է պայմանագիր ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից հաստատված վարձաչափի վճարման մասին:

Վճարովի հիմունքով ընդունված դիմորդի 1 տարվա ուսման վարձը կազմում է՝

«Քույրական գործ» մասնագիտության համար	90 000 դրամ
«Մանկաբարձական գործ» մասնագիտության համար	120 000 դրամ
«Դեղագործություն» մասնագիտության համար	120 000 դրամ
«Ատամնատեխնիկական գործ» մասնագիտության համար	180 000 դրամ

Հիմնական ընդհանուր (8-ամյա) կրթություն ունեցող դիմորդների համար առաջին տարվա ուսման վարձը կազմում է 60 000 դրամ:

Վճարովի հիմունքով ընդունված ուսանողների համար, բոլոր մասնագիտությունների գծով գործում է զեղչերի համակարգ 50%-ի չափով.

ա) օրինակելի վարք եւ ուսման գերազանց առաջադիմություն ցուցաբերած,

բ) մարտական առաջադրանք կատարելիս զոհված ազատամարտիկների երեխաների,

գ) ծնողական խնամքից զրկվածների:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար դիմել քոլեջի ընդունող հանձնաժողովին:

Հասցեն՝ *Կորյունի 10*

Հեռախոսներ՝ *565730, 583141, 525808*

ԳՈՎԱԶԴԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ՝ 58-24-83

Լրատվական գործունեություն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետության 47: Պետական գրանցման վկայականի համարը՝ 02 Ա N 047261, տրված՝ 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Հակոբ Աւետիքեան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրված է տպագրության՝ 22.07.2005, գինը՝ 100 դրամ, տպագրվում է «Գինդ» տպագրատանը: